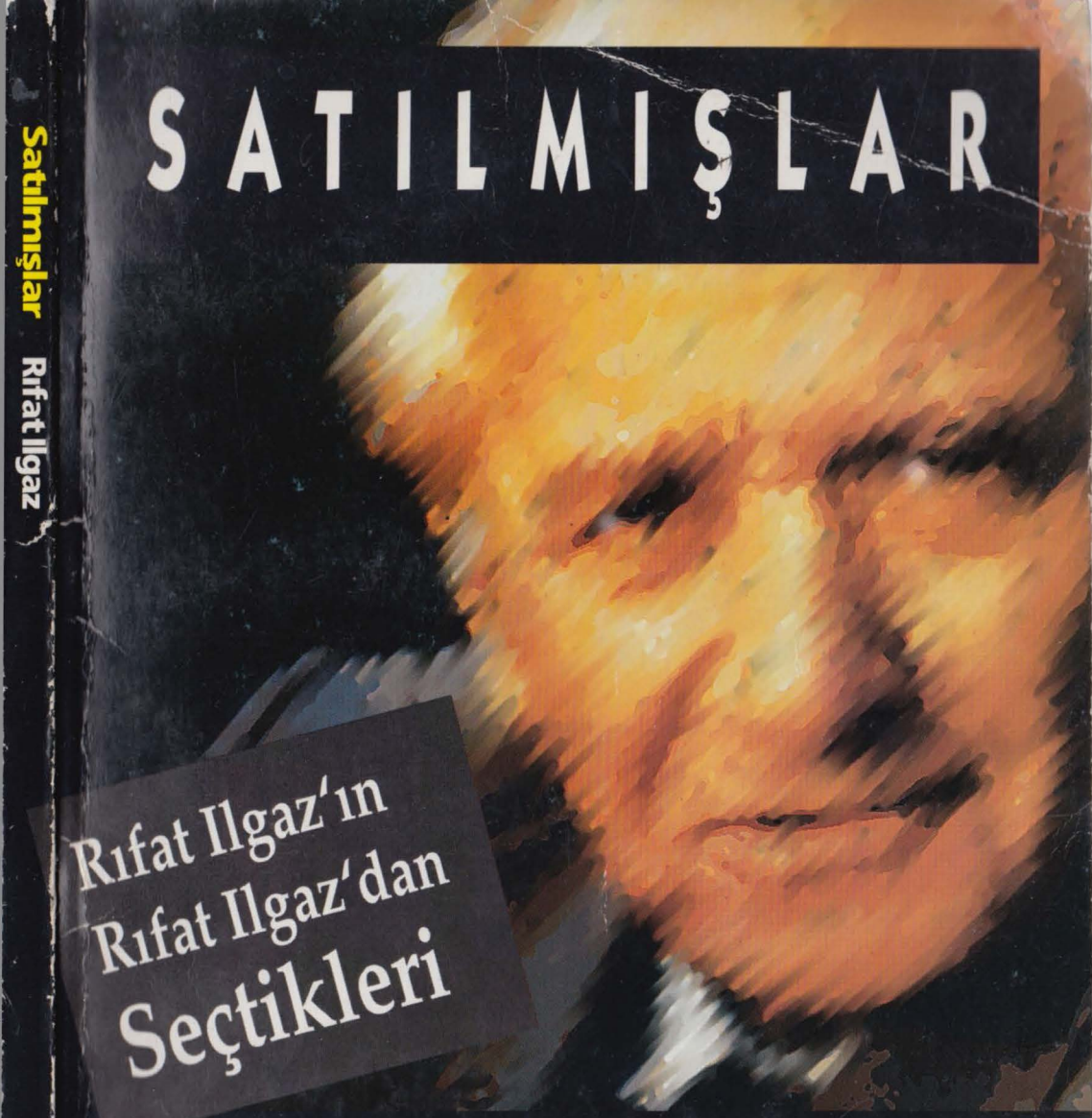
SATILMIŞLAR

Rıfat Ilgaz'ın
Rıfat Ilgaz'dan
Seçtikleri

Rıfat Ilgaz

SON SEÇKİ

Satılmışlar Rıfat Ilgaz

Rıfat Ilgaz

SATILMIŞLAR

Satılmışlar
En Çok Satan Kitaplar Dizisi

© Türkiye Yayın Hakları:
AD Yayıncılık A.Ş.
1. Baskı:
Haziran 1996
ISBN 975-325-118-1

Yazan:
Rıfat ILGAZ

Yayın Yönetmeni:
Yalvaç URAL
Yayan Koordinatörü:
Gülgün A. ÇARKOĞLU
Sorumlu Müdür:
Necati GÜNGÖR

Görsel Tasarım ve Kapak İllüstrasyonu:
Ali Sina ÖZÜSTÜN
Dizgi/İç Düzen:
Zuhal DÜLGER
Düzelti:
Tekin ERGUN

Basıldığı Yer:
Doğan Yayın Holding A.Ş.
Doğan Medya Center, Bağcılar 34554-İSTANBUL

Tel.: 0.212.505 61 11, Fax.: 0.212.505 61 31

SATILMIŞLAR

Rıfat Ilgaz

Satılmışlar

Bir "Maraşlı Şeyhoğlu Satılmış" vardı, Faruk Nafiz'in Han Duvarları'nda. Ortaokul sıralarında acırdım bu Satılmış'a Aslı'sını el aldığı, verem olup huduttan hududa atıldığı için değildi bu acımam. Sırf Satılmış olduğu içindi. İnsan nasıl olurdu da satılmış olurdu? Mal mıydı, matah mıydı, bu insan ki, pazara çıkarılıp satılıyordu?

Sonradan öğrendiğimize göre insan toptan, bütünüyle satılamazdı ama, emeği bal gibi satılabilirdi. Uygarlık dediğimiz kültür ve teknik çağı bu emeğin pazarlanmasıyla doğmakta ve gelişmekteydi. Emeğin hakkı ya verilir, ya da verilmezdi ama, bu uygarlıktan mutlaka haklı ya da haksız çöplenenler olurdu.

Memleket koşullarını sıcağı sıcağına inceleme fırsatını bulduğum yıllarda kanılarım yeniden değişti. İnsanı işiyle, toprağıyla, eviyle, köyüyle, dükkânıyla, tezgâhıyla birlikte toptan ve perakende olarak satılabiliyordu. Memleket idare etmek için başa geçen sadrazamlar, başvekiller, bakanlar, başbakanlar, değil tek insanı, topumuzu birden alıp, topumuzu birden milletçe satabiliyorlardı siyaset pazarlarında. Başımızdakilerin kimi, İngilizci oluyor, İngilizlere; kimi Fransızcı oluyor, Fransızlara; kimi Almancı oluyor, Almanlara; kimi de Amerikancı oluyor, Amerikalılara satabiliyor-

lardı bizleri. Tarihlerde bunun öyle de bol örnekleri vardı ki... İttihatçıların bir bölümü İngilizci, bir bölümü Almancıydı. Tanzimatçıların çoğu Fransızcıydı. Yazarlardan birçokları İngiliz muhipçi, Amerikan dostu, Alman âşığı geçiniyordu. Hüseyin Cahit İngilizci, Velid Hoca Almancı, Ahmet Emin Amerikan mandacısıydı. Enver Paşa'nın Almancılığı yüzünden toptan Almanların uşağı olmuş, en seçme gençlerimizi cephelerde kırdırılmış, milletin açlıktan, yokluktan canına okunmuştu. Hani bunlardan ders alıp kendimize gelsek ya! Hitler Almanya'sı dünyayı ateşe verirken, Nazi hayranları türemiş, Peyamiler, Ebuzziyalar, Erkiletler, Saraçoğulları, çaplarına göre pazarlamaya girişmişlerdi Türkiye'yi... Kazığı her zaman da halk yemişti bu alışverişlerde. Sanki başarısızlık, kendimizi satacak milleti bulamamaktan ileri geliyormuş gibi, yöneticiler durmadan paralı alıcılar aramaktalar...

Üst kademedekiler arayıp dururken, hiyerarşinin alt basamakları boş mu duruyorlar? Ağalarımız, derebeylerimiz çaplarına göre köy köy, mahalle mahalle, aşiret aşiret satış işlerini sürdürmekteler. Toprak köleliği belki yeryüzünde kalmadı ama, Doğuda, Güneydoğuda sürüp gidiyor.

"Biz ne kadar olsa büyük kentlerdeyiz. alım satım konularından uzaktayız sanmayın. Bizleri de açıkgözler, ev ev, sokak sokak, mahalle mahalle alıp satıyorlar.

Geçenlerde güğümüyle göründü kapıda bizim sütçü:

"Köye gidiyorum!" dedi, "Sütü dayımın oğlu verecek size, ben gelene kadar"

Arkasında temiz pak biri dikiliyordu.

Sonradan öğreniyoruz ki, bizim sokak olduğu gibi bu dayı oğluna satılmış! Yoğurtçuya da satılmışız toptan, geçen yıl! Eskiden kalaycılara da satıldık mahalle mahalle... Bereket alüminyum çıktı da kurtardık yakamızı.

Anneanneler, haminneler, pencereden seslenecek saka ararlar hâlâ. Bilmezler, kaç kere alınmışlar, kaç kere satılmışlar bu sakalara... Artık matah olmaktan kurtuluyoruz derken, büyük bir satılma olayıyla karşılaştık. Üçüncü el gazete bayii Tanaş, 140 bin liraya Kadıköy iskelesini satmış. Hem de bir bölümünü. İskeleyle birlikte

Kadıköy yolcuları da böylece satılmış olmuyorlar mı? Her sabah işe giderken belli gazeteciden dergisini, gazetesini alan bir müdürün kaşısına çıkıp da:

"Sayın bey!" desek "Siz satılmışın birisiniz!"

Sütçüsünü, yoğurtçusunu yeni değiştirmiş bir ev kadınına:

"Hanımefendi! Siz daha geçen gün satıldınız, Kırşehirli Veysel Bektaş'a!"

Ne derdi acaba?...

En acıklısı satılanlar için, paraları pullarıyla birlikte canlarını da alıcılara kaptırmış olmaları. Tüm on iki kişilik bir insan kıyımının tek nedeni, aşiret beylerine satılmış olmak! Vietnam yeniden "ateş kes antlaşması" yapa dursun, bizim Güneydoğuda "ateş" başlamış oluyor. Bu tür olayları inceleyen İsmail Cem;

"Hacı Ali Bucak'ın öldürülmesinden sonra altı ay içinde her iki taraftan 29 kişi öldürülmüştür. Bunların bir kısmı köylü, fedailerdi. Bunlar kendi ağa ve reislerinin hayatını korumak yolunda can kaybetmişlerdir."

Bu olay, kan davası gibi görünse de, kan davası değil, toprağa bağlı olanların toprak davası! "Satılmış"ların ekmek davası!

Memleketimiz toptan ve perakende satılmışlar memleketi oldu. Köylerde satılmışlar, kentlerde satılmışlar, mahallelerde satılmışlar, kulüplerde, partilerde satılmışlar... Amerika'ya satılıyoruz, ortak Pazar'cılara satılıyoruz. Aşiret beylerine, şeyhlere, reislere satılıyoruz. Sütçüye, yoğurtçuya, karpuzcuya satılıyoruz. Transferlerde satılanlara bakmayın siz. Kulüpleri kadar kendileri de bol para alıyorlar. Cebinize kör metelik girmeden pazara çekilen kendinize acıyın! Bir de üste para verip aday adayı olan Ankara yolcularına!

Biz Eski Denizciler...

Sadi Aksu, kum banyosu, kükürt banyosu, çamur banyosu, güneş banyosu, göz banyosu da içinde bütün banyolardan hoşlanmak zorundaydı, bu romatizma yüzünden. Yalnız deniz banyosu dışında! Ne var ki, bütün banyoların gençliğe, sağlığa, daha doğrusu sosyeteye en yakışanı da bu banyoydu, yani deniz banyosu... Bakır yanığı bir vücut gençliğin, sağlığın en canlı simgesi olduğu kadar varlıklı oluşun da göstergesi sayılırdı, Sadi Aksu'ya göre.

Saat iki buçuğa doğru Karaköy'deki yazıhanesini kapatır, Almanya'dan biçimleyip de, çuvaldızdan makara ipliği geçirir gibi gümrükten kolayca geçirdiği Opel'ine atlardı. Bahçelievler'deki katının güneşli balkonunda aldı soluğu. Milano'dan aldığı mayosunu hemen giyer, uzanırdı şezlonga. Karşı balkonu da kerterizleyerek güneş banyosu ile göz banyosunu bir arada yürütmeye çalışırdı. Evinin balkonu saat tam üçle dört buçuk arası güneş alırdı. Bu saatleri kaçırmamak için çekerdi yazıhanesinin kepenklerini erkenden.

Yazdan yaza komşumuzdular. Sadi Aksu'yla, geçen mevsim başında tanışmıştık, Karaköy'e gidip gelirken. Seslendim aşağıdan:

"Bırak da kuru kuru güneş banyosunu, yürü denize gidelim!"

"Gel hele Sami'ciğim" dedi, "Sana okuduğum bir fıkrayı, anlatayım!"

Hep anlatırdı bu fıkraları... Yabancı dergilerden okuduğunu söylerdi. Ben balkona girerken hafiften başını kaldırdı:

"Geç şöyle yanıma!" dedi. "Orası güneş tutuyorsa sağ yanıma geç! Bayılıyorum şu güneşe. Eskiden denize bayılırdım. O kazadan sonra suyu bardakta bile görmeye tahammül edemiyorum artık!"

"Hangi kaza bu?"

"Hele hafızanı bir yokla! Onbeş yıl önceki gazeteleri hatırla! Hani bir kotra... Kerempe açıklarında... Yelkenleri parça parça... ha? Hatırladın mı? Kaptan Sadi Aksu..."

"Boğuldu mu kaptan?"

Karşı penceredeki sarı saçlıya duyurabilmek için yüksek perdeden güldü:

"Ne boğulması be!" dedi, "İşte dipdiri karşısındayım! Tam elli sekiz saat dalgalarla boğuşa boğuşa... Öylesine bir karayel esiyordu ki..."

"Nereye çıktın?"

"Varna'ya!"

"Demek Kerempe'de kotra batıyor... İnebolu'yla Cide arasında...ve sen Sinop'a çıkacak yerde taaa Varna'ya çıkıyorsun!"

"Canım rüzgâr değişti. Kotra parçalanıp da ben denize düşer düşmez karayelden gün doğusuna dırise etti rüzgâr."

"Gündoğusu ile tutturamazsın Varna'yı zaten!"

"Sonra da poyraza döndü! Tüm üç gün iki gece... Bütün telsizler benim için çalıştı. Hatırladın değil mi? O yıllarda her yaz Karadeniz'i çepeçevre dolanırdım. Komşu hükümetlerin deniz kuvvetleri beni karşılardı top atışlarıyla."

"Yani bizim Sadun Baro'yu karşıladığımız gibi..."

"O denizci mi canım. Ben kotrama onu miço diye almam bile! Ona yapılan da karşılama mı! Bütün halk rıhtıma dolardı ben kotramla yanaştım mı... Beni de, kotramı da omuzladıkları gibi caddelerde dolaştırır, gene aldıkları yere bırakırlardı!"

"Demek bıraktın denizciliği!"

"Sen olsan bırakmaz mısın? Üç gün, iki gece bu... Kulaç atarken iflahım kesildi. Bugün denizi karşıdan gördüm mü, midem bulanıyor. Bu yüzden Erenköy'deki villamı sattım. Vapura binip de karşıya geçme yüzünden. Bak salondaki tablolara, bir tek deniz resmi görebilir misin!"

Üç yıl önce evlendiği genç karısı, masanın üstüne çay bardaklarını bırakırken, bana döndü:

"Sami Bey'ciğim bırakın artık şu deniz konusunu!" dedi, "Ne zaman denizden konuşsa bütün gece gözlerine uyku girmiyor, sinirden."

"Peki, peki!" diye konuyu değiştirmek istedim:

"Anlat şu fıkrayı da dinleyelim."

"Hah, şöyle!" dedi karısı, "Fıkra anlatın birbirinize de sinirleri yatışsın! Hele çıkayım ben..."

"Yok, yok!" dedi, "Sen de otur şöyle! Adamın biri..."

Fıkranın tadını çıkarmak için bir sigara yaktı:

"Bir dergide okudum, Paris-Match'ta..."

"Demek Fransızcan var? Ben seni İngilizce bilir sanırdım."

"Ayıp ettin Samiciğim! Bir Galatasaraylıya hakaret bu!"

"Demek sen Galatasaraylısın öyle mi? Hangi senelerde?"

Birden şaşırır gibi olmuştu: "Yoksa sen de mi Galatasaraylısın?"

"Demek bilmiyordun!"

"Hangi yıllarda Galatasaraylıydın?"

"Ben mi? Beeen Atatürk'ün öldüğü yıl girdim."

"Ben de tam o sene bitirdim!"

"Sen bitirdim dediğime bakma! Bir iki yıl ara vermiştim o yıllarda."

"Sonra tekrar girmiş olacaksın!"

"Öyle oldu! Hep bu deniz yüzünden... Yüz metrede rekorlarım vardır benim. Bir yarışta fena halde üşütmüşüm. Bir ateş, bir ateş!... Su topladı ciğerlerim."

"Geçmiş olsun!"

"Balık gibi sudan çıkmazdım ki o yıllarda... Yumurta kırar gibi rekor kırdığım yıllar... Ah Sami'ciğim, haklı değil miyim bu denizden nefret etmekte!"

Karısı sözünü kesti:

"Gene deniz ha!"

"Neyse canım!" dedim. "Bırakalım deniz konusunu. Fıkraya geçelim!"

Karısı çıkınca başladı anlatmaya:

"Bir adam kuşkulanırmış karısından... Ben kasabaya gidiyorum demiş bir gün..."

"Bu bir Fransız fıkrası mı?" diye kestim sözünü:

"Dedim ya, Paris-Match'da okudum."

"Ben bunu biliyorum da... Hem de çok eskiden beri..."

"Adam, ben kasabaya gidiyorum diye başlamış hazırlığa. Karısı aman kocacığım demiş, eğer kasabaya gidiyorsan bana da bir çift terlik getir!"

"Yaaa!" dedim, "Demek bu bir Fransız fıkrası haa!"

"Evet!"

"Ben söyleyeyim gerisini öyleyse. Adam evden çıkar çıkmaz dönmüş geriye. Saklanmış tavan arasına çok geçmeden trafik de başlamış. Bir, iki derken, adam dayanamamış, atlamış bahçeye. Kapıyı çalmış. Karısı üçüncü dostunu da arka pencereden uğurlayıp açmış kapıyı. Hoşgeldin kocacığım diye sarılmış boynuna, hani nerde benim terliklerim?"

"Ne cevap vermiş bakalım kocası?" diye sordu.

"Ne cevap verecek!" dedim, "Canına yandığımın karısı demiş, senin terlik neyine, ayakların yere mi değiyor ki!"

"Tamam!" dedi Aksu, "Tıpkı dergide okuduğum gibi... Yahu, nasıl da benziyor bu fıkralar birbirine!"

"Fransızlar bizden yürütmüşlerdir!"

Kapının zili çalıyordu. Sadi'nin karısı içeri girip haber verdi: Bir öğretmen arkadaş beni arıyormuş, bizim evden göndermişler. Kalktım, izin istedim her ikisinden. Sadi Aksu:

"Canım!" dedi, "Çıksın yukarı!"

"Rahatsızlık olur!" dedimse de para etmedi. Bizim Raci'ydi gelen, şu ilkokul öğretmeni Raci... Tanıştırmak istedim ev sahiplerine.. Raci şöyle bir baktı Sadi Aksu'nun yüzüne:

"Oooo!... Sadi'ciğim!" dedi, "Sensin ha!..."

Şaşırmıştı bizim Aksu:

"Sen!.. sen!.. Sen Raci ha!..." diye kekeleyip duruyordu. Öğretmen Raci:

"Nasılsın?" dedi, "Sıhhatin nasıl? Çok iyi gördüm seni! Bir arkadaştan öğrendim, hurda demir satıyormuşsun dışarıya. Gülcemal vapurunu hurda diye İtalyan'lara satmışsın. Fatih'in toplarını da İngilizlere! İyi olmuş öğretmen okulunu bitiremediğin! Bitirseydin benim gibi ilkokul öğretmeni olup kalacak değil miydin... Hiç gözümün önünden gitmiyor, okulun havuzuna düştüğün! O kadar da derin değildi ama, az daha boğuluyordun! Ali'nin yaptığı da eşek şakasıydı haaa!... Bir doğrulsan, ayağın yere değecekti. Cemal atlayıp kurtarmasa bugün yoktun yeryüzünde. Çocukluk işte. Bak neye mal oldu bir havuza düşmen! Belki daha da iyi oldu böylesi!... Haaaa, ne dersin?"

Sadi Aksu, kendini toparlayacak kadar zaman bulmuştu:

"Amaaan Raci'ciğim!" dedi. "Bitirenleri de görüyoruz. Ne olmuş sanki bitiremedikse... Milli Eğitim Bakanı bir ilden bir ile kolumdan tutup savuracak değil miydi! Kimbilir, belki bir de damga yiyecektim alnıma! Hanım, bak Raci ne içiyor? Çay mı, viski mi?"

Açlık Ekmeğin Katığı

Yetkili kişi:

"Doğu'da açlık var deyip duruyorsunuz ama..." dedi, "Gerçekten var mı bakalım?"

Dinleyenlerden biri:

"Biz de inanmıyoruz" dedi.

"Bu olsa olsa bir oyundur."

"Evet oyundur. Karşımızdakilerin oyunu.. Bozguncuların!"

"Farzedin açlık var. Ne demiş atalarımız: Açlık ekmeğin katığıdır. Tok adama siz katık beğendirebilir misiniz hiç? Mübarek ekmeği bile beğenmiyor şu İstanbul'un tokları... Neden? Aç kalmamışlar da ondan."

"Kes! Uzatma!" gibilerden bir el işareti yaptı yetkili kişi:

İkinci uzman:

"Resmen açlık ne vardır, ne de yoktur. Var demek için de, yok demek için de resmi bir rapora dayanmalıyız. Rapor isterim ben, rapor! Şimdi soruyorum size, raporu kimden alalım? İngilizlerden desem..."

"Evet, İngilizlerden, İngiliz malı sağlam olur, dayanıklı olur İngiliz raporları... Hem de lastikli olur, nereye çekersen, o yana gider..."

"Hayır, İngiliz raporu bize gelmez."

"Evet bize, gelmez, İngilizler rapora da siyaset karıştırırlar. Doğu derken Orta Doğu'ya geçerler, Orta Doğu derken petrole... Açıkçası Araplarla aramızı bozarlar. İyisi mi..."

"Evet, en iyisi Alman raporu..."

"Olmaaaz! Almanların elleri çok sıkıdır. Hadi açlık var dediler, ne olacak? Keselerinin ağzını açıp yardım mı edecekler?"

"Etmezler efendim."

"Şu halde Amerikan raporu... Amerika'dan isteyelim..."

"Yani Amerikan yardımı mı buyurdunuz?"

"Evet öyle..."

"Demek ilk iş olarak Amerika'dan bir heyet isteyeceğiz."

"En iyisi beş kişilik bir heyet istemek..."

"Evet ama, beş kişilik bir heyetin kaça mal olduğunu hesaplayalım: Bir uzman bize kaça patlar, biliyor musunuz? Bir Amerikalı, diyelim bize yarım milyona mal oluyor. Beş tanesi, eder iki buçuk milyon!"

"Eh, kaz gelecek yerden ördek esirgenmez."

"Tamam, oldu bu iş. Posta parasından, telgraf, telefon parasından istifade için bu teklifi Amerika'ya aramızdan seçilecek bir heyetin götürmesi münasip midir?"

"Münasiptir efendim."

"Çok münasip!"

On beş gün sonra beşlik heyet indi uçaktan. Bir sürü törenden sonra, tercümanlarla yola çıktılar. İncelemelere daha önemli göründüğünden, at fışkılarından başladılar. Heyet başkanı, pertavsızını çıkarmış, bir fışkı topağının üstünde gezdiriyordu:

"Van!... Tu!... Tri!..."

Tercüman sordu:

"Ne sayıyorsun mister?"

"Ne sayacağım, fışkıdaki arpaları sayıyorum. En sağlam metodumuz budur bizim. Bir fışkıda arpa sayısı çok olursa o bölgede açlık yok demektir."

"Ya hiç arpa yoksa?"

"O zaman buralarda nasıl yaşandığına şaşılır."

"O halde şimdiki incelemelerinizden aldığınız sonuçlara göre... Doğuda açlık var mı, yok mu?"

"Duuur!... Acele yok! Bir de manda terslerine bakalım."

Üç gün süreyle manda tersi arandığı halde, ne mandaya ne de tersine rastlanamamıştı. Mandalar çoktan kesilmiş, icabına bakılmıştı. Dördüncü günü huduttan kaçak girmiş bir mandanın tersi bulundu.

Heyet başkanı hemen mezuresine sarıldı, çapını, yarıçapını ölç-

ın, bir çöple, kalınlığını da buldu. Rakamları birbirine vurdu. Üçe bölüp birini aldıktan sonra:

"Vandırful!" diye bağırdı. "Mandalarınız refah içinde. Bir Amerikan mandası ancak sizinki kadar bolluk içinde olabilir. Yani bu demektir ki mandalarınıza bakarak Doğu'da bol bol bolluk var diyebiliriz."

"Sanmıyorum!" dedi, "Mandalarınız yarı yarıya tok!"

Üçüncü uzman:

"O halde durum normaldir!" dedi.

Yetkili telaşlandı:

"Aman mister, nasıl olur? Bizim mandalarımız da, ineklerimiz de, sözüm şeyden dışarı eşeklerimiz de tüm açtır. Önünüzdeki tezeğin sahibi olan manda bizden değil, iltica etmiştir. Yüzünden de bellidir bu, tersinden de belli!... İşte!"

Baş uzman:

"Bu iş bitti!" dedi, "Bir de köylünüzü görelim!"

Köy kahvesine girdiler. Tercümanlar durumu anlattılar ama kimsenin kılı bile kıpırdamıyor, mel mel gelenlerin yüzlerine bakıyorlardı:

Heyet başkanı, oturanlardan birine İngilizce sordu:

"Ne yedin bu sabah?"

Tercüman Türkçeye çevirdi:

"Ne yedin bu sabah diyor, Amerikalı."

"Hı?"

"Ne yedin diye soruyor?"

"Tünne!... Yuh!... Yuh!..."

"Konuşsana be. Türkçe bilmez misin sen?"

"Ha. Men... Yuh... Yuh... Men... Nizanem..."

Oturan köylülerden biri kalktı İngilizce olarak:

"Mister," dedi, "Biz Türkçe mürkçe bilmeyiz. Ne isterseniz bana sorun."

Amerikalı şaşkınlıkla:

"İngilizceyi nereden öğrendiniz?"

"Boston'da. Hamallık yaptım yıllarca... Memleket dedik, geldik işte..."

"Ne yedin bu sabah?"

"Enginar."

"Yaaa!.. Başka?"

"Rosto... Ananas..."

"Bravo!" diye bağırdı Amerikalı. "Türkiye bolluk içinde yüzüyor."

"Ne bolluğu mister!.. Bunlar konserve. Amerika'dan gelirken getirmiştim."

Başkan:

"Şimdiii..." dedi, "Yüzdük, yüzdük, kuyruğuna geldik. Bize bir teneke toprak lazım. Verimini ölçmek için. Doğu toprağının..."

"Toprak kolay..." dedi tercümanlardan biri. "İş, tenekeyi bulmakta."

Boston'dan gelme Doğulu:

"Bende var," dedi, "Size boşalttığım konserve kutularından birini vereyim."

Biraz sonra, elinde beş kiloluk konserve kutusuyla döndü. Kutu, en kıraç yerden alınma toprakla doldurulmuştu. Tercüman hünerini gösterdiğine emindi. Ama bizim yetkili kişimiz, toprağı görünce telaşlandı. Tercümanı yanına çağırıp emir verdi:

"Ne yapıp yapın, çaktırmadan toprağın yarısını dökün!"

"Peki efendim!"

"Biraz kum koyun!"

"Emredersiniz!"

"Biraz kil, bir parça da kireç... Unutmayın, memleket, millet vazifesidir bu! Toprak ne kadar verimsiz görünürse, yardım da o kadar bol olur."

Yetkilinin emirleri kaşla göz arasında yerine getirildi.

Beşlik heyet, bir konserve kutusu Doğu toprağıyla uğurlandıktan altı ay sonra, postadan koskoca bir paket çıktı. Doğu toprağının beklenen raporuydu bu. Tastamam sekizyüz sayfalık bir rapor. Şöyle bir özet vardı ilk sayfasında raporun:

"Mandalarınızın Amerikan mandasından aşağı kalmadığı görülmüştür. Beygirlerinizin, koyun ve ineklerinizin ne yediği, dolayısıyla nasıl yaşayabildikleri hakkında kesin bir bilgi edinilememiş-

m Ayrıca evlerinizde hiçbir W.C.'ye rastlanmadığından insanların beslenme durumları incelenememiştir.

Toprağınıza gelince: Yapılan incelemeler sonucu toprağınızın yüzde yirmisi kireç, yüzde yirmibeşi kil, yüzde ellibeşi kumdur. Kil ve kireç yüzdesine göre kum yüzdesi fazla olduğundan, bol bol fıstık yetiştirmeniz önemle tavsiye olunur."

Keş

Ateşli bir ilkokul öğretmeniydim, onsekiz yaşında civa gibi bir öğretmen... Tek kişilik kaldırımların parsellediği bir Karadeniz kasabasına verilmiştim. İlk işim pedagoji öğretmenimizin öğrettiği gibi halkın sosyal durumunu incelemeye başlamak oldu. Okulda yaptığım ilk temizlik yoklaması halkın bu durumunun pek parlak olmadığını gösterdi bana... Hemen hemen bitsiz tek çocuğa rastlamamıştım. Bitli, kirli, bakımsız, sıska çocuklar...

Aklımın ermediği bir şey vardı. Bütün evlerin pencerelerinde sıra sıra dizilmiş sabun kalıpları görmüştüm. Herhalde kurusun da kolay kolay köpürsün diye konmuş olacaklardı. Bu kadar bol sabunu olan bir memlekette bu pislik de ne oluyordu! Temizlik yoklamasında bitli olduğunu anladığım çocukları hemen evlerine gönderiyordum, annelerinin temizlemeleri için... Başöğretmen bu titizliğimi görünce:

"Aman!" dedi, "Vazgeç bu işten... Ben zorla getirtiyorum bu haylazları. Okutacak çocuk bulamayız sonra. Eve göndermekle bitin önünü mü alacağını sanıyorsun. Bite önem veren kim? Ha bit... Ha pire... Şu var ki pire it'te bulunur onlara göre, bit yiğitte!"

Bitlilik, pislik bir yana, çocuklar besinsiz, bakımsızdı üstelik... Haftada bir hastalanıyorlar, öksürüp aksırarak giriyorlardı sınıfa. Hemen yarıdan çoğu yalınayaktı. Ev durumlarını bir inceleyince kiminin annesinin, kiminin babasının, genç yaşlarında tere yatıp ince hastalıktan gittiklerini öğrenmiştim. Aralarında ablaları ve ağabeyleri ölüp gidenler de az değildi. Kasabanın veremden kırıldı-

gi, halkın sapır sapır döküldüğü ortada olduğu halde hiç kimse üzerine toz kondurmuyordu. İçinde bulundukları dramın ayrımında olan tek kişi de yoktu kasabada.

Nöbetçi olduğum bir kış günü çocukların yemek yedikleri odaya girmiştim. Kapının üstünde "yemekhane" yazıyordu aa, hiçbirinin önünde yemeğe benzer bir şey yoktu. İki parça mısır ekmeği... Bir de ekmeğin yanında kirli ak, kaya gibi bir topak... Peynir sanmıştım ilk bakışta. Değildi, kuru sarımsı bir şeydi. Dişleriyle kazıya kazıya, yalaya yalaya yiyorlardı.

"Nedir bu yediğiniz, çocuklar?" dedim. Hep birden:

"Keş, öğretmenim!" dediler.

"Ne dediniz?"

"Keşşş!"

Nasıl şeydi acaba? Ağızlarının sulandığına bakılırsa çok tuzlu bir şey olacaktı.

"Nasıl yapılır bu?.. Anneniz yaparken görenleriniz var mı?" diye sordum. Sınıfımdan biri çıktı, Hayat Bilgisi dersindeymişiz gibi ağzını şapırdata, şapırdata:

"Keş'i biz yoğurttan yaparız öğretmenim," diye başladı, "kaymağı alınmış yoğurttan. Sonracıma bu yoğurdu süzeriz, tuzlarız öğretmenim. Güzeeelcene kalıp yaparız. Güneşte kuruturuz."

"Nerede kurutursunuz?"

"Pencerelere koruz!"

Birden kafamın içinde bir şimşek yanıp sönmüştü:

"Demek o pencerelerdeki kalıplar, sabun kalıpları değil, öyle mi?"

"Keş onlar, öğretmenim!"

"Neden pencerelere korsunuz?"

"Başka nereye koyalım. Keş, bir günde bir haftada kurumaz ki..."

O akşam dersten çıkınca bir bakkala uğradım:

"Keş!" dedim. "Keş verir misiniz?"

Gülmeye başladı!

"Yok, Muallim Bey!" dedi, "Bulunmaz bizde!"

"Kimde bulunur?"

"Kimsede bulunmaz!"

Ama bütün çocuklarda var!"

"Keş yapılmayan ev yoktur ki... Dükkâna koyalım da kime satalım."

"Pazar yerinde de satmazlar mı kadınlar?"

"Keş satılmaz burda. Tarhana satılıyor mu? Herkes, tarhanasını da keşini de kendi yapar..."

Tarhanayı biliyordum. O da hamur kurusuydu. Demek ki buralıların yedikleri keş, içtikleri de tarhana çorbasıydı.

Sonradan öğrendiğime göre ikisi arasında çok sıkı bir ilinti de vardı. Tarhana pişirilirken içine kıyma yerine, peynir yerine, yağ yerine sadece keş kırıntıları atıyorlardı. Et yerine keş... Peynir yerine gene keş...

Öğretmen Şadi uğramıştı bir gün bana. Elinde bir şişe de rakı vardı. Masanın üstüne koydu. Kalktı, iki de bardak getirdi.

"Boşuna hazırlanma!" dedim. "Evde meze olacak hiçbir şey yok!"

"Ekmek de mi yok?"

"Ekmek var!"

"Başka bir şey istemez!" Cebinden kâğıda sarılı bir şey çıkardı. Kirli ak, renginden hemen tanımıştım, oydu. İrice bir keş parçası...

"Aman!" dedim, "Keş değil mi o?"

"Keş!.. Ne olmuş?.."

"Ne olmuşu var mı? Arıyorum ne zamandır!"

"Çok mu seviyorsun?"

"Daha dilimi bile değdirmedim!"

"Al, değdir!"

Elime aldım. Kırmak istedim. Kaya gibiydi. Deniz kıyısından topladığım taşlardan birisiyle vurdum, vurdum. Ufak bir parça koparabildim, attım ağzıma. Tuzluluğunu alsın diye bir lokma da ekmek. Bir bardak da su yuvarladım peşinden. Arkadaş:

"İşte!" dedi, "Keşin en birinci ödevi bu!.. Ekmek yedirip, su içirtmek!"

Kadehini kaldırdı.

"Bütün keşlerin şerefine!"

İçti, küçük bir parça da keş attı ağzına:

"Namussuz!" dedi, "Çok güzel meze olur! Bir keş kırığıyla rahatça bir şişe rakı içebilirsin!"

"Peşinden de suyla ekmek..."

"Beğenemedin mi?"

"Beğenmez olur muyum? Çocukların su küplerinin başından ayrılamadıklarının nedenini şimdi anlıyorum. Evde keş ekmek... Okulda keş ekmek... Ders aralarında da su!"

"En iyi yemekleri nedir, biliyor musun?"

"Henüz evlerine çağıran olmadı, nerden bileyim!"

"En iyi yemekleri keşli yumurta, keşli börek... Ama bunları kendileri bile yemezler; kaymakama, jandarma komutanına çıkarırlar..."

Yoook!.. Bu böyle gitmezdi. Bu memleketi yemek yemeğe alıştırmalıydı. Böyle giderse veremden kökleri kuruyup yeryüzünden silineceklerdi.

"Arkadaş!" dedim, "Sen var mısın?"

"Neye tavlaya mı?"

"Yok canım! Keşe!"

"İşte atıştırıyoruz!"

"Yani, Keşe karşı savaş! Okula keş sokmayacağım bundan sonra! Konuşacağım başöğretmenle!"

"Başöğretmeni kızdıracaksın. Halkı da düşman edeceksin kendine!"

"Yok, yok! Bu, daha fazla gidemez! Memleket veremden kırılıyor. Besin diye bir şey bilmiyorlar. Sabahleyin biraz tarhana çorbası, akşama kadar bir lokma yemek yedikleri yok. Bütün gün çay, kahve, altmışaltı, soloz! Okuldan başlamalıyız işe!"

Ertesi sabah doğru başöğretmene çıktım:

"Yasak edelim şu keşi!" dedim. Adamcağız bir şey anlayamamıştı.

"Yani" dedim, "Çocuklar hiç olmazsa okulda olsun keş yemesinler. Ne kalorisi var keşin, ne vitamini, kırılıyorlar veremden. Yanaklarında bir damla kan yok çocukların. Besinsiz çocuğun kafasına ders de girmiyor!"

"Yapamayız!" dedi, "Halkın yemesine içmesine karışamayız!"

"Hiç olmazsa çocuklarınkine karışalım!"

"Canım, çocuk halktan ayrı mı? Bitli çocuğu sen sınıfta temizleyebilir misin? Tutup annesine gönderiyorsun!"

"İyi söylediniz ya! Annesine haber göndeririz. Çocuğun yemek paketine keş koymasın!"

"Yemek paketi mi, dedin?"

Başını geri atarak gülmeye başladı. "Üzme tatlı canını. Sen sınıfına gir. Hayat Bilgisi, Türkçeni okut!"

"Hayat Bilgisi sözü bazı çağrışımlar uyandırdı kafamda. Hiç olmazsa kendi sınıfımda yapmalıyım bu işi. Haftada iki gün nöbetçiydim. Hiç olmazsa, nöbetçi olduğum günler sokmazdım keşi okula.

Hemen o gün başladım işe. Arkadaşların alayına kulak asmadan savaşımı yapıyordum. Küçük yer olduğu için, bütün kasaba keş düşmanlığını öğrenmişti. Bir gün çarşıdan geçerken kulağıma bir ses geldi:

"Keşşş!"

Bana mı söylüyorlardı. Başımı çevirip baktım. Ortaokul çağında olup da okula gidemeyen üç beş delikanlı kafa kafaya vermişlerdi. İçlerinden biri:

"Keşçi öğretmen!" diye seslendi. Aldırmadım.

"Keş!"

Dönüp bakmadım...

"Keş! Keş! Keeeeeeş!"

Kasabanın bana verdiği ad buydu: Keş! Nöbetçi olduğum günler, zillerden sonra bütün sınıfları dolaşıyor, öğretmenleri sınıflarına girene kadar beş altı cümleyle, ablalarının, ağabeylerinin, hatta birçok okul arkadaşlarının bakımsızlıktan, besinsizlikten zayıflayıp öldüklerini, kansız vücutların mikroplara karşı dayanıksız kaldığından vereme yakalandıklarını belirttikten sonra:

"Sakın keş yemeyin, bir daha da okula getirmeyin. Keş'te ne kalori vardır, ne vitamin. Keş yasak!" diyordum.

Soğuk bir kış günü baskın yaptım yemekhaneye:

"Hiç kimse yerinden kıpırdamasın!" dedim.

Ağızlarında lokmayı bile yutmadan yüzüme bakakaldılar. Hemen önümdekine sordum:

"Ne yiyorsun bakalım?"

"Ekmek!"

"Yanında ne var?"

"Valla bir şey yok öğretmenim!"

"Zeytin, peynir?"

"Keş bile yok gözüm çıksın!"

Onun yanındakine sordum:

"Ne getirdin bugün?"

"Bazlama."

"Keş getirdin mi?"

"Valla getirmedim!"

"Aferin oğlum! Katık olarak ne getirdin?"

"Çarşı ekmeği!"

Küçük bir parça kara buğday ekmeği tutuyordu sol elinde de, alttı yumuk bir mısır bazlaması.

Sınıfımdaki Çetin'e:

"Sen ne yiyorsun Çetin?" dedim.

"Ekmek..."

"Ne ekmeği?"

"Ekmek işte Öğretmen'im!"

"Yani çarşı ekmeği mi?"

"Hayır Öğretmen'im, tepsi ekmeği!"

Gittim yanına eğildim baktım. Kaya gibi bir mısır ekmeği topağı vardı elinde.

"Katığı nerde bunun?"

"Gözüm çıksın getirmedim!"

"Neden getirmedin? Ben katık getirmeyi yasak etmedim ki!"

"Keş yasak dediniz de..."

"Canım, keşten başka katık yok mu? Zeytin... Peynir... Reçel, bal..."

Açıktan açığa gülüyorlardı.

"Neden gülüyorsunuz? Başka katık bilmez misiniz siz!"

"Biz keş biliriz öğretmenim"

Bir uçtan bir uca dolaştım. Keş getiren gerçekten yoktu.

"Peki..." dedim, "Ekmekten başka bir şey getiren yok mu içinizde?"

Benim sınıfımdan Ömer çıktı, göğsünü gere gere:

"Ben getirdim öğretmenim!" dedi.

"Ne getirdin?"

"Mamalika getirdim öğretmenim!"

"Nedir o mamalika..yemek mi?"

"Değil!"

"Ekmek mi?"

"Hayır öğretmenim!"

"Tatlı mı?"

"Değil!"

"Nedir bu?"

"Biz mamalika deriz!"

Gittim, baktım. Tabağın üstünde sapsarı bir şey vardı. Ne üstünde yağ görünüyordu, ne pekmez. Düpedüz kaynar suda haşlanmış mısır unu, mısır hamuru... Bu hamuru develerin bile yiyeceği şüpheliydi.

"Neden getirdin bunu?" diye sordum, ister istemez.

"Neden mi?... Ekmeğimiz tükendi de annem bunu yapıverdi."

"Bunun içine biraz da yağ koysaydı annen!"

Bana acıyarak baktı:

"Yağ konmaz ki buna!"

"Ne konur?"

"Keş konur öğretmenim!"

Başım dönüyordu. Demek çocukları keşten de yoksun etmiştim. Pürüzlü bir sesle:

"Çocuklar!" dedim.

Hepsi başlarını benden yana çevirdiler.

"Çocuklar! Bundan sonra keşe müsaade ediyorum. Okula getirebilirsiniz!"

Gözleri ışıl ışıl yanmaya başlayıverdi çocukların.

"Ama..bir şartla!" dedim, "Keşin yanında bir tane de haşlanmış yumurta olacak!"

Kefil Olur musun?

Vurdular bileklerine kelepçeyi, iki de muhafız kattılar yanına. Onbaşı:

"Süngü tak!..." komutu verdi. Sonra gardiyana:

"Aç şu kapıyı!" dedi.

Önce ittiler açılan kapıdan. Sonra iki süngülü takıldı arkasına. Bir de Onbaşı...

Onbaşı'da tüfek yoktu, elinde kâğıt tomarı vardı. Varlığını belirtmek için:

"Yürrü!" diye seslendi geriden.

"Biz n'apıyoruz Onbaşım!" dedi, tutuklu.

"Fazla söylenme, yürrü!"

"Oturan mı var, yürüyoruz işte!" dedi, biraz da dalına basmak için.

Caddeye çıkınca Onbaşı afallar gibi olmuştu. Kimbilir belki kalabalığa karışır da alır voltasını diye korkuyordu.

"Hele dur bakalım", diye kulağına eğildi. Bu bir emir değil, ricaydı artık.

"Seni Polis Müdürlüğüne teslim edeceğiz!" dedi.

"İyi ya!"

"Böyle mi gideceğiz hep?"

"Nasıl gidelim Onbaşım? Piyade marşını mı söyleyelim yürürken?"

Biraz durdu:

"Paran var mı, paran?"

Param mı? Param vardı ya... Çıkarken adembabalara dağıttım!"

"Demek araba tutamayacağız?"

"Öyle görünüyor."

Bir toparlandı Yeniden Onbaşılığını aldı üzerine:

"Yürrrrü" dedi.

Necatibey caddesine girdiler. Görenler duruyor, korkuyla kelepçelinin yüzüne bakıyorlardı. Sultanahmet'te asılmaya götürülen bir katilden bir ayrıcalığı yoktu onlara göre.

Köprüyü de geçtiler. Bereket Emniyet Müdürlüğü uzakta değildi. Kapıdaki nöbetçi, onları görünce bir irkildi. Onbaşıya:

"Nedir bu?" diye sordu. "Kimdir bu?" diyemiyordu. Onbaşı çok önemli bir sır verir gibi:

"Tahliye!" dedi.

"Ne dedin, anlayamadım?"

Tahliye!"

Ne biçim tahliye bu?"

"Kâğıtta yazıyor, nezareti de var."

"Canım asılacak değil ya. Nihayet o da tahliye demek. Akşamları imzaya gidecek karakola."

"Onu bilmem ben. Vur kelepçeyi dediler, vurdum."

"Eline sağlık. Çok iyi etmişsin."

Kapıdaki polis gidecekleri yeri anlattı onlara. Sırayı bozmadan çıktılar merdivenleri. Bir kat, iki kat... Bir kat daha... Çıktıkça çıktılar. Bir kapıdan girdiler içeri. Bu işlere bakan şefin önünde dikildiler. Tepeden tırnağa süzdüler adamı

"Kimsin sen?" dedi.

Söyledim. Anımsamıştı. Zaten bu kanaldan boylamıştım ceza evini.

"Çözün şunu!" dedi.

Onbaşı hiç oralı değildi.

"Teslim kâğıdını imzala da, öyle!" dedi.

"Çöz!" dedi, "İmzalarım şimdi!"

Onbaşı önce imzalı teslim kağıdını aldı, koydu ebine. Cebinden bir anahtar çıkardı. Kelepçenin kilidine sokuyordu ki:

"Sen zahmet etme!" dedi, bileklerini sıyırıverdi bileziğin içinden. Bu kelepçeleri yapan usta, ölçüyü aydın kişilerden almadığı için, bol yapmıştı halkasını.

Onbaşı büyük bir tehlike atlattığını anlayınca rahat bir soluk aldı.

"Tamam Onbaşı, senin işin bu kadar."

Süngüler yerine girdi. Cezaevinden geleni bir sandalyenin üzerine oturtup gittiler. Kalemdeki memurlar günlük işlerine dalmışlar, onu çoktan unutmuşlardı. Herhalde onun işine bakacak başka bir memur gelecekti az sonra.

Uzun zaman içerde yatıp da özgürlüğe kavuşmanın tatlı coşkusunu yaşıyordu oturduğu yerde. Neden sonra, kapıdan yana başını çevirdi, iri kıyım biri oturuyordu kapının önünde. Onu alıp götürmek için gelmişti demek. Çaktırmadan tepeden tırnağa incelemeye başlamıştı Cezaevli. Yorgundu, daha çok uykusuzdu. Elini alnına dayamış uyur görünüyordu ama parmaklarının arasından karşısındakini gözetlediği belliydi.

Uzun bir zil sesiyle masalarda oturanlar birden doğruldular. Dosyalarını, kâğıtlarını, defterlerini çekmecelerine yerleştirdiler. Çıktılar dışarı. Yemeğe gitmiş olacaklardı. Başbaşa kalmışlardı. Bir sigara çıkardı, tam kibriti çakacağı sırada, kapının yanında oturan iri kıyım fırladı yerinden, kibriti çaktı. Saygılı bir davranışla yaktı sigarasını.

"Teşekkür ederim."

"Aman efendim, estağfurullah!"

Paketi uzattım:

"Buyurun, yakın siz de!"

"Aman efendim, nasıl olur?"

"Basbayağı olur. Yakın canım!"

Almak istemiyordu. Rüşvetten mi sayıyordu bu ikramı yoksa. Amirlerinden mi çekiniyordu. İnadına üsteliyordu:

"Yakın canım, aldırmayın!"

Utana sıkıla aldı, parmakları titriyordu:

"Çok yorgun görünüyorsunuz." dedi cezaevinden gelen. "Bu gece vazifedeydiniz herhalde?"

"Ben mi efendim? Bendeniz vapurdaydım bu gece. Malumu aliniz, İzmir'den getirdiler beni."

"Ne işiniz vardı İzmir'de?"

"Malumu aliniz, orada memurdum!"

Geç de olsa anlamıştı karşısındakini. O da kendisi gibi bir suçluydu demek. Biri geliyor, biri çıkıyordu.

"Sen de onlardansın ha?" diye boş atıp dolu tutmak istedi cezaevli.

"İftira Beyefendi!" diye gözleri sulandı. "Aman beni onlarla karıştırmayın!"

Bu güçlü kuvvetli adamın böyle sızlanması, sinirlendirmişti onu. Aynı yollardan geçmişti oysa. Üstelik cezaevini de boylamış, yatacağı kadar yatmıştı.

"Sus!" dedi, "Yazık kalıbına kıyafetine! Bir de inkâr ediyorsun ha?"

Koridorları dolaşan Nöbetçi Komiser, konuştuklarını duyunca yaklaşmıştı.

"Ne konuşuyorsunuz be!"

İri kıyım arkadaş bu azarı üzerine almış, korkudan sandalyesine büzülüvermişti. Nöbetçi Komiser, onları sayıyla teslim alan nöbetçi memura seslendi:

"Hey Nuri!"

"Buyur efendim!"

"Bu odaya neden iki adam verdiniz?"

Memur koşarak geldi. Elindeki listeyi uzattı:

"Efendim, bunlar aynı cinsten değil! Biri başka, biri başka!"

Nezaket olsun diye suçlarını açıklamak istemiyordu.

"Konuşuyor bunlar!" dedi.

"O kadar önemli değil konuşmaları." dedi nöbetçi polis.

Hiçbir şey söylemeden çekip gitti Nöbetçi Komser. İri kıyım Bay, bir şeyler sezinlemişti ama ne olur ne olmaz diye hiçbir şey soramıyordu. Cebinden paketi çıkardı arkadaşı:

"Yak bir sigara da, barışalım!" dedi.

Aldı. Kibritini çıkarmak istemiyordu.

"Yak!" diye çakmağını uzattı. "Aldırma, hepsi gelir geçer.

Bak, ben günümü doldurdum, çıkıyorum işte!"

Sigarasından bir nefes çekti:

"Peki" dedi, "Niye dalga geçtin benimle gider ayak?"

"Korktuğun için!" dedi. "Buraya işi düşen adam, korkuyu çıkarmalı içinden."

Hiç sesini çıkarmadı.

Akşama doğru, bir memur Cezaevinden çıkanı yanına aldı, mahallenin karakoluna teslim etti. İkamete bağlayarak salıvereceklerdi. Komiser:

"Bir de kefil gerek!" diye tutturdu. Bu kefil de ne oluyordu? Tam özgürlüğe kavuşacağı sırada, bu da nerden çıkmıştı?

"Beyefendi!" dedi, "Affedin beni, kefil bulamayacağım şu durumda!"

"Olmaz!" diye sertleşti. "Kefil bulamadın mı çıkamazsın! Geldiğin yere gönderirim sonra!"

Kriz geçiren bir eroinciye benziyordu. Bir paket eroin uzatmışlar da geri çekmişlerdi sanki. Özgürlük burnunda tütüyordu. Komiser:

"Kefil" diyor, başka bir şey demiyordu.

Gelip gidenlerden, bir iki tanıdığı çağırtmıştı. Haber gönderdiklerinin hiçbiri görünürlerde yoktu. Deli oluyordu sabırsızlıktan.

Beklediği odada yalnız değildi. Kapının arkasında bir adembaba çömelmiş, dalgasını geçiyordu. Yeni piyastos olmuş bir gece işçisiydi bu. Bir ara Komiser'in dışarı çıkmasından yararlanarak:

"Abi!" dedi. "Bir sipsi uçlansana!"

Verdi. Arka arkaya üç dört nefes çekti. Durumu öğrendiği için:

"Abi!" dedi, "Çıkarken paketi bana uçlan! Bu sefer yolsuz enselendik."

"Olur!" dedi, "Veririm."

Kapı açıldı. Adembaba, sigarayı aldı tabanının altına. Komiser sanmıştı. Oysa içeri giren sivildi. Sivildi ama, komiserden de yüksek biri olmalıydı.

"Komiser yok mu!" diye sordu.

"Dışarı çıktı!"

Masanın üstünden bir defter aldı, açtı. Cebinden çıkardığı pırıl

pırıl bir dolmakalemle imzaladı. Defteri gene, aldığı yere koydu. Ya Bucak Başkanı, ya da bir Müfettiş...

"Beyefendi!" diye kalktı ayağa cezaevinden gelen. Döndü, yüzüne baktı. Onu dinleyecek kadar alçakgönüllüye benziyordu.

"Benden bir kefil istiyorlar" dedi.

"Ne kefili" dedi.

"Tahliye için."

Yukardan aşağıya bir süzdü.

"Yani" dedi, "Ben mi kefil olayım sana?"

"Aman beyefendi, onu demek istemedim. Emir verin de salıversinler. Yarın getiririm istedikleri kefili. Şimdi nerden bulayım?"

"Kelin merhemi olsa..." diye söylendi, biraz da gülerek. Tam kapının tokmağına yapışıyordu ki, adembaba çıktı önüne:

"Ulan Rahmi!" dedi, "Düzmüşsün façayı, tanıyamadım kör olayım!"

"Vay, Keş Ramazan, gene kimin canını yaktın?"

Geç onu şimdi! Ulan polis müfettişi sandım seni."

"Daha büyük! Emniyet'i Umumiye nezaretindeyim(*). İmzaya geliyorum her akşam."

Başını yanındakine çevirdi:

"Ya böyle ahbap!" dedi, "Kelin merhemi olsa, kendi başına sürer. Eğer Komiser Bey kabul ederse, kefilliğe de hazırım, şahitliğe de!... Ne kaybederim sana kefil olursam!.."

(*) Emniyeti-i Umumiye nezareti altında olma: Gözetim altı.

Şevket Ustanın Kedisi

Tekliyordu yazı makinesi:

"Takatak... Ta... ka... tak!.. Tak tak!..Tak!.."

Hep böyle olurdu, mızrağı çuvala sığdırmaya kalkıştığı zamanlar... Böyle teklerdi bu yazı makinesi işte:

"Tak!.. Tak!.. Taak!.."

Neydi zorları bu derisi bozukların! Missisippi nehri yetmiyor muydu yıkanmaları için, Vaşington'un yüzme havuzlarında ne işleri vardı? Billur gibi sularına kömür karası derilerini daldıracaklardı da ne kazanacaklardı? Sonraaaa... ne işleri vardı otobüslerin ön kanepelerinde... Hele Güney Afrika'daki karaderililerin beyazlara başkaldırmaları... Afrika.. Afrika... Taka Taka! Tak!.. Arka kanepeler onlara ayrılmamış mıydı?

Kolej diplomalı dış yorumcu Ayhan Soyluer, son zenci ayaklanmalarını yorumluyordu başını kaşıya kaşıya... Irkçı değildi, ırkçı olmasına... Sadece ırk ayrımından yanaydı, o kadar... Akla karanın eşit iki renk varsa yeryüzünde, ak'ın aklığını belirtmek, değerini ortaya çıkartmak için vardı. Hele bu kara kurum rengi, bir de insan derisine yapışmış olursaaaa... bıçakla kazınsa gene de çıkmayan sözüm ona bu insanların derisine, nasıl sinirlenmesindi bu Ayhan! İşte tüm bunları yazıyordu. "Kara!..Kara!..Kara! Ak...Ak...Ak...!"

"Sandık başında işleri yoktu amma bu zencilerin, ne bileyim, örneğin, milletler arası spor alanlarında pekala koşup atlayabilirlerdi... Uçsuz bucaksız güneyin pamuk tarlaları, onları bekliyordu.

Georgia'nın tütün tarlaları... Kaliforniya'nın elma bahçeleri... Ama okullarda, sinemalarda, gazinolarda, hele hele sandık başlarında ne işleri vardı?... Bir de ayaklanmak haaa!... Özgür bir memleketin insancıl kanunlarına karşı ayaklanmak!... Ortalığı alt üst ederek... Aklara karşı ayaklanarak... rak... rak... rak...

Kafasının içinden neler, neler geçiyordu amma; yazı yürümüyordu ki... Üçüncü sayfanın birinci sütunu yorum bekliyordu, dış yorum.

Bir de konunun şu yanından yürüse... Karalar iyi vatandaş; çalışkan vatandaş dese... Onları kışkırtan zenci mahallelerinde kurulmaya başlanan yeni dernekler, solcu dernekler dese... Haaa? Bir de bu yolu yoklasa... Kara, karadır, ak da ak dese... Nasıl ikisi eşit olurmuş, zenci aklı bu... Takatak da takatak! Tak... Tak... Tak...

Bu yol da tıkandı işte... İşlemiyor çöp soksa...

Yazı İşleri Müdürü sesleniyor içerden "Ayhancığım, hazır mı yazın?"

Ne desin Ayhan Soyluer:

"Bi dakka... taka... Taka... Takataka... Tak... Tak... Tak!.."

Üç dernek kurulmuş olsun zenciler arasında, üç solcu dernek... Onları kışkırtan bu dernekler olsun. Bu dernekleri bir yere bağlamalı sıkı sıkı... Birini Çin'e bağlamalı... Birini Ruslara... Üçüncü derneği deee... Bağlamalıydı bir yere... Amma nereye? Dernek dediğin uçkura benzerdi. Çözük durmazdı hiç. Bağlanmadı mıydı, derneğin namusu iki paralık olurdu... Sıkı sıkı... Düğüm üstüne düğüm bağlamalıydı bir yere... Örneğin şeye bağlamalıydı... Afrika'ya... Babaları... Babalarının babaları Afrika'dan gelmedi miydi bu derisi bozukların... Afrika... Afrika... Taka... Taka... Taka Tak!..

Zenciler çok acele etmişlerdi. Irk ayrımını ortadan kaldıran yeni kanunlar çıkmış, gerekirse daha da yenileri çıkabilirdi... İşte Güney Afrika... Taka... Taka... Tak!.. İki renk arasında pek yakında birlik, beraberlik sağlanacak!... Cak!..Cak!..Cak!..

Değerli yorumcu, yorumlarını parmak parmak ikinci katta döktüre dursun, alt katta küfürün bini bir paraya gidiyordu. Rotatif ustası Şevket Usta'nın elinde kolunda, yüzünün milimetre karesinde ak bir yer kalmamıştı. Hele yardımcı Salih, tüm dalıp çıkmıştı mü-

rekkep deposuna... Bir elinde kova, öbüründe maşrapa habire boşaltıyordu mürekkep haznesini. Şevket Usta söyleniyordu boyuna:

"Boya değil, çamur! Çarkına tükürüyor merdanelerin... Gazeteyi eline alan okuyucudan utanıyorum namussuzum! Eli yüzü boya içinde kalıyor okurken! Patrondan Avrupa mürekkebi istersin, sana teneke teneke çamur verir. Uğraş dur ezeceğim diye... Daha geçen yün döktüm merdaneleri yeniden! Bunlarla nasıl temiz baskı yapasın. Mürekkepten iki kuruş kazanacağım derken makinanın canına okunuyor, haberi yok... Ulan Salih... Ne kaldıysa haznede doldur kovaya... Yallah, helanın deliğinden... O bize acımazsa, biz mi ona acıyacağız be!..

Gözlerinin bebeğine kadar mürekkep içinde kalan Salih:

"Usta be!" dedi, "Yazık değil mi bu mürekkebe... Gene süzsek bunu kıl elekten?.."

"Bak hele! Akıl öğretiyor bana be!... Bu hazneler gıcır gıcır yıkanmadan süzmüşsün, kaç para eder. Doldur kovayı diyorum, sana!"

"Doldu usta!"

"Götür, boşalt helanın deliğinden!.. Sakın haaa! Bir damlasını bile bulaştırmayacaksın deliğin kenarına. Kuyruğumuzu düğümler patron. Topumuzu duman eder! Tutkallar da tutkal değil mi... on beş gün dayanmıyor döktüğüm merdaneler... Her şeyin ucuzu... Her şeyin çürüğü... Ama Şevket Usta'dan iş isterken her şeyin temizi, her şeyin sağlamı... Gazete basma için teneke teneke çamur verir, senden pırıl pırıl baskı ister! Dök ulan, helanın deliğinden!"

İngiliz anahtarıyla merdaneleri sökerken ekliyordu gerisini de:

"Tirit olmuş şunlar be!... Yarı yolda bırakmazsa bu gece, benim Karaoğlan'a bir kilo işkembe... Ulan Salih, daha ne duruyorsun be!"

Salih belini bir yana kaykıltarak yapışmıştı kovaya. Kurşun gibiydi mübarek... Kapıdan bir çıkarabilse, dayısının oğluna bir götürebilse... Kıl elekten süzüldü mü, altı ay yeterdi onun kartvizit bastığı pedala... Gelgelelim kapıcı Hasan gördü de çiviyi koydu mu, işte o zaman düğümlenirdi kuyruğu...

Altı ayak merdiveni inince kovayı koydu alt basamağa. Kömür-

lüğün kapısı her zamanki gibi açıktı. Sıkışınca helaya kadar hiç kimse gitmezdi rotatif işçilerinden. Hemen oracığa bozuverirlerdi, küçük abdestlerini... Ne demeye elindeki kovayı helaya kadar taşısındı! Bir de üstelik helanın deliğine bulaştırma tehlikesi vardı. Madem Usta, bir kova mürekkebi gözden çıkarıyordu, helanın deliği olmamış da, kömürlük olmuş, günahtı bir kova mürekkebi helaya dökmek... Yazıktı bu boyaya. Dayısının oğlu... Yok, yok... Kapıcının işi gücü neydi kapıda... Ama helaya kadar taşımanın da bir anlamı yoktu. Döküvermeliydi hemen kömürlüğe... Hem yakışırdı da... Mürekkep karaydı, kömürlük de kara...

Kara olan bir şey daha vardı, Karaoğlan! Salih'in aklının ucundan bile geçmiyordu Şevket Usta'nın kedisi... Karanlıktan hoşlanırdı namussuz Karaoğlan... Hoşlanmayıp da ne yapacaktı. Gelen geçen indiriyordu beline tekmeyi, aydınlık bir yerde uzanıp yatsa! Köfteci Hayri'nin köfteye bile katmadığı döküntüleri indirmiş gövdeye, dört ayağını uzatmış yatıyordu kömürlükte... Yanından gelip geçen fareler bile görmüyordu kendisini. Askerlerin dediği gibi, uydurmuştu kendisini bulunduğu yere... Bunun resmi adı kamuflaş olmalıydı!

Birden kulağının ucundan kuyruğunun dibine kadar alev alev yakan bir kova sulu çamurun içinde buluvermişti kendisini. Kalktı birden dört ayağının üstüne, silkindi... Kimdi bu eşşek şakasını yapan! Kapının ağzında, elinde kova, şaşkın şaşkın dikilen Salih'i görür gibi olmuştu. İkinci kova da tepesinden aşağı geçebilirdi. Ayaklarının arasından ok gibi attı kendini dışarı... Tüylerinin dipleri teker teker yanıp tutuşuyordu. Köftecinin çırakları bu güne kadar böyle kova kova çok su dökmüşlerdi tepesinden aşağı ama, hiçbiri bu suya benzemiyordu. Bütün tüylerini derisine yapıştırmıştı. Su dolu bir teknenin içine atlamazsa söndüremezdi bu ateşi. Hızla geçti rotatif dairesine... Merdaneleri söken Şevket Usta'nın arkası dönüktü. Rotatife bobin takan Yaşar da işine vermişti kendini. Ama kapıcı Hasan uyumuyordu kapıda:

"Şevket Ustaaa!..." diye bağırdı aşağıdan, "Nedir bu kedinin hali be... Mürekkep kazanına mı düştü bu hayvan!.."

Salih, "Destur!" diye kovayı döktükten sonra ayaklarının dibin-

den fırlayan yaratığın neyin nesi olduğunu düşüne düşüne dönmüştü işinin başına.

"Sıçan da olabilir..." diyordu. "Şeytan da... Desturu da çektik ama... Benim gibi cenabetin desturunu kim ipliyecek... Aydan aya hamam yüzü gören adamın kahveci çırağına bile sözü geçmez, değil kör şeytana!"

Ama Şevket Usta bir şeyler sezinler gibi olmuştu:

"Salih!" diye gürledi, "Ne diye gürlüyor bu adam beee! Yoksa bizim Karaoğlanın başından aşağı kovayı boca etmeyesin!"

"Yok Usta! Helaya döktüm!"

"Ulan kedi helada ne arıyordu!"

"Ne kedisi Usta?"

Kapıcı Hasan yırtınıyordu kapıda:

"Tuh anasını! Yukarı çıktı pis hayvan! Berbat edecek tüm Yazı İşlerini!"

Şevket Usta'nın eli ayağına dolaşmaya başlamıştı. Patron anlayacaktı bir kova mürekkebin helaya döküldüğünü:

"Ulan Salih!" diye yeniden bağırdı. "Nereye döktün tortuyu be!"

"Helaya Usta!"

"Yalan!"

"Ulan kediler ne zamandan beri helaya gidiyor bu basımevinde? İnsanlar bile kömürlüğe şakır şakır..."

Bu "Kömürlük" sözcüğü Şevket Usta'ya bir şeyler anlatır gibi olmuştu.

"Sakın kömürlüğe dökmeyesin tortuyu!"

"....."

"Ah, yalancı pezevenk! Kömürlüğe döktün değil mi? Söyle doğrusunu!"

"Hıııı!"

"Tamam!... Şimdi oturduk şapa işte!... Karaoğlan çıktı patronun odasına... Anamızı ağlatır birazdan. Ulan çıkar süzgeci dolaptan da, tortuyu süzerken görsün bizi!..."

Kapıcı Hasan, kapıyı bırakıp düşmüştü kedinin peşine... Yeni silmişti merdivenleri:

"Heeey!" diye bağırıyordu klişehaneye kezzap bırakan hammallara, "çıkarmayın şunu yukarıki kata! Vurun tekmeyi beline!"

Klişehanenin çırakları dökülmüşlerdi koridorlara... Sıkıyı gören Karaoğlan, mürettiplerin yanına daldı şaşkınlıktan. Dizgi makinesinde oturanların paçalarına sürtünerek fişek gibi dolaştıktan sonra, vurdu abone odasına. Osman Efendi önüne çıkınca Yazı İşleri'ne sapıverdi ister istemez. Muhabirler şarapçıyı kaçırmamak için takır takır son haberleri yazıyorlardı. Karaoğlanı dipten doruğa mürekkebe bulanmış görünce makinelerini bir yana ittiler, sandalyelerini bir yana... Topu topu birer kat giysileri vardı. Masaların üzerine zor attılar kendilerini:

"Dokunmasıın!"

"Yağlı boyaaa!..."

Kapıdaki çıraklara bağırıyorlardı:

"Çekilin kapıdan da, çıksın dışarı!"

Ama Karaoğlan masaların üstüne fırlayanlardan yeni oyunlar beklediği için fırıl fırıl dönüyordu masaların altında... Can derdine düştüğünü kimse bilmiyordu... Canını kurtarabilmek için her şeyi göze alabilirdi artık...

Ayhan Soyluer yazısının son cümlesini de takır takır yazmış, makineden çıkarmıştı kâğıdı... Otuz ölü veren zenciler, verdikleri ölülerin yola getireceğine inanmıştı. Yazıyı almaya gelen dizgici ile birlikte Karaoğlan da hışım gibi dalmıştı içeri... Gözleri dönmüş kara, kapkara bir kedinin içeri hışımla daldığını gören Soyluer, birden kalkmıştı ayağa. Bu kalkış zıvanadan çıkarmıştı Karaoğlan'ı. Olsa olsa önünü kesmek içindi bu davranış... Devirip geçmeliydi öteye, kim olursa olsun! Atılıma geçmeliydi hemen... Arkasında damların üstüne doğru açılmış geniş bir pencere vardı. Özgürlüğe açılmış bir pencereydi bu. Bütün hızıyla bomba gibi fırlattı kendini.

Tiril tiril ipek bir gömlek vardı yorumcunun üzerinde. Tiril tiril beyaz gömlek bir anda rengini değiştirivermişti. Tuttuğu kâğıt da bulanıvermişti Kapkara bir boyaya.

Karaoğlan'ın kaybedecek bir saniyesi bile yoktu bu odada. Ne yapması gerekiyorsa, yapmıştı gözle kaş arasında. Boyanması gereken adamı en kısa zamanda boyamıştı işte... Yanan derisini esen

rüzgârla serinletmek için, fırlatmıştı kendini damların üstüne!

Soyluer, şaşkınlıktan arka cebinden çıkardığı beyaz mendille elini yüzünü silmeye çalışıyor, sildikçe de bulaştırıyordu kara boyayı.

Mürettip çırağı, Ayhan Soyluer'in odasına başyazıyı almak için girdiğinde kendini tutmak istemiş, tutamamıştı. Karşısında gözlerinin akına kadar boyanmış düzmece bir kum arabı vardı çünkü... Odaya neden geldiğini, niçin dikildiğini çoktan unutmuş katıla katıla gülüyordu.

Kafa Var Herifte

Markopaşa'nın, bütün işlerinin üzerimde olduğu günlerdeydi. Yazılarımı, yazdım, dizdirdim, sayfalarını bağlatıp verdim baskıya. Genel dağıtıcıya teslim ettiğim zaman sabah olmuştu. Osmanbey matbaasının en karışık günleriydi. İşinin başında durmayan, iş alamıyordu basımevinden.

Çemberlitaş'ın karşısındaki muhallebicide kahvaltımı yaptım. Gazeteci çocuklar, satışa çıkmış bağırıyorlardı:

"Markopaşa yazıyoooor!.."

Muhallebiciden çıktım. Divanyolu'ndaki Adliye kahvesine girdim. Profesör'ün çayı içilirdi hani... Gazetelere yorgun bir kafayla göz attıktan sonra, bir ara gözüm aynaya ilişti. Tam bir haftalık sakal... Yorgunluktan uykusuzluktan sapsarı bir yüz... Kendime gelmek için bir çay daha içtikten sonra, kalktım, kaşıki berbere girdim. Amasralı Rahmi Usta'ya.

Koltukta bir müşteri vardı. Sıraya girdim. vakit geçirmek için bir gazete aradım. Kanepenin üstünde bizim Markopaşa...

Aldım elime, şu yazı nasıl yazılmış, bu yazı nasıl dizilmiş derken başladım enikonu kendi yazılarımı sıradan okumaya. Beni böyle canıgönülden Markopaşa'ya daldırmış gören berber, koltuğa geçince:

"Beyim ne yazıyor ya herif!.." dedi.

"Eh şöyle böyle..."

Öfkeyle bir süre baktı yüzüme:

"Yok beyim, bunu da beğenmezsen artık..."

"Fena değil canım okunuyor!"

"Doğrusu pazartesi oldu mu, kıyarık iki çeyreğe..."

"Kimmiş bunu çıkaran?" dedim laf olsun diye.

"Yazıyor üstünde... Hasta bir öğretmenmiş. Korkusu yok ki herifin. İçeri atsalar, hava tebdili alıp çıkıyor. Ne yazıyor ama... Kafa var herifçioğlunda, kafa!"

Berberin makası ensemden yukarı doğru çıkıp çıkıp iniyordu.

"Benziyor mu bu kafaya?" dedim, gülerek.

Berber şöyle bir gerileyip baktı. Sinsi sinsi o da gülmeye başladı:

"Yok beyim," dedi, "Kafa dedimse böyle kafa demek istemedim!"

Bir Kabak Tatlısı Millisi Bol Olsun

Anlıyorum ki ilerde günlerimiz çok eğlenceli geçecek. Daha şimdiden radyoyu açsak, televizyonu çevirsek, hele bir iki ciddi gazete var ki onları elimize alıp üç beş satırcık okusak, he heey, gülmekten yatıyoruz yerlere. Geçenlerde bir gazete geçti elime, açtım sayfalarını... Açtıkça içim de açıldı. Yazarları, habercileriyle çengi cümbüş bayram havasına giriverdik. En ağırbaşlı olması gereken konular bile gülmece türünden, pazar fantezisi sanki... Oku oku gül!

Eğitim konusunu ele almış muhterem bir muharrir... Almadan önce de aptes almışa benziyor... Çuş-i huruş içinde bırakıyor insanı! Eğitim der demez, peşinden ne gelir diye hiç beklemeyin sakın! Ne gelirse önceden gelmesi gerekiyor bu yazıda. Eğitimden sonra gelen değil, eğitimden önce gelen "milli" daha önemli! Eğitim milli olunca gerçek anlamını algılıyoruz, önemiyle birlikte. Hıyardan bile söz etseniz, milliyi getireceksiniz başına! Sivri biber, dolmalık biber, çarliston biber yok artık! Milli biberlerimiz var. Milli biber dendi mi hepsi içinde! Milli dolmalık domateslerimiz, milli patlıcanlarımız, milli kabaklarımız ve milli menfaatlerimiz diye sürdüreceksiniz yazıyı da, konuşmanızı da... Bunun adı Milli te-

tekkür, Milli iman, Milli kahveciyi çağırıp milli Rize çayından, milli çıkarlarımız adına bir çay getirmesini rica edeceksiniz. Coco Colalar, Pepsiler bile milli olduktan sonra bırakın Rize çayını, kahveci Hasan'ın Brezilya'dan gelme kahvesi bile neden milli olmasın! Gel gelelim Vietnam'ın ulusal kurtuluşundan söz ettiniz mi milli Amerika politikasına dil uzatmış olacağınızdan mukaddesatçılar canınıza okuyacaklardır.

Ankara, güzel Ankara eskiden de şirindi, güzeldi, gidenlerin bahtı ne kadar kara olursa olsun ağarıverirdi ama bu kadar kutsal, bu kadar dini, bu kadar milli değildi. Bunları nerden mi çıkarıyorum. Bir muharririn yazısından... Ankaralıların ruhuna da Tercüman olan bir gazetenin kıymetli muharriri bakın neler yazıyor:

"Bu satırları yazdığım gün Ankara'da hava, Milli Mücadele günlerinin havasına benziyor. Bir "Kuvvayi Milliye" ruhunu Ankara'da teneffüs etmenin bahtiyarlığını duyuyorum" diyor.

Diyelim ki muhterem muharrir Ankara'da içine Kuvvayi Milliye ruhunu çekmek istiyor:

"Ver!" diyor tütüncüye, "Bir sigara! Dumanı milli olsun!"

"Aç şu pencereyi!" diyor otelde, "İstanbul'da zehirlendiğimiz yeter! Aç da Ankara havası alalım!"

Pencere açılır açılmaz küt gidiyor muhterem! Zor kendine getiriyorlar. "Ver millisinden bir çay!"

Depo kalıntısı küflü çayı verince alt üst oluyor midesi.

Muhteremin yazısından anlıyoruz ki Milli Eğitim Bakanlığı'nın Milli kantininde Milli yemekler de ağız tadıyla yenecek gibi değil:

"Ver bir şiş!" diyor. "İşte o şişlerden!"

Et çiğ mi çiğ. Kuzu eti mi belli değil!

"Ver bir yalancı dolma! Yutturulan dolmalardan! Millisi bol olsun!"

"Ver bir sarığı burma! Hocanın çömezlerininkinden! Ağdalı olsun!"

"Bir kabak tatlısı veeer! Millisi bol, kabağı az olsun!"

Ne verirlerse versinler, yiyebilirsen ye! Et kokmuş, tadınınsa şekeri şeker değil. Sarığı burmanın, ne sarığı sarık! Ne burması

burma! Ne kabağı kabak, ne hurması hurma!

Muharrir gene yazısından anlaşıldığına göre çok "meyus ve mükedder." Neden mi üzüntülü? Milli Eğitim Bakanlığı hakiki ve Milli değilmiş de ondan. Bunu çok ilmi yazısında böyle duyacağız.

Neden böyle nevmidiye düçar oldu acaba, Muhterem Muharrir? Her şey tıkır tıkır arzuladığı gibi cereyan etmekte iken... Olandan bitenden gene de memnun görünmüyor üstat. Her şeyde olduğu gibi, millinin de çok fazlasını istiyor:

"Şimdi politikacılara düşen görev milli şuur içinde devlete sahip olmaktır."

Duydunuz ya, devlete sahip olmaktan söz ediyor muhterem! Bu tür devletçilikte çok hızlı üstat... Politikacılardan biri:

"Gençler devlete yardım etmelidir" demişti. Oysa muhterem, "Ne yardımı..." demeye getiriyor, etmişken, işi yardımda bırakmaya gelmez, devlete sahip olacaksın ki bir şeye benzesin! Sonra da devlet biziz deyip geçeceksin bir yana! Yardım da ne oluyormuş! Bunu kim yapacak? Yani devlete kim sahip çıkacak? Tıkır tıkır parayı sayıp, biçer-bağlar harman makinası alır gibi kaporayı verecek olan toprak ağası mı? Yüzde 51'le ortaklık kurup yüzde kırk dokuzun ağzını açtırmayan özel sektörcü mü? Kademeye teker teker, çifter çifter basamakları atlaya atlaya girip, ya ehramın en sivri yerine oturan partizan bürokrat mı? Ya da çoğunluğu tutturamayıp holding kurar gibi hükümet kurmaya kalkışan, hisse senedi sahiplerinin ağzına da bir parmak bal çalan alaturka politika bezirganı mı? Kim sahip olacak bu devlete?

Türk Gençliğinin, ne yardıma ihtiyacı var ne de sahip çıkacak bir patrona. Osmanlı Devleti bile Yeniçeri Ocağı'nı, kurum bağladığı için yangın çıkarır diye üzerine kova kova su döküp söndürmesini tam zamanında başarmış. Devlet de, millet de kendinden yana olan, bir gençlik istiyor. Kendini kurtarılacak duruma düşmüş gören bir gençliği zaten tanımıyor ki Devlet Baba! Kalksın da ondan yardım istesin!

Muhterem muharrir, sen devleti ne sandındı?... Eğer böyle sandınsa hiç gözüme görünme! Sahip çıkmaya kalkışan genci, yaşlısı

da birlikte sana da gösterir, gücünü kuvvetini!

Bırakalım gençliğin devlete sahip çıkmasını! Önce devlet din tacirlerinin, cahil, çıkarcı profesörlerin elinde kalmış gençliğe sahip çıksın!

Yatırım mı Kaldırım mı?

Hani ne demişti komiser karakolda sarhoşa:

"Lafı dolaştırıp durma!.." demişti. "Biz biliriz içine tükürülecek hükümeti!.."

1952'lerde Adembaba adında bir mizah dergisi çıkarmıştık. Yazı işleri müdürü ve sorumlu müdürü bugün Çalışma Bakanlığında müfettiş olan Necati Sözen'di. Bir tek satır yazı yazmadan benimle birlikte yüklendiği beş altı dosyanın üstesinden geldik, beraat ettik. Edebiyat incelemeleri yapan arkadaşlardan illallah! Beni bir türlü yazardan, mizah yazarından saymazlar. Ah basın savcıları, yargıçlar da öyle düşünselerdi de yarı ömrüm mahkemelerde geçmeseydi!..

Ne diyordum, ilk sayısında yazdığım fıkrada, karakol komiserine "Biz biliriz hangi hükümetin içine tükürülür!" gibilerden bir söz ettirmiştim yazımda. Demokrat Parti iktidara yeni geçmişti, 1950'nin 14 Mayısı'nda. Menderes 29 Mayıs'ta hükümet programını okumuştu. Okurken bizim mizah dergilerinin de canına okumak için şöyle vaatlerde bulunmuştu Meclis'te:

"Fikir ve vicdan hürriyeti perdesi altında hürriyetleri kan ve ateşle yok etmekten başka bir maksat gütmeyen bu ajanları adalet pençesine çarptırmak için icap eden kıstasları vuzuh ve katiyetle tespit etmek zaruretine inanıyoruz. (Alkışlar...) Ancak bu suretledir ki, mizah ve siyasi tenkit kisvesi altında düpedüz aşırı sol cereyanların eseri olan neşriyatın tahribatından memleketi korumak kabil olabilecektir."

(Menderes bunları söylerken A. Nesin Meded'i çıkarıyordu, ben de Hür Markopaşa'yı...)

Meclis konuşmasından tam iki yıl sonra çıkardığı Adembaba'nın ilk sayısı hemen o gün toplatıldı. Ben öbür sayıları hazırlaya durayım, bu ilk sayıdan beş-altı dosya açıldı. Yukarıda adı geçen yazının dosyası da, hükümeti tahkirden birinci ağır cezaya verildi. Ben önceleri bu yazıda hakaret olmadığını, fıkrada adı geçen sarhoşun herhangi bir hükümet için bu sözleri söylediğini savundum. Sayın Yargıç Nefi Demircioğlu sanıyorum cezaevinden tecilli çıktığım için, vereceği cezanın üzerine beş sene beş ay yirmi beş günün yeniden ekleneceğini düşünerek savunmamı yerinde buldu, beraat ettirdi. Savcı dosyayı Danıştay'a gönderdi, esastan bozulan davaya yeniden bakıldı. Danıştay, yazıda hakaret görüyor ve hakaretin hükümete müteveccih olduğunu işaret ederek savcıyı haklı görüyordu. Nefi Bey üzülerek sordu ilk oturumda:

"Ne dersin hakaret olduğunu ileri sürüyorlar!"

"Hakaret olsa bile hükümete müteveccih değil," dedim.

"Sürebilirler ama, hükümete müteveccih değil bu hakaret. Hem efendim hükümete müteveccih olsa bile neden alınsın hükümet?"

Birden kalın kaşları çatıldı Nefi Bey'in:

"Hükümete hakaret edersen neden alınmasın?"

"Onlara hakaret etmedim ki... Yazının başında bir not var, dikkatinizi çekerim. Bu olay yirminci yüzyılın ilk yarısında geçmiştir, diyorum notta!"

"Yani iktidardaki hükümete hakaret etmediğini söylüyorsun, öyle mi?"

"Öyle bir niyetim olsaydı yazının başındaki parantez içindeki sözlere hiç gerek görmezdim!"

"Hımmmmm!..."

"Sanıyorum ki ceza yasasının bu özel maddesi, iktidardaki hükümetin otoritesini ayakta tutabilmek için konmuştur. Geçmiş hükümetlere hakaret bile edilse, iktidardaki hükümetin otoritesi, manevi kişiliği bu hakaretten neden sarsılsın?"

Yüzü gözü birden ışıyıvermişti Sayın Yargıcın. Gene de kuşkuyla savcıya döndü:

"Siz ne dersiniz?"

Savcıdan yeni bir çıkış beklerken:

"Evet!" dedi, "Yazıda varit olan hakaret iktidardaki hükümete müteveccih değildir. Bu durum, yazıda bir cümle ile tasrih edilmiştir."

Geriye hakaretin yasadaki özel maddenin kapsamına girip girmeme sorunu kalıyordu. O da yargıçlar kurulunun göreviydi. Yani her oturum dosyadan Adembaba'yı çıkarıp oturum boyunca okuyan güldürü sever yargıçlara... Bu kez Danıştay'sız beraat ettirdiler beni, sağ olsunlar.

Nereden, nereye?...

Yeni hükümeti kuranlar durmadan tekrarlıyorlar bu hükümet seçim hükümeti değil, icraat hükümeti olması için döviz bulmak, gelir kaynakları sağlamak gerekmez mi? Bu işler hangi bakanın işi? Maliye Bakanının! Yatırımlara ayrılan para nereden çıkacak? En sonuda devlet hazinesinden! Hazine kimin elinde? Maliye Bakanının. Kim bu Maliye Bakanı? Gerçekten anlar mı yatırımdan? Yatırım yapanlara bugüne kadar kolaylık göstermiş mi? Bir karıştıralım cemaziyülevvelini, ahirini, Recep'ini, Şaban'ını... Anhasını minberini? Var mı geçmişinde yatırımcılık, kaldırımcılık?...

Hem de üstün başarıyla. Sanki bütün gazeteler sözbirliği etmişler bu başarıda. Onu yere göğe sığdıramıyorlar övmekten. Yalnız teşvik yatırımıyla kalmamış, yatırım indirimi de sağlamış yatırımcı dostlarına, eli de yüreğinden geniş mi geniş... Teşvik Uygulama Dairesi Başkanlığı zamanından başlamış bu kolaylık göstermeler...

Ama çekemeyen mi ararsın sen!... Biri çıkıyor, daha makam koltuğunu ısıtmadan soru önergesi sunuyor. Bu da mı soru? Hükümetin başındaki onun yatırım işlerindeki becerisini yakından bilmese onu, bu koltuğa oturtur muydu?...

Bu hükümete yatırım hükümeti, diyebilir miydi? Hem yatırımı teşvik etmek de mi suç? Yatırımcılık suç! Kaldırımcılık suç! Nerede kaldı hükümetin icraat hükümeti oluşu! Seçim hükümeti değil, yatırım hükümeti bu!...

İsterseniz bizim Adembaba'daki sarhoşa çıkışan komisere sorun, "Bırakın uzun lafı" derdi size, "Biz biliriz bunun, ne hükümeti olduğunu!..."

"Yoldan Bi Yaaa!..."

Kastamonu Öğretmen Okulunun bahçesinde koşup oynarken yokuşun başına doğru bir kamyonun dengesizce yaklaştığını gördük. Şoför muavini olduğu her halinden belli bir delikanlı direksiyona sıkı sıkı yapışmış, bağırıyordu:

"Yoldan bi yaaa!"

Sonradan öğrendiğimize göre, uzak yoldan yeni gelen kamyonun şoför yardımcısı Tekkealtı Köprüsü'nün başındaki çeşmede, arabayı yıkayıp kuruladıktan sonra geçmiş direksiyona, orasını, burasını kurcalarken bir de bakmış ki araba yürüyor! Araba hızlandıkça durduracak yerini arıyor, yanlışlıkla gaz pedalına bastıkça da başını çıkarıp bağırıyordu:

"Yoldan bir yaaa!..."

Durumu anlamayanlar yol üzerine dikilip bakıyorlar işin ciddiliğini anlayınca da kendilerini zor atıyorlardı duvar diplerine.

"Zaptedemeeeyon!... Yoldan bi yaaa!"

Okulun bahçesi tam yokuşun başındaydı. Kamyon, şoförünün kontrolünden çıkmış, sarsak sarsak ilerleyen araba, yokuşun başına kadar gelmişti, arka yollardan. Yokuş mokuş dinleyeceğe hiç benzemiyordu. Şoför muavini işin ciddiliğini yol üstündekilere belirtmek için bağırıyordu boyuna:

"Şaka demeeyon! Valla canınıza okur... Yoldan bi yaaa!..."

Kamyon birden hızlandı, yokuş aşağı yönelmişti artık! Durabilene aşk olsun!

Parmaklıklardan eğilip bakıyorduk. Yaşlı bir manavı altına alıp ezmişti.

Başbakanın fiyat artışları karşısındaki tutumu, bana birden bu olayı anımsattı. Şu var ki, Başbakan karşıdan gelen kamyondaki şoför yardımcısından çok daha soğukkanlı. O kadar soğukkanlı ki, kılı bile kıpırdamıyor. Fiyat grafiklerinin yükselip, yükselip halkın üstüne devrildiğini gördükçe:

"Yoldan bi yaaa!" diye de bağıramıyor.

Kamyon almış hızını, geliyor üzerimize doğru.

"Bas frene!" diye çırpınıyoruz, basan yok. Kuşkulanıyor insan. Acaba bu kamyonun freni mi yok diye. Freni var da basacak ayaklar mı kötürüm?

Yüzde on, yüzde on beş, yirmi derken, iki kat oldu fiyatlar. Fiyatlar iki kat olunca belimiz de iki büklüm!

Geçim için en elverişli olan Nisan, Mayıs ayları bile pahalılık bakımından büyük yüzdeler gösterdi. Bu aylara kadar kendini tutmasını bilen ekmek grafiği de birden sivriliverdi. Sanki bütün bu artışları önceden hesaplayıp da bir kurala bağlamış gibi "8-10"luk bir artışı kabul etmiş görünüyor sayın Başbakan.

Çıkarılmış olan fiyat istikrar kararnamesini hâlâ yürürlüğe koymak istemiyor. Bizim Kastamonulu şoför muavini hiç olmazsa yolunun üstündekileri uyarıyor, işin ciddiliğini duyurmaya çalışıyordu:

"Vallaaa şaka demeeeyon! Durduramaaayon! Yoldan bir yaaa!" diye bağırıyordu.

Sayın Başbakana soruyorlar:

"Tedbir olarak mevcut kanunları işletecek misiniz?"

Verdiği yanıt çok ilginç:

"Korkuyorum!"

Kimden, neden diye soramayız ki... Avrupa'da birçok hükümetler sıkışınca bazı tedbirlere başvururlar. Ekonomik nedenlere dayanmayan yasakların geçerli olmayacağını mı sanıyor acaba? Demokratik düzende bazı kısıtlamalara cevaz veren bir hükümet, sömürülen, geçim zorluğu çeken halkın çıkarına bazı tedbirler uygulayamaz mı dersiniz?

Pahalılık frenden kurtulmuş kamyon gibi sürülüyor halkın üstü-

ne. Durmakla sürücüyü kontrol altına alamadığımız gibi, ezileceklere de hayrımız dokunmuyor.

Başbakanca söyleyecek hiçbir sözü yokmuş gibi susuyor. Tedbir almayı Ekimde seçilecek yeni hükümete mi bırakıyor? Daha dört beş ay bu fiyat artışlarından çekeceğimiz var demektir.

Ama ben onun kadar soğukkanlı değilim. Elimde ne direksiyon var, ne de altımda kamyon... Gene de bağırmaktan kendimi alamıyorum:

"Yoldan bi yaaa!..."

Beş

Derenin kıyısında yuvalanmış tüfeklerin gerisinde, kazmayla kürekle açtığımız çukurların içine gömülmüştük. Küreğin kenarıyla kestiğimiz devedikenlerini de serpiştirdik üzerimize...

Bizi bilmem kaç yüz metre yüksekteki pilot değil derenin kenarında dikilen Tümen Komutanı bile zor görürdü.

Kaç gündür bu tatbikat sürüp gidiyordu, çok yorgunduk.

Tümen Komutanı bağırdı:

"Olmaz böyle! Böyle maskelenmek mi olur... Hepiniz kabak gibi meydandasınız!"

Biz, birer devedikeni daha attık üzerimize.

Yere bir kroki yaymışlar etrafına da bütün subaylar toplanmışlardı. Tümen Komutanı bu halkadan ayrıldı, bizim bölüğe doğru yürüdü. Önümde yatan Bekir'in üstüne doğru geliyordu. Bekir öyle güzel maskelenmişti ki... Tümen Komutanı'nın ayağı onun postalına takılınca bağırdı:

"Kim burada kazık gibi yatan?"

"Benim komutanım!"

"Kes başını!"

Sonra Beşinci Tüfeğin üç numarası Dursun'un üzerine doğru yürüdü.

"Ha, bak bu güzel!" dedi, "Maskelemek böyle olur işte!"

Emir subayına döndü:

"Yaz bunun künyesini!"

Tatbikatlarda başarı gösteren erlerin künyeleri hemen yazılır, en kısa zamanda izin çıkardı tümenden. Dursun üzerine iki devedikeni atmakla izini haketmişti işte.

"Söyle künyeni!"

Dursun postallarını fundalığın içine sokmuş, başını da önüne yığdığı toprağa daldırmıştı. Hem havaya, hem karşıdan ateş açtığı farzedilen düşmana karşı tam siper yatıyordu.

Tümen Komutanı:

"Kendini araziye tam uydurmuşsun keklik gibi! Kamuflaj böyle olur işte!.."

"Söyle künyeni!"

Dursun kıpırdamadan yatıyordu:

Tümen Komutanı:

"Canım, kalk da söyle künyeni!"

Dursun'da hiç ses yok.

"Kalk ayağa!"

Dursun oralı değil!

"Kalk!" diye bir komut daha verdi. Dursun'un tüyü bile kıpırdamadı.

"Öldün mü be adam, kalksana!"

Postalının altına ayağının burnuyla sıkıca dürttü:

"Kalk!"

Dursun toprağa gömülen başını sağa çevirdi. Yüzünün yarısı benden yana dönmüştü. Gözü kapalıydı. Ayaklarına bir kez daha dürtülünce başını kaldırdı. Gözkapaklarını araladı. Çevresindeki subayları görünce birden doğruldu. Tümen Komutanı gürledi:

"Söyle ne yapıyordun?"

Dursun hiç düşünmeden cevabı yapıştırdı:

"Uyuyordum komutanım!"

"Ne?"

"Uyuyordum!"

"Yaz bunun künyesini! Katıksız hapis!"

Dursun künyesini söyledi, emir subayı yazdı. Komutan fena halde kızmıştı:

"Asker uyur mu?"

"Uyumaz komutanım!"

"Asker acıkır mı?"

"Acıkmaz!"

"Asker üşür mü?"

"Üşümez!"

Sonra emir subayına döndü:

"Sil bunun künyesini" dedi. "Onu affediyorum! Anladık asker yemez, asker içmez, asker uyumaz ama, askerin bu kadar da doğru söyleyeni az bulunur!"

Dursun'da uyku sersemliği kalmamıştı:

"Sağ ol komutanım!" dedi.

Biraz ilerde bölüğün en dalgacısı Adem çavuşun başında dikildi:

"Ne biçim maskelenme bu!" dedi. "Kabak gibi meydandasın. Ne altını kazmışsın, ne üstüne bir tutam ot yolup atmışsın!"

Adem çavuş kıpırdanmadan yerde yatıyordu.

"Kalk bakalım!"

Ateş gibi kalktı ayağa. Komutan:

"Canının kıymetini bilmez misin sen!"

Hiç sesi çıkmıyordu.

"Peki kendine acımıyorsun, bölüğünü de mi düşünmezsin sen! Ya uçaktan görürler de verirlerse bombayı?"

Adem çavuş "esas vaziyeti"nde dikiliyordu. Komutan büyük rütbeli subayları bir gözden geçirdi. Ortaya önemli bir konu atacağını bir iki öksürükle belirttikten sonra:

"Karşıdan bir filo geliyor. Ortalarında bir uçak var... Büyük bir uçak... Avcı uçaklarının himayesinde olduğu belli! Söyle bakalım ne uçağıdır bu?"

Adem çavuş bu sorunun karşılığını verecek kadar bu işlerden anlardı:

"Hava Komutanının uçağı!"

"Hayır!"

"Başbakanın uçağı!"

"Olmadı. Ortadaki yolcu uçağı değil ağır bombardıman uçağı. Söyle ne vardır bu uçakta?"

"Bomba vardır?"

"Canım bütün bomba uçaklarını muhafaza altına mı alacağız?"

"Hayır komutanım!"

"Peki öyleyse?.. Ne vardır bu uçakta?"

İş ciddileşiyordu. Ben de düşünmeye başladım. Acaba ne vardı içinde? Önemli bir şeyin olduğunda hiç şüphe yoktu. Sıradan başladı sormaya:

"Ne var içinde?"

"Başkomutan!"

"Olmadı!"

"Milli Savunma Bakanı!"

"Değil!"

"Kurmay Başkanı!"

"Zehirli gaz!"

İşte bu doğruydu:

"Peki... bu uçağın içinde zehirli gaz olduğuna göre... Ne yapmanız lazım?"

Yine Adem çavuştan başladı:

"Söyle ne yaparsın?"

"Şu çukura girerim!"

"Olmadı. Sen söyle!"

"Tümseğe çıkar yatarım!"

"Eh... Sen söyle!"

"Tepeye doğru koşarım!.."

"Biraz! Sen söyle!"

"Ağaca çıkarım!"

Bölüğün gülü Sarı Mehmet'teydi sıra.

"Sen ne yaparsın?"

Düşünüyor, söyleyecek bir şey bulamıyordu. Geçti onu da:

"Sen söyle!"

Sıra onbaşılara gelmişti, sonra çavuşlara... Sıranın bana da geleceğini düşünüyor, durumumu kurtaracak bir cevap arıyordum. Birinci tüfek çavuşu:

"Dairevi nişangâhı takar, başlarım ateşe!" dedi.

"Olmaz! Yüksekten geçiyor!"

İkinci tüfek çavuşu:

"Ben tepeye çıkarım, ateş ederim!"

"Olmaz!"

Üçüncü tüfek çavuşu:

"Ormana koşarım!" dedi.

Tümen Komutanı, Hoca Hasreddin'in bir fıkrasını hatırlamış olacaktı:

"Aklın varsa göle koş!" dedi.

Subaylar bu cevapta bir hikmet buldukları için gülüştüler... Önümüzden derince bir dere akıyordu. Zehirli gazın bu dere ile bir ilişkisi vardı herhalde. Bana sorsa ne olursa olsun:

"Dereye atlarım!" diyecektim.

Ama sormadı.

Topumuza birden komut verdi:

"Dördüncü Bölük! Dikkat 63 rakımlı tepenin üstünden zehirli gaz uçakları geliyor. Marş marş!"

Yüz on altı mevcutlu bölük ok gibi fırladı yerinden... Sağa sola koşuşmaya başladık... Bölüğün hemen hepsi derenin kenarından karşı tepeye doğru yönelmişti. Önümden bölüğün en cıbırı Sarı Mehmet nefes nefese koşuyordu. Ne olduysa oldu. Yarı şaka, yarı ciddi birinin postalları ayaklarına değmiş, yüzü koyun kapaklanmıştı. Düşmemek için toparlanayım derken derenin kenarına boylu boyunca uzandı, oradan yallan aşağı!

"Marş marş!" kumandasını aldığımız için durup suya düşeni kurtaramazdık tabii!

Subaylar düşeni görmüşlerse de, Tümen Komutanı farkına varamamıştı. Biz zehirli gaza karşı, en münasip gördüğümüz yerlere mevzi alınca sağına soluna bakınmaya başladı. Derenin içindekini görünce:

"Tamam!" dedi, "Aferin oğlum! Zehirli gaza karşı en emin sığınak sudur!"

Sonra emir subayına döndü:

"Al onun künyesini. Gidiş geliş hariç, on beş gün izin!"

Canına Değsin

Niyazi elindeki dereceyi battaniyeye sürttü. Harmanlıktan kapanan göz kapaklarını aralayıp cıvasına baktı. Kırmızıyı kaç parmak geçtiğini hesapladı. Biraz daha sürttükten sonra, soktu ağzına.

Uzandığı yerden, işin yalnız ikinci perdesini gören Pilav Şakir:

"Ateşin mi var?" dedi.

Dereceyi ağzından çıkardı.

"Var Abi!" dedi, "Keyifsizim bugün!"

"Harmansın da ondan!"

"Ondan değil Abi. Bir dirhem uyku girmedi gözüme!"

"Harmanlıktan!"

"Kötü öksürüyorum Abi!"

"Kodein yazdır!"

"Yazmıyor inek!"

"Konuşmasını bilmiyorsun da ondan..."

"Biz mektep medrese mi gördük... Ekmek, su diyebildiğimize şükür..."

Sonra dereceyi Kekeme Kemal'e uzattı:

"Bakıver şuna!" dedi, "Kaça çıkmış!"

Kekeme Kemal, termometreyi elinde çevirdi, çevirdi, gözleri fırlamıştı dışarı:

"Vayyy aaaa na sss!"

"Kaç?"

"Kı... kı... kı... rk... iiii...."

Koğuşun yarısı kekemeden yana çevirmişti başını:

"Çabuk söyle be!"

"... i... i... i... iki... bu... u... u... u... u... u... çuk!"

"Kırk iki buçuk mu!"

Dereceyi kapan yanındaki yatağa uzatıyordu. Derece hastalardan bazılarını atlayarak bütün koğuşu dolaştı. Niyazi'nin sağ elinden çıkan derece, bir turdan sonra, sol elinde yine buldu yerini.

"Kırk iki buçuk mu, sahi?"

Hep birden:

"Tama n!" dedi, "Kırk iki buçuk!"

Mercimek Fahri fırladı yerinden:

"Ben nöbetçi doktora gidiyorum!"

"Gelmez! Boşuna gitme!"

"Kırk beşe çıksa gene gelmez!"

"Ölünce mi gelir be!"

"Hele ölünce hiç gelmez!"

"Gelir canım, git çağır!"

"Gelmez! Hemşirelerle bezik oynar bu saatte!"

Tahir Tutuk iki yanına direnerek yatağının ortasına oturdu.

"Doktor gelmez!" dedi, "Sen Hemşire'yi çağır!"

"Tam buldun gelecek insanı!"

"Gelir! Bu koğuş ondan sorulur, nöbetçi doktordan önce!"

Tahir Tutuk yalvarıyordu:

"Fahri, git çağır şunu ölüyor Niyazi d... Gelsin!"

"Ölen kim? Niyazi mi, sen mi?"

"Hep ölüyoruz be!"

Fidan Çavuş'u unutmuştuk. Yatağında hiç kıpırdanmıyordu. Değil öksürmek... Soluk bile almıyordu...

Nebil Efendi:

"Yahu!" dedi, "Doktor mu gelecek, Hemşire mi, kim gelecekse gelsin de, şunu da bir görsün... İnliyor boyuna!"

Tahir Tutuk hızlandı:

"Çağırın Hemşire'yi... Sıradan ölüyoruz be!"

Fidan Çavuş'un artık oturakla, ördekle hiçbir zoru kalmayınca itibarı yerine gelmişti. Bir iki günlüğüne konuğuydu, koğuşun. Gözüne uyku girmiyor, boyuna inliyordu:

Doktor sadece ağrılarını, sızılarını dindirecek ampuller yazıyordu, o kadar...

Fahri, terliklerini ayağına geçirirken Niyazi elini kaldırdı:

"Dur!" dedi, "Nereye gidiyorsun?"

"Doktora!"

"Gitme doktora!"

"Neden?"

"Biz doktorluk hasta mıyız be!"

Tahir Tutuk'un yüzü gülmüştü:

"Sen Hemşire'yi çağır!" dedi.

"Hayır, Hemşire de gelmesin!"

Geriye Nalbant Şevket kalıyordu. Bütün olanı biteni cin gibi bakışlarla yattığı yerden izleyen Naci:

"Sen Nalbant Şevket'i çağır!" dedi, "Onun halinden Nalbant Şevket anlar!"

Doğruydu, bir saat önce Niyazi Nalbant'a gidip gelmiş, hayırlı bir işe karar vermişlerdi. Naci'nin de gözünden kaçmamıştı demek... Fahri koğuşun kapısını açtı:

Dışarda şıngır şıngır streptomisinleri sulandıran Nalbant Şevket'e seslendi:

"Şevket koş Niyazi'nin ateşi çıktı! Öyle ufak tefek ateş değil!"

Şevket işin içinde bir çakallık var mı diye yavaştan alıyordu:

"Başlıyorum iğnelere şimdi..." dedi.

"Bir kanfre mi yapacaksın, ne yapacaksan yap!"

Şevket'ten önce içerden Niyazi mırıldandı:

"Kanfre!"

İş anlaşılıyordu. Nalbant Şevket uydurma bir telaşla koştu. Elinde beşlik bir enjektör vardı. Ama yarısına kadar doluydu. Kocaman ellerinin içinde görünmüyordu. Geldi Niyazi'nin sağ koluna dayandı. Öbür elindeki alkollü pamuğu bırakıp gitti. İkinci gelişinde elinde streptomisin enjektörü vardı. Akşam iğneleri başlamıştı.

Herkes yine kendi derdine düşmüş, Niyazi de, can çekişen Fidan Çavuş da unutulmuştu.

Hüseyin Kazma elinde bir bardakla geldi dışardan:

"Koca pavyonda bir yudum su bulamadım!" dedi, "Bir haftadır gene kurudu hastane!"

Konyalı üzerine uzandığı yataktan karşılığını verdi:

"Konya ovasına döndü!"

"Yemekler de kuru kuru, geçmiyor boğazdan!"

"Rimifonu bile yutacak su yok!"

Şoför Kamil, streptomisin iğnesini Kekeme Kemal'in kalçasına dayayan Şevket'e:

"Streptomisinleri ne ile sulandırıyorsun?" diye sordu.

"O distile ile..."

"Yahu ne biçim şeyse getir de içelim! Ağzım dilim birbirine yapıştı!"

Fidan Çavuş'un bir sıkıntısı vardı. Gözleriyle bir şeyler istiyordu bizden. Nebil Efendi:

"Açalım şu camları!" dedi. "Hava istiyor!"

Yengeç Ali:

"Hayır!" dedi, "Açmayalım. Sinekler doluyor içeri!"

Camlara tel kafesler çakılmıştı. Camlar içerden açıktı, ama bol hava girmiyordu koğuşa...

Hüseyin Kazma:

"Açalım da, az sonra kapatırız" dedi, "Çok sürmez bu iş!"

Şoför Kamil yatağından fırlamış, sıradan açıyordu camları, elindeki gazeteyle de içeri dolan sinekleri kovalıyordu:

"Şevket!" dedi, "Yap Çavuş'un şu iğnesini de biraz uyusun zavallı!.."

Naci:

"Bir de canını yakmayalım fazladan!" dedi, ama, kimseye dinletemedi.

"Yap iğnesini!" diye dayattılar Şevket'e.

Nalbant Şevket ister istemez beşlik bir enjektörle sokuldu Fidan Çavuş'un yanına... Enjektördeki beyaz bir şeydi, yani morfinden başka bir şey...

Bir eliyle kolunu sıvayarak, öbürüyle dayandı iğneyi. Naci'nin telaşı yersizdi, Çavuş duymamıştı bile acısını. Nalbant Şevket, ağız alışkanlığı ile:

"Hadi, geçmiş olsun!" dedi, ama hiç bir cevap alamadı. Komaya girmişti.

Şoför Kamil gazetesini fırlattı yere:

"Şevket!" dedi, "Çağır doktoru artık!"

"Hayır, var daha zamanı!"

Niyazi'nin dışında herkes, doğrulmuştu yatağında. Her kafadan bir ses çıkıyordu. Tahir Tutuk:

"Canım" dedi, "bu sefer olsun çağırın şu Hemşire'yi!"

"Ne olacak çağırıp da!.."

"Vazifesi değil mi, gelsin!"

"Nedir vazifesi?"

"Gidenleri uğurlamak!"

"Doktorla viziteye çıkmak!"

"Daha?"

"İzine gitmek..."

"Daha?"

"İzinden dönmek!"

"Daha... daha?.."

"Velenseleri, çarşafları saymak!"

"Başka! Ayıp artık gerisi... Karışmayın özel hayatına!"

Niyazi'den başka herkes aklına geleni söylüyordu. İşin farkına varan Naci:

"Hayret!" dedi, "Çavuş'a yapılan iğne, Niyazi'yi uyuttu!"

Niyazi'nin gözleri kapalıydı, dalgasına taş atılmasın diye tavşan uykusuna yatmıştı. Anlaşılıyordu artık. Çavuş'un morfini tam adamını bulmuştu.

Mercimek Fahri, Çavuş'un karyolasının başında dikiliyor, eğilip bakıyordu:

"Yahu!" dedi, "Gidiyor be!"

"Gidiyor. Var mı yapılacak bir şey?"

"Var! Ağzına su verelim!"

"Doğru! Su verelim ağzına, pamukla!"

"Bir pamuk verin bana!"

"Al sana pamuk!"

"Su?"

"Terkos bir haftadır kesik!"

"Ne yapalım şimdi?"

"Koş öbür pavyonlara!"

"Öbür pavyonlarda da su yok!"

"Canım al şu bardağı, birinden birinde vardır elbet!"

Rizeli Zeki:

"Ben kızların pavyonuna gidiyorum." dedi, "Taşdelen vardır onlarda!.."

Tahir Tutuk:

"Yahu! Çağırın şu Hemşire'yi be!.. Tam zamanı işte!"

"Dur yahu!.. Vakit var daha!"

"Ne vakti be!... Ölümüze gelmez, dirimize gelmez!"

"Su!"

Rizeli Zeki elinde bardak, fırlamıştı dışarı. Ama Çavuş, onun dönmesini bekleyeceğe benzemiyordu. Tahir Tutuk:

"İmansız gidecek!" dedi.

"Evet... su bulmalı!"

"Su yoksa!..."

Mercimek Fahri, etajerin üstünde duran kuvvet şurubuna yapıştı, elindeki pamuğa döktü. Fidan Çavuş'un bıyıklarını aralayarak dudaklarının arasına bir... iki... üç damla akıttı.

"Tamam!" dedi, "Oldu işte!..."

Deve Recep:

"Olmadı!" dedi. "Su değil ki damlattığın!"

"İçinde su da var!"

"Hayır şarap var!"

"Tuh! Dinsiz gitti desene!"

Mercimek Fahri velenseyi başına çekti:

"Nasıl gittiyse gitti... Gitti işte! Yolu açık olsun!"

Tahir Tutuk:

"Aç şunun üstünü be!" dedi, "Hemşire görmeden olmaz. Ne bilirsin sen öldüğünü!"

Yengeç Ali, yatağından kalkmış, yan yan Fidan Çavuş'un yatağına sokulmuştu. Velenseyi kaldırıp baktı:

"Gitmiş!" dedi. "Bununla tam doksan üç oluyor, uğurladığım."

Sora, elinde bir bardak suyla soluk soluğa giren Rizeli Zeki'ye:

"Geç kaldın!" dedi.

"Gitti mi?"

"Seni mi bekleyecekti."

Şoför Kâmil, koğuşun ortasında dikilip duran Zeki'ye yanaştı. Elinden bardağı kaptığı gibi dikti ağzına... İki üç yudumda içti, bitirdi.

"Oh!" dedi, "Yanmıştım susuzluktan. Fidan Çavuş'un canına değsin!"

Al Sana Yazı!..

"Selamet" gazetesinin ikinci sayfasını hazırlayan sekreter, masasından muhabirlere seslendi:

"Belediyede kabzımallardan başka bir şey yok mu be?"

"Yok!"

"Maarifte?"

"Yok!"

"Poliste?"

"Yok!"

"Yok ha?"

"Yazma yasağı var ya!"

"Sanayi odasında?"

"Yok!"

"Ticaret odasında?"

"Yok!"

"Gümrükte de mi yok be?"

"Yok!"

"İkinci sayfa iki sütun yazı daha istiyor. Boş mu çıkartacağız gazeteyi be! İmar?"

"Yok!"

"Oooh! Her şey tıkırında gidiyor, demek! Aşk olsun başımızda-

kilere... Ulan hepiniz de resmi ağızlara döndünüz be! Beyoğlu, Hilton, gelen giden?"

"Yok!"

"Anlaşıldı, bizim demirbaşlara baş vuracağız. Yaz bakalım Kemal! Şu ekmek meselesini al ele! Ekmekler yine bozuk çıkıyor diye başla! Günal, sen de odun, kömürü al!"

"Şef, yaz ortasında ne odunu kömürü! Yağmurlar bile başlamadı daha!"

"Ne biçim gazetecisin sen! Şöyle başlarsın yazıya! Belediye stoklarını tamamlamakta, yakında tanzim satışlarına başlamak için hazırlıklarını bitirmek üzeredir. Bu yıl, odun, kömür karaborsasına zinhar müsaade edilmeyecek, eğer karaborsa yapanlara rastlanacak olursa en ağır cezalara çarptırılacaktır. Nasıl, anladın, değil mi?"

"Anladım!"

"Hadi göreyim seni! Sen Necla! Madem kış hazırlıklarını aldık ele..."

"Evet, Hayat Bilgisi ünitemiz: Kış hazırlığı!"

"Laf istemem, sen de Sümerbank'ın kumaş meselesini al ele!"

"Kış yaklaştığı için bir miktar zam, söz gelimi yüzde on falan!.."

"Zammı bırak! Tenzilat de şuna! Hükümet halkın geçim darlığı çektiğini göz önünde tutarak... anladın mı?"

"Zaten indirme var!"

"Biraz da sen yap! Gazeteci olduğun nerden belli olacak!"

"Ne kadar indireyim?"

"Canım indir işte... Depolar dolu olduğundan, halk alım kabiliyetini kaybettiğinden falan filan... Haydi başla!"

"Sen Halûk, et meselesini al ele."

"Ne diyeyim Şef?"

"Et ve Balık Kurumundan başla! Yaz, partizanca maksatlar yüzünden özel çiftlik haline gelen kombinalar."

"Şef, ne kombinası be! Eskidendi o!..."

"Fark etmez? Sen kurumu de! Büyük baş hayvanlar Suriye'ye kaçırıldığı için son zamanlarda..."

"Demesek Şef!"

"Canım eskiden kaçırıldığı için dersin olur biter. Büyük baş hayvanların Avrupa'ya satıldığı. Küçük başların da Suriye'ye kaçırıldığı için piyasada iki aydır sürüp giden et darlığı..."

"Üç aydır! Yani kurulduğundan beri..."

"Evet üç aydır sürüp giden et darlığı had safhaya çıkmıştır."

"Öbür gazeteler ucuzluk var, et gittikçe düştüğü için, Belediyece konulan narh kaldırılmıştır, diyorlar. Biz de öyle diyelim."

"Olmaz!... Kopyacılık istemem. Her ne kadar narha riayet edilse de kasaplar gene de riayet etmemekte, fahiş fiyatla et satmaktadırlar. Anladın değil mi?"

"Anladım Şef! Et istihlakinin artmasından başlasam buna bir de sebep bulsam. Mesela halkın refah seviyesi yükseldiği için desem?"

"Hükümet yeni kuruldu... Şimdi tam tersini söyleyeceksin. Daha vakit var ona. Hele bir iki sene geçsin... Halkın alım kabiliyeti arttığından, istihlak de yüzde yüz artmış hayvan doğumunda ise yüzde yüz bir düşme olmasından suni ilhak yoluyla falan filan. Bunlar ileride... Şimdi geç bunları da, adam gibi bir haber yaz! Hadi durma!"

"Şimdi, sayın Şefim!"

"Gelelim nebati yağ meselesine! Necati, bunu da sen al, nasıl?"

"Hayvaniden başlasak!"

"Canım hayvani çoktan hal edildi!"

"Nasıl Şef?"

"Millet bu yağ çeşidini çoktan unuttu. Kemal! Ekmek meselesi bitti mi?"

"Nasıl biter Şef! Ekmeklerin bozuk çıkma nedenlerini aldım ele, uzadıkça uzadı. Fırıncılar, değirmencilere yıktı suçu, değirmenciler ofise, ofis çiftçiye, çiftçi ziraat müdürlüklerine... Ziraat müdürlükleri tohum ıslah istasyonlarına. Tam sekiz sayfa oldu, hâlâ çıkamıyorum işin içinden."

"Günal! Odun kömür yürüyor mu?"

"Uzadıkça uzadı. Belediye stoklarından özel sermayeye geçtim, ordan motorculara, motorculardan ormancılara, ormancılardan orman kanununa, orman kanunundan Anayasaya. Geldi orman suçlularının aflarında takıldı."

"Afları kısa kes!"

"Soba odunu mu bu, Şef! Günün konusu... Nasıl kısa kesilir!"

"Sen Necla, Sümerbank'ı biçime koydun mu?"

"Dördüncü kağıttayım. Uzadıkça uzuyor. Stop ithaline geldim. Yerli sanayiin gelişmesi için mutlaka gümrük duvarlarına ihtiyaç olduğundan liberasyona gidilmemesi."

"Olmaz, dış politikaya aykırı... Ortak Pazarı unutuyorsun! Avrupa Bankası yardımı olmaz uzatma! Kumaşlara zam mı yaptın, indirme mi?"

"İndirme yaptım!"

"Güzel! İşte böyle olacak, Sümerbank mamullerinin neden satılmadığını da unutma."

"Öyle bir şey yok Şef!... Halk ucuzluk beklediği için almıyor dedim. Para darlığını falan karıştırmadım!"

"Hah! Böyle olacak; bravo! Haluk et meselesi?"

"Aman şef, çok önemli konuymuş bu, uzadıkça uzadı."

Baş mürettip telaşla girdi içeri, sekreterin karşısına dikildi:

"Yazı!" dedi, "İki buçuk sütun yazı isterim!"

"Anladık! Peki, yaz Erol? Kahve meselesi! Halkın bu mübrem ihtiyacını."

"Ne ihtiyacını dedin şef?"

"Mübrem, dedim. Halkın bu mübrem ihtiyacını düşünen Hükümet bu kere Brezilya'dan on ton."

"Az değil mi on ton."

"Elli olsun!.. Elli ton kahve karşılığı olan dövizi kolayca sağladığından..."

"Ben üç yüz ton diye yazarım."

"Üç yüz deme!"

"Neden Şef?"

"Halk seçimler yaklaştı sanır. Sen yüzden yukarı çıkma! Bu yaz içinde Amerikan bandıralı... Salla bir vapur adı."

"Peki Şef! Zaten böyle bir laf da çalınmıştı kulağıma..."

"Bu çalınma lafını da bırak illallah be!"

Baş mürettip aşağıdan telefonla sekreteri buldu:

"Sekreterim makineler oturuyor, acele yazı gönder!" dedi.

"Hazır, geliyor! Hadi çocuklar. Necla, Halûk, Günal, Kemal, et, ekmek, odun, kömür."

"Ekmek takıldı toprak ofiste!"

"Et de öyle... Bu da dış mesele haline girdi içinden çıkamıyorum. Hayvanlar Rusya'ya kaçmaz. Bulgaristan'a da kaçıramıyorum. Bir Irak kaldı. Aramız bozulmasın diye oraya da kaçıramıyorum. Kaçıramayınca da et ister istemez bollaşıyor memlekette. Oysa etin yüzünü gören yok!"

"İran'a kaçır da bitsin bu iş!"

"Kaçırmasak da eti ucuzlatsak..."

"Olmaz, gazetecilik olmaz o zaman! Odun, kömür ne oldu?"

"Odun, kömür de berbat! Anayasa'da madde varken ben nasıl odun kestiririm. Takıldım kaldım!"

"Canım, devrilen çamlardan yaparsın odunu, olur biter!"

Baş mürettip, kapıdan hışımla girdi:

"Yazı!.. Mürettiphane yatıyor!" diye gürledi.

"Amerika'dan öyle bol yağ getirilmiş ki, bu yağlar bir Bakan'ın dediğine bakılırsa bize tam beş sene gidecekmiş!"

"Beş sene değil, on sene!"

"Fark etmez! Bu yağ bolluğunda nebati yağlara nasıl geçerim. Urfa yağının da artık adı yok, karıştırdım bu konuyu... Ucuzluk mu var yiyeyim, pahalılık mı?"

Baş mürettip köpürüyordu:

"Bu gidişle gazete çıkmaz!"

Sekreter başını sinirli sinirli kaşıdı:

"Kahve ne oldu, kahve?"

"Döviz transferini yaptırdım, Brezilya'dan çıkardım kahveleri."

"Yanaşsın rıhtıma artık!"

"Yükleyecek şilep bile bulamadım. Amerikan şilepleri fazla navlun istediğinden..."

"Yazı!"

Baş mürettip sekreterin karşısına oturdu:

"Beyim yazı!"

"Yazı, yazı! Başımın etini yedin bu gece, çocuklar bırakın yazdıklarınızı!"

Bıraktılar.

"Tın hepsini çöp sepetine!"

Attılar.

"Uyandırın arşivciyi! Bizim en önemli sorunumuz kültür reformu değil mi? Hani Maarif?"

"Doğru atlamışız!"

"Şu halde arşivde okuma yazma seferberliği için Atatürk'ten beri söylenmiş ne kadar nutuk, beyanat, emir varsa çıkarın, en sonra da en son emirleri bulun! En son nutukları da ekleyin! Gönderin mürettiphaneye! Haydi marş marş!.."

Hastanecileeeer!

Kısımların oralardan meydancıların sesi geliyordu:

"Mahkemecileeer!... Mahkemeciler!..."

İlk çağırışlardı bunlar. Kimsede kökten bir kıpırdanma yoktu. Ama ben tıraşımı çoktan olmuş, giyeceklerimi bayram çocukları gibi yatağımın üstüne sermiştim.

"Mahkemecileeeer!... Kapı altına!"

Ben mahkemeci değil, hastaneciyim. Tam beş buçuk yılın altında çıkar yol arayan bağrı yanık bir göğüs hastası, umudunu, bir hava tebdiline bağlamış, öksürüklü, tıksırıklı, tıknefes bir hasta... Evelallah ciğerime güveniyordum. Hangi heyete girsem bu ciğer yüzümü kara çıkarmazdı benim. En azdan altı aylık hava tebdili vardı bu ciğerin.

"Hastanecileeer!..."

Koğuşta benden başka bir hastaneci daha vardı: İbrahim. Bir haftadır Cerrahpaşa'ya gidip geliyordu. Bugün birbirimize ayakdaşlık edecektik. Belki de bilekdaşlık... Gardiyanların keyfine kalmış. İster ikimizi bir çift palamut gibi aynı kelepçeye vururlar, ister tek tek takarlar bileğimize erkek bileziğini... Paşa gönülleri bilir.

"Hastanecileeer!... Kapı altına!"

Herifte ne ciğer vardı ya... İnsan bizim duruma düşünce anlıyor ciğerin değerini... Ama bugün bana ciğerin böylesi değil, tam benim ciğerim gibisi lazımdı.

"Hastanecileeer!..."

Anladık be! Yavaş yavaş... Hadi ben hazırlandım, benimle iş

bitmiyor ki... İbrahim'in de kalkması, giyinmesi gerek. Ateş 39... Bir hafta önce daha dirice idi, hastaneye gide gele, kelepçeyle polikliniklere gire çıka turşuya döndü İbrahim!

"İbrahim kalk aslanım! Kalk da bir yüzünü yıka, açılırsın!"

Açılacağı falan yok fakirin.

"İbrahim!"

Ses yok.

"İbrahim be!"

"Buyur!"

"Nasılsın İbrahim!..."

"Nafileyim!"

"Hele kalk!... Bi helaya git, gel!"

"Hastanecileeer! Geberdiniz mi be!"

O da nasıl söz... Çok şükür ben şöyle böyleyim ya... İbrahim'de iş yok... Sen bağırsan da çağırsan da boşuna... Kalkacak gücümüz varsa kalkarız. Kapıya, değil başgardiyan... Azrail gelip dikilse hiçbir şey değişmez...

Konyalı köşedeki yatağından sesleniyor:

"Kaldırın şu garibanı be! Hey İbrahim, hele bir silkelen!..."

Bugün ya bevleviyeye gidecek, ya asabiyeye... Ciğerleri sapır sapır dökülmüş bir hastanın bevliyede işi ne? Nesi var ki, nesini gösterecek... Ama usul böyle. pantolonu fora edeceksin ister istemez.

Şoför Cemil canı tez adamdır, dayanamadı bu uyuşukluğa. Fırladı yatağından. İbrahim'in başucundaki pantolona yapıştı:

"Sokun şunun ayaklarını içine!

Arnavut Şemsi gözlerinin çapağını yumruğunu ıslatarak temizledikten sonra telaşla kapıya doğru gitti geldi. Numaradan:

"Gardiyan geliyor!" diye seslendi koğuşa. İbrahim'in başını yastıktan kaldırması içindi bu dümen:

"Hadi aslanım!" dedi, "Cerrahpaşa doktorları seni bekliyor. Hazırlamışlar raporunu!"

Üstünden parça parça olmuş battaniyesini sıyırdı... Ensesinden yapışıp kaldırdı. İbrahim'i güç bela oturtmuştu kıçının üstüne. Başı önüne düşüvermişti. Çırpı gibi bacakları sallanıyordu karyoladan.

Şoför Cemil bunları bir el çabukluğuyla pantolonun içine tıkıverdi. Arnavut Şemsi, yatağının altından postalları çekti, çıkardı, parmağını kıvırmış, tak tak vuruyordu tabanlarına:

"Asri de kıyak postal veriyor haaa!" dedi.

Çözdü bağlarını. Teker teker geçirdi İbrahim'in ayaklarına.

Karabük'ten gelmişti İbrahim. Ağır iş altında ezmişlerdi fakiri. Bir deri, bir kemik kalmadan postalamamışlardı Sultanahmet Cezaevine.

Kasımpaşalı Enver erkenden kalkmış bir mektuba başlamıştı. Yazdığını yüksek sesle bir, bir daha okumazsa, içi rahat etmezdi:

"Nonoşum! Şurda ne kaldı. Bir gün lanetlenmiş zindan kapıları ardına kadar açılacak... Zeliha'sına kavuşan Hazreti Yusuf gibi koşacağım senin kollarına!"

Bir sigara yaktı. "Nasıl, kıyak mı?" der gibilerden yüzüme bakıyordu.

"Kime bu mektup?" dedim. "Üsküdarlıya mı?"

"Yok aaabi, Hasköylüye!"

"Yahu bu Hazreti Yusuf dalgasını yazmamış mıydın sen Hasköylüye?"

"Hem de kaç kere..."

"Olur mu temcit pilavı gibi?"

"Onlar pişkin kızlardır. Mektup olsun da onlara, içinde ne olursa olsun!"

Sonra düşünür gibi baktı gözlerimin içine:

"Dört sene bu aaabi... Er geç bitecekti yazdıklarım. Gene al baştan edecek değil miyim? Boş ver sen aaabi!... Hele bitireyim de... Atıver hastanenin kapısındaki kutuya!..."

Başladı bıraktığı yerden yazmaya... Her yazdığı sözcüğü yüksek sesle okuyordu:

"Ne kaldı şurda nonoşum! İki sene değil mi?... Çoğu gitti, azı kaldı."

Şoför Cemil:

"Ulan tavuk gibi yedin bitirdin cezayı be! İki sene sağına yattın, iki sene soluna! Bir de baktın ki iki senecik kalmış geriye!..."

"Haydi hastaneciler! Kapı altına!"

Başgardiyanın sesiydi bu seferki.

"Haydi İbrahim bi davran!" dedim. "Koluma gir de gidelim!"

İbrahim işliklerinin içinde kaybolmuştu sanki... Yumruk kadar kalan yüzünü kasketi büsbütün kapatmıştı. Nalçalı, kabaralı postallarını sürüye sürüye yürüyordu.

Şemsi:

"Hey anam!" dedi, "Gemi gibi postallar... Asri de postal veriyor haaa!..."

Sabah sabah bulmuştu kafayı. Köfte Mustafa malsız bırakmıyordu hastaneyi bugünlerde! Ufaktan ufaktan geçiyordu dalgasını:

"Haydi İbrahim, al hava tebdili raporunu da gel!"

Metin'in aklı yatmıyordu bu işe:

"Avucunu yalar İbrahim!" diyordu, "Doktorların zarına bakmazsa zor yapışır hava tebdiline! Bu garibanın ağzı var, dili yok... Rüşvet vermek de bir hüner. Hişşt!... Babasını asan Çingene geliyor... bugün nöbetçi gardiyan o!"

Kapı altının meydancısı girdi İbrahim'in koluna... Nöbetçi gardiyan, göründü karşıdan. Bir bana baktı, bir de İbrahim'e... Teker teker mi vursun, yoksa ikimize birden mi kelepçeyi?...

"Yanaşın şöyle yan yana!" diye bağırdı.

Haklıydı gardiyan... Yürüyecek hali yoktu İbrahim'in. Aynı kelepçeyi vurmalıydı ki faydam olsun yürümesine. Mahkemecilerden biri, dayanamadı. Duyulur duyulmaz:

"Sıkı vur gardiyan aaabi" dedi, "Ne olur ne olmaz... Olur ki alır voltasını!"

Teslim etti kelepçenin anahtarını peşimizdeki jandarmalara. Tuttuk Cerrahpaşanın yolunu.

İbrahim daha on adım atar atmaz çöküverdi yolun kenarına. "Kalk!" diyordum, "Kaçıracağız doktorları!"

Hey anam... Her koyun kendi bacağından mı asılırmış, başkasının bacağından mı! Yürüyebilirsen yürü bakalım.

"Yürü aslanım! Köşeyi döndük mü tamam!... Yapıştık demektir, hava tebdiline! Akşama dışardasın! Ne kelepçe, ne demir parmaklık!... Dayan aslanım!..."

Doğrusu İbrahim de dayandı gerçekten. Soluk soluğa çıktık

Cerrahpaşa yokuşunu. Onun bir bevliyesi vardı. Ben üç poliklinik bitirdim, İbrahim'i soktular heyete... Biz kapıda bekledik... İçerde ne olduysa oldu... Onbaşı ile çıktılar neden sonra dışarı:

"Yürü!" dedi, "Öğleden sonra yollayacaklarmış kâğıtları!"

Korka korka sordum onbaşıya:

"Nasıl?" dedim, "Koparabildi mi?"

"Hiç belli olmaz!" dedi, "Bir senedir adam sokarım heyete... Canavar gibileri alır hava tebdilini de, ölemediklere vermezler... doktor işi bu... Akıl ermez!"

Otura kalka döndük Cezaevine. Birden kapının önüne çöküverdi İbrahim. Ben de birlikte. Bileklerimden bağlı olduğum için duramazdım ayakta... Jandarma kızdı:

"Sık dişini!" dedi, "Koğuşunda ne halt edersen et! Aha geldik!"

Bir mağaza kapısı açar gibi anahtarı çevirdi kelepçede. Sonra başından, bacağından tuttular İbrahim'i, geçirdiler demir kapıdan. Meydancılar kucakladıkları gibi attılar verem koğuşuna. Girer girmez sordular içerdekiler:

"Aldı mı?"

"Kâğıtları geriden gelecek!"

Metin:

"Var mısınız, beş kâğıdına!" dedi, "hava tebdili yok."

"Artık ona da vermezlerse!"

"Vermezler!"

"Canı burnunun ucunda be!"

"İyi ya, beş'kâğıdına!"

Ama gene de cesaret edemedi.

Kasımpaşalı beni görünce:

"Nasıl?" dedi, "Zula ettin mi mektubu kutuya?"

"Attım!" dedim.

"Şimdi de Üsküdarlı'ya yazıyorum. Ne diyordum... Bu işler çok sürecek mi sanıyorsun nonoşum!.. Bir gün bir de bakmışım ki ardına kadar açılmış zindanın kapıları. Ben gözlerim güneşten kamaşmış olduğu halde sana koşuyorum. Zeliha'sına kavuşan Hazreti Yusuf gibi!"

İbrahim'i üstündekileri çıkartmadan uzatmışlardı yatağın üstü-

ne. Bir ara Çerkez Kamil seslendi yattığı yerden:

"Hey İbrahim!" dedi, "Nasılsın, çay içer misin?"

Hiç ses yoktu İbrahim'de. Kalktı yatağından, elini İbrahim'in alnına getirdi:

"Yahu!" dedi, "bu çoktan geçmiş dünyasından! Buz gibi olmuş yüzü!"

Başucunda toplanmış, elimizi sürmeden bekliyorduk. Yüzü kireç gibiydi: Gözleri aralıktı. Şoför Cemil, yapıştı bileklerine:

"Ölmüş fukara!" dedi.

"Ölmüş ha!" dedi Metin. "Gene de iyi dayandı!"

"Çağıralım gardiyanları!"

Birden kapı altından bir bağırtı. Bizim koğuşa doğru koşuşmalar:

"Tahliye! Tahliye!"

Kimde bu tahliye edilen... Mahkemecilerden mi, hastanecilerden mi?... Her zaman olurdu böyle şakalar...

"Tahliye! Tahliye! Hastanecilerden tahliye var!"

İşte babasını asan Çingene gardiyan da göründü kapıda. Okuyor tuttuğu kâğıdı:

"Ahmet'ten olma... Fatma'dan doğma... İbrahim. konu bir sene hava tebdili... Hazırlan, çabuk!"

Kasımpaşalı mektubun sonunu bağlıyordu artık:

"Ben Zeliha'sına kavuşan Yusuf gibi, seni kollarının arasına alacak dudaklarına bir veda busesi konduracağım!"

Kim bilir nerden duymuştu bu "veda busesi"ni! Bir ara gözleri bana ilişti:

"Aaabi!" dedi, "Mektubu boşuna atmışız bugün... İkinci kısımdaki Nuri'den duydum. Bizim Hasköylü evleniyormuş!"

Arnavut Şemsi yatağından kalkmış İbrahim'in postallarına sarılmıştı. Kendi partallarını yavaştan sürüvermişti İbrahim'in yatağının altına.

Hava Dolmuşu

Bursa'da çok önemli bir işim vardı. Bir taahhüt işi değil, bir gönül işi.

Hava yollarının uçağı kalkmıştı.

"Hava dolmuşuna bin!" dediler.

"Nedir bu hava dolmuşu?" dedim. Güldüler:

"Anlatılmaz ki bu..." dediler. "Bin de görürsün!"

Bir wolksvagen bizi matbaaya yakın bir yerden aldı. Ne kapısı vardı, ne bacası. Döşemeleri patlak, camları çatlaktı. Yanımda oturan şoförü tanıdı:

"Hayrola Hasan Efendi?" dedi. "Bakkallığı bıraktın da şoförlüğe mi başladın?"

Tramvayı sollarken:

"Onun gibi bir şey!" diye kapalı bir cevap verdi. Yıldırım gibi gidiyorduk.

"Kapattın mı?" dedi. "Aksaray"daki dükkânı?"

"Onun gibi bir şey!"

"Nasıl, memnun musun bu yeni işinden."

"Ben sıkıntılı bir adamım. Dükkâna kapanıp kalacak adam değilim! Havalanmazsam olmuyor."

"Yaaa, uçağa da biniyorsun demek ara sıra?"

Şoför yine kapalı cevaplarından birini verdi:

"Onun gibi bir şey!..."

Yeşilköy'e gelmiştik. Arabamız, alanın bir köşesinde duran, çift kanatlı, boyası bozuk, dümeni çarpık wolksvagenden daha laterna

bir uçak bozuntusuna yakın bir yerde durdu. Bizi indirdikten sonra:

"Haydi uçağa!" dedi.

Girdik alandan içeri. Bir iki oturacak yer vardı uçakta. Açıkgözler hemen yerleştiler. Bir iki yolcu da altına birer iskemle çekti. Ben ayakta kalmıştım. Şoför:

"Çöksene hemşerim," dedi,

"Yer yok! dedim.

"Hele dur, beyim, sana da bir yer buluruz! Uçak kalksın da..."

Demek hostesliği bizim şoför arkadaş yapıyordu:

"Biletler!" diye yeni vazifesine başlamıştı bile. Çıkardık, teker teker yırttı. Yolcu sayısı hoşuna gitmemişti. Açık kapıdan seslenmeye başladı:

"Bursa bir iki, kalkıyor!"

Koşarak bir yolcu daha geldi:

"Hiç de haber vermezsin!" dedi, "Hani evden alacaktın beni?"

Hasan Efendi pişkin bir gülüşle:

"Akşama kadar üç seferimiz daha var. İstanbul'da bırakacak değilim ya seni!" dedi. Sonra bize dönerek bağırdı:

"Sıkı durun, kalkıyoruz!"

"Pilotsuz mu kalkıyoruz?" dedim.

"Merak etme, hepsi hazır! Sen gel bakalım şöyle yanıma!..."

Kapıyı bir iki kere hızla çekti, yanaşmadı. Cebinden çıkardığı bir iple sıkıca bağladı. Sonra, pilotun yerine geçti.

"Ay, pilot da mı sensin?" dedim.

"Onun gibi bir şey."

Eğer kapı iple bağlı olmasaydı kendimi atacaktım dışarı.

"Ne o!... Beğenemedin mi?"

Can burnumun ucuna gelmişti:

"Onun gibi bir şey" dedim. Güldü.

Orayı kurcaladı, burayı dürtükledi. Motor tekten tekten çalışmaya başlamıştı.

"Tekliyor namussuz!" dedi.

Bir iki kere gazı kökledi. Müthiş bir gürültü hepimizi silkelemeye başlamıştı. Ama az sonra motorun sesi düzelivermişti!

"Haydi Allah selamet versin!"

"Uğurlar olsun!" diye candan yolculuklar diledik.

Tekerlekler yerden kesilmiş, Florya'nın üstüne doğru yükselmiştik. Plajlar tıklım tıklımdı. Bir tur attık. Başımı uzatmış bakıyordum.

"Hiç zahmet etme eğileyim diye... Ayaklarının arasından daha iyi görürsün."

Baktım, ayak geçecek kadar aralıklar vardı. Son binen yolcu:

"Hasan Efendi gözünü seveyim, bir tur daha!" dedi, "Bizim kıza benzettim birini!"

"Kırmam seni ama, depoda benzin yok!"

"Aman vazgeçtim, sür öyleyse!"

Aletleri kontrol için önümdeki göstergelere bakıyordum. Hiçbiri de kımıldamıyordu.

"Ne kadar yüksekteyiz?" dedim.

İbrelere bakacak yerde kafasını dışarı çıkardı:

"Eh beş yüz, altı yüz kadar var" dedi.

Uçak dümdüz giderken yavaştan alçalmaya başlamıştı.

"Ne oluyor?" diye korkarak sordum.

"Boşluk!" dedi

"Hava boşluğu mu?"

"Onun gibi bir şey... Daha çok depo boşluğu... Benzin ya bitti, ya tıkandı!"

Sonra beni dürttü:

"Hele şunu tut bakalım!"

"Elime direksiyon gibi bir şey tutuşturmuştu. Kendisi eğilmiş bir lastik boruyu üflüyor, çıkardığı ingilizanahtarıyla bir somunu sıkıştırıyordu. Bir ara motorun sesi kesilir gibi oldu. Çok geçmeden kesildi de...

"Korkma!" dedi, "Bu kuşlar yelken uçuşuna çok elverişlidir. İrtifamız iyi... Nasıl olsa kıyıyı buluruz."

"Kıyıyı mı dedin, yoksa denizin dibini mi?"

"Ne konuşuyorsun sen? Bizim bu kuşlar şimdiye kadar hiçbir kaza yapmış değildir. Bursa değil de Balıkesir'e inmişiz, o da kaderine!"

Motorda hiç ses yoktu. Ama bizimki garajda çalışır gibi rahattı.

"Buldum!" dedi, "Kablo kopmuş. Çakın var mı?"

Bir çakı verdim. Kablonun üstündeki kauçuğu sıyırdı. Nerdeyse kanatlar suya değecekti. Yolcular bağırıp çağırmaya başlamışlardı. Şoförden bozma pilotumuz kalktı ayağa:

"Geçin yerinize!" diye bağırdı, "Yerinize geçmezseniz bırakırım onarmayı! Ne var ki, ne telaş ediyorsunuz?"

Koyuldu işine. Kabloyu bağlamış, motoru çalıştırmıştı. Uçak yavaş yavaş yükseliyordu. Oooh!.. Kurtulmuştuk. Yol aldıkça sert bir lodos uçağımızı göğüslüyordu. Çeyrek saattir sıra kavakların üstünde demirlemiş gibiydik. Ne ileri ne geri! Lodos biraz daha hızlansa uçak kıçın kıçın kalktığımız havaalanına kayacaktı?

"Usta!" dedim, "İneyim de dayanayım mı arkasından?"

Can burnumun ucundaydı:

"Sen babanın... töööbe töbe!... Sırası mı şimdi alayın be! Şakanın da bir zamanı var!"

Öyle ya! Her işimiz o kadar ciddiydi ki sırası mıydı şakanın! Lodos mu hafiflemişti, motor mu güçlenmişti, yerimizden kıpırdar gibi olmuştuk. Neyse geçmiştik kavakları. Bursa'nın minareleri görünmüştü. Birden zınk diye duruvermişti motor. Şoförden pilot:

"Stop!" dedi, "Bu sefer tamam! Benzin bitti!"

Herkeste bir telaştır başlamıştı. Bizimki hiç oralı değildi:

"Ne var telaşlanacak be!" dedi, "Havaalanı olmamış da buğday tarlası olmuş, ne fark eder? Tarlanın sahibi düşünsün!"

Ama gene de yelken uçuşuyla Bakacak'ın üstünü tutturmuştu. Uçağın kıçı kayalara vura vura alana süzülmüştük. Uçak keseklerin üstünden çekirge gibi sıçraya sıçraya yürüdü, sonra zınk diye durdu. Pilotumuz bir Lindberg çalımıyla:

"Tamam, buraya kadar!" dedi, "yandı paralar!"

Kapının ipini çözdü, bir hostes nezaketiyle elimizi sıkarak uğurladı bizi:

"Güle güle sayın Bursa yolcuları! İstanbul'a hava kararmadan dönüyoruz! Sakın geç kalmayın!"

İstanbul'a dönmek haaa!... Hem de hava dolmuşuyla öyle mi?... Önce hayat sigortası, sonra yolculuk! Çocuk çocuk sahibiyiz!

Saçlarım Dökülüyor

Hayatta neden korktumsa, neden çekindimse korktuğum başıma gelmiştir. Dazlak bir kafayla insan içine çıkmaktan korktuğum kadar hiçbir şey beni ürkütmez. Sen misin kellikten korkan, kaç aydır saçlarım tutam tutam dökülüyor işte! Başıma tarak vuramaz, aynaya bakamaz oldum. Elimi başıma bile götüremiyorum.

İlk günlerde, "Her sabah soğuk suyla yıka!" dediler. Kış demedim, yaz demedim, yıkadım. Her seferinde saçlarım musluğun deliğini tıkayacak kadar döküldükçe büsbütün korktum. Sabun üstüne tomar tomar saçlar yapışır, taradıkça da tarağın dişlerinden tutam tutam sarkardı.

Bu işin ustalarına başvurdum. "Kes yıkamayı!" dediler. "Saçların köklerini çürütüyorsun!"

Öyle ya, nasıl suyun fazlası saksıdaki çiçeği çürütürse sık yıkamanın da saçların diplerini çürütmesi o kadar tabiiydi. Suyu sabunu kestim. Saçlarımı besleyen yağı temizleyip köklerini besinsiz bırakmamalıydım.

Aylarca saçlarıma su damlatmadım. Altı aylık permanat yaptırmış kadınlar gibi hamama bile gitsem ense kökümden yukarıya damla su değdirmedim. Ama bu sefer saçlarım musluğun deliğini dolduracak yerde yastıkta kalmaya başladı. Bu da kafamın geleceği ile ilgili bir tedbir olamazdı.

Benden daha akıllılarına başvurduğum zaman:

"Yahu ne yapıyorsun? Saçlarını vücudundan sızan terler, yağlar harap ediyor, mikroplar, parazitler diplerinde yuva yapar!" dediler.

"Bunları öldürmek için kükürtlü sabunlar gerek!"

Doğru eczaneye koştum, kükürtlü sabun almaya!.. Sonra uzattım başımı musluğun altına! Uyuz bir kedi yıkar gibi sabah akşam yıkadım. Dökülmesi durdu mu?.. Ne gezer... Üstelik kükürt kokusundan eşin dostun içine de çıkamaz oldum. Benden daha tecrübeliler on yıl Amerika'da, yirmi yıl Avrupa'da insan kafasının derisi üzerinde çalışmış bir kafa uzmanını salık verdiler. Yüz lira vizite parasını denkleştirdiğim gibi koştum saç uzmanına. Muayenehanesine girince bir de ne göreyim. Herifin kafasında saç değil bir tek ayva tüyü bile yok.

Ama bilime olan inancım henüz sarsılmadığı için uzmanın gür saçlısını aradım. Buldum da... "En yeni metot, dişi farelerden alınmış hormon aşısıdır" dedi.

"Aman doktorcuğum, hemen başla!" dedim. Kabayerimi (Oysaki insanın en nazik yeri de orasıdır. Kaba deyimi hiç yerinde değil.) Tıbbın en yeni metoduna arz ettim. Bir gün... İki gün... Saçların dökülmesi duracak yerde büsbütün hızlandı. Doktor:

"Dişi hormonlar vücuda hâkim olmaya başladı. Erkek hormonların yetiştirdiği saçlar gidip yerine dişi hormonlarla beslenen saçlar gelecek!" dedi.

Bir iki ay bekledim, gelmedi. Eski saçlarımdan olurken göğüs tarafım geliştikçe gelişti. Sutyen kullanacak hale geldim. Yine fayda yok... Bir de peynire karşı bende müthiş bir düşkünlük başladı. Farelerin bütün huylarına mirasçı çıkmıştım. Bakkalların önünden geçemez oldum. Ne ise... Peynir piyasadan kalktı da rahatladım sonunda.

Bir de fazladan kadınlardan soğumak gibi, erkeklik dışı huylar edinmeye başlayınca daha ilerisinden korkarak hemen tedaviyi, daha doğrusu hormon aşısını durdurdum. Bütün bu tedavilerden kurtarabildiğim bir tutamcık saçımı büsbütün kaybetmemek için tedbir almaktan vazgeçmiştim. Başvurduğum bilirkişiler:

"Diplerini kuvvetlendirmek, saçları gürleştirmek için en doğru iş, ustura!" dediler.

Belki haksız değiller ama, durup dururken de berberin önüne giyotine kelle uzatır gibi nasıl başımı uzatayım. Daha tecrübelilere koştum:

"Yazıya başla! Demokrasi üzerine incelemeler yap!" tavsiyesinde bulundular.

"Peki sonra?" dedim.

"Hem hürriyet kahramanı olursun, hem de saçlarının bugünkü görünüşünden olsan bile geleceğini kurtarırsın!"

Dediklerini yaptım! Yıllar geçti bu kafa çok cezaevi berberinin usturasını gördü. Ama ne giden saçlar geri geldi, ne geleceğim kurtuldu. Anlıyorum, geleceğin kurtulması için yalnız saçların usturaya verilmesi az geliyormuş, daha çoğunu göze almak gerekiyormuş. Bunu anlamak için de saçların ak pak olması gerekiyormuş meğer!...

Ver Şu Emanetleri...

Bizim patrona rastladım, Sirkeci garında. Elinde ufak bir plaj çantası vardı. Görmemezlikten geldim, karıştım kalabalığa. Uğursuz sesi yetişti peşimden:

"Haşim! hişşşt!... bağele!"

Lamı cimi yoktu, enselenmiştim. Sesin ne yandan geldiğini kestirememişim gibi, salak salak bakınıyordum:

"Ben... Ben... Ben ünledim!" dedi. "Yabancı deel!"

Yeni görüyormuşum gibi, sokuldum yanına:

"Siz misiniz? Bir emriniz mi vardı?"

"Yooo" dedi, "Ne emrim olacak ki? Flürye'ye gidiyorum da..."

Laf olsun diye: "İsabet!" dedim, "Tam gününü seçmişsiniz. Hava da çok güzel!"

İçimden de tamamladım:

"Ulan Haşim! Tam Boğaz havası!... Sevim'i atarsın arabaya!... Böyle fırsat kolay kolay ele geçer mi?"

"He ya!" dedi, "Tam zamanı!... Baktım hava ısıcak mı ısıcak. Şööööle bi uzanayım dedim Flürye'ye. Aldım donumu, havlumu..."

"Çok iyi etmişsiniz!"

Beresini ensesine doğru çekmişti. Terler birikmişti alnında boncuk boncuk. Bir şey hatırlamış gibi, yeleğinin cebine üç parmağını soktu. Karıştıra karıştıra ufaklıkları çıkarmaya başladı:

"Aç avucunu!"

Teker teker sayıyordu:

"On, on beş, yirmi, yirmi beş, elli..."

Bu iş bitince:

"Yörü" dedi, "Al iki bilat. Üçüncü ossun!"

"Biletin biri kimin için?" diye sordum.

"Kimin için olacak? Senin için!"

"Ben... Ben... Şeye gidecektim bugün. İzmir ambarına."

"Gidersin sonra, bir deniz havası al da, böğün. Tohtur dedi ki, gum banyosu gerek saa. Gun aşırı, gum banyosu."

"Çok iyi gelir romatizmaya. Kum banyosu, deniz banyosu, göz banyosu..."

Keyiften yamyassı oldu, yumuluverdi gözleri:

"İyi bir şey de bulursak... Canımız da sıkılmaz."

Tren tıklım tıklımdı. Bakıyorum patron geniş yerlerden hiç hoşlanmıyordu. Kadınlı kızlı kümelerin yanına sokuluyordu. Hababamcılardan cüzdanını korumak için de bir elini göğsünden hiç ayırmıyordu. Bir ara önündeki kadından bir yaygara koptu:

"Öf be! Çekil burnumun dibinden!"

Bizim patron dönüverdi arkasını.

"Öğne atsan yere düşmüyor. Ne galebelik, ne galebelik!..."

"Öyle oluyor bu Florya trenleri. Denizi, kumu iyi ama, bu trenler, adamı canından bıktırıyor."

Bizim pişkin patron:

"Ne yapalım" dedi, "Katlanacaz gayri. Romatizma sancısı çekmek daha iyi?"

"Bizim peder de neler çekmişti bu romatizmadan. Her Allah'ın günü kum banyosu... O da çok düşkündü sizin gibi..."

"Neye plaja mı?"

"İşini gücünü bırakır, o plaj senin, bu plaj benim, dolaşırdı. Bu yüzden elinde avucunda bir şey kalmadı, sattı, savdı. Çok berbat şeydir bu romatizma Sonbahara doğru da Bursa kaplıcalarına başlardı."

"E... Sonra?"

"Sonrası, annemin evlenme cüzdanıyla komşunun karısını götürmüştü kaplıcaya. Mahallede duyulunca..."

Birden, burnumun dibinden bir çanta kalktı havaya. Tam bizim patronun kafasına inecekti ki, yapıştım bileğine:

"Pardon bayan," dedim, "Bizim patron romatizmalıdır. Yaslanmadan yapamaz."

"Ne!" dedi bayan, "Bu adam mı patron?"

"Beğenemediniz mi?"

"Sevsinler böyle patronu!... Beğenmez olur muyum!... Peki, ne patronu imiş bu?"

"Patron" dedim, "Bayağı patron işte!..."

"Bayağılığına bir diyeceğim yok!"

"Yani" dedim, "Ufak tefek patron değil... Koskoca Güzel Çorum Ambarının sahibi."

Florya'ya gelmiştik. Bizim patron koku almış gibi düştü bir kızın arkasına. Plaj kapısının önünde birden durakladı:

"Güccük Hanım" dedi, "Eylen biraz!"

Sonra bana döndü:

"Haşim Efendi oğlum!"

"Buyur patron!"

"Ben giriyorum içeri."

"Evet..."

"Sen dışarda bekle beni!"

"Ben mi?" dedim, "Dönüp gitsem, nasıl olur?"

"Yooo, katiyen olmaz! Nasıl olur... Buraya kadar gelmişken... Bu kadar da mesarif ittik."

"Denize girmedikten sonra, durup..."

"Bir yere gidemezsin! Bak hele!.. Gel şuraya!"

Bir ağacın altına çekti beni. Yeleğinin cebinden bir saat çıkardı:

"Emanatları sana teslim idecem. Hele al şu saati!... Loncin'dir ha!... Şu takımı da al... İsfahan işi... Kehribar..."

İç cebine el attı. Dolup taşan bir cüzdan çıkardı. Tutuşturdu elime:

"Tam iki bin iki yüz elli beş lira var içinde..." dedi, "Aç gözünü!..."

"Sayalım!..."

Birden kıpkırmızı oldu:

"Sayılı" dedi, "Nesini sayacaan?"

"Belki fazlası vardır" diyecek oldum.

"Fazlası varsa virirsin. Görmesinler, goy cebine!"

Bir iki adım attıktan sonra, döndü geldi:

"Vir bi elli kaat! dedi.

Çıkardım cüzdandan verdim:

"Bi yere gıpırdama" dedi, "Bekle burda. Bi de seni aramayalım."

Plajın kapısında hala o sarışın bayan bekliyordu. Yılışarak sokuldu burnunun dibine. Bu sefer ne çanta kalktı ne yumruk. Girdiler içeri.

Aradan yarım saat ya geçti, ya geçmedi. Bir de baktım, bizim patron soluk soluğa çıkmış geliyor:

"Vir bakalım şu amanetleri" dedi. Önce saati verdim. İnceledikten sonra yerleştirdi yeleğinin cebine. Ağızlığı tutuşturdum eline. Sonra cüzdanını teslim ettim. Evirdi, çevirdi:

"Tamam mı?" dedi.

"Tamam!"

"Hele bi sayak!"

Ağacın dibine oturdu. Çıkardı cüzdanındaki paraları. Benim tepem atmıştı. Önce yüzlükleri ayırdı, sonra ellilikleri, geri kalan onluklardan başladı saymaya:

"Beş, on, on beş, yirmi, yirmi beş, otuz, otuz beş, gırk, gırk beş, elli beş, altmış beş, yetmiş beş!..."

Her sayı bir küfür gibi oturuyordu ciğerime.

"Tam iki bin iki yüz beş lira!" dedi

Gözlerimin içine bakarak:

"Elli lira da aldım, ider iki bin iki yüz elli beş!... Tamam!..."

Sonra tepeden tırnağa süzdü beni:

"Eferin be!" dedi, "Eferim, helal süt emmişsin doğrusu... Eşkolsun!"

Sokakta Kaldık

Çok sınavlar geçirdim, çok karakol, çok mahkeme gördüm, sorunun, sorgunun her çeşidiyle karşılaştım ama, şu ev sahiplerinin, adamın beynini allak bullak eden soruları gibisine hiç rastlamadım. Ev tutmak, ev kiralamak zorunda mı kaldınız... Diliniz dolaştı da ağzınızdan uygunsuz bir sözcük kaçırdınız mı, karakışta sokak ortasında kaldınız demektir. Karakolda istediğiniz kadar saçmalayın, hiç zararı dokunmaz size. Aksayan yanı er geç mahkemede düzelir. Mahkemede zırvalasanız bile, işin temyizi var, karar düzeltmesi var... Ev sahibi:

"Hayır, evimi size vermem!" dedi mi, lamı cimi yok, sokakta kaldınız demektir. Ne yaparsanız yapın, kapısından içeri bir adım atamazsınız... Değil adım atmak, göz bile atamazsınız, bir daha! Karakolda yanlış bir ifade verseniz bile:

"Efendim, zor gördüm de öyle söyledim. Üç gün üç gece dokuz posta mariz yedim de, verdim bu ifadeyi!" dediniz mi, Yargıç: "Gereği düşünüldü..." diye başlar yeniden soruşturmayı genişletmeye. Ama ev sahibine ağzınızdan kendi zararınıza bir sözcük kaçırdınız mı, karar karardır. Bunu, değil Danıştay, Meclis bile bozamaz!

Çocukların sayısı üçü bulup da, beş nüfus bir odaya sığmaz olunca:

"Çıkacaksınız!" diye dayattı ev sahibi.

Ev çok... Ev sahiplerinin şerrinden yanaşabilirsen yanaş! Ev tellalları da ayrı bir dert! Gösterecek ev bulamadılar mı, dolaştırıp dururlar sizi, kiracısı çıkmamış evlerin kapılarında... Her bir ev için beş kâğıt! Yolunmuş kaza çevirirler adamı.

Bugünlerde gene yakamızda taşınma derdi... Ev sahibi tutturdu da tutturdu, askerden dönen oğlumu oturtacağım, diye. Ne yapabilirsin, ev onun!

Başladım dolaşmaya, o kapı senin, bu kapı benim.

Cadde üstünde, istasyona, dolmuşa yakın, istediğimden âlâ bir ev buldum. Yayan da gitsek olurdu. Yol parasını kiradan düştüm, ucuz buldum. Ev sahibi tepeden tırnağa, şöyle bir süzdü beni. Kiracı değil iç güveysi alacak sanki:

"Nerde çalışıyorsun?" dedi, hemen söyledim!..

"Kaç lira alıyorsun?" diye sordu.

Olur a, kiranın bana ağır gelip gelmeyeceğini öğrenmek istiyor, diye, iki yüz liradan fazla söyledim aylığımı. Çöp, fener, su parası, bekçi parası, kapıcı parası, ne varsa yüklemeye kalkıştı. Gene de büktüm boynumu:

"Kabul!" dedim.

"Kaç çocuğun var?"

"Üç çocuğum!"

"Yaşları?"

Söyledim yaşlarını da. Çocuk sorunu, bitti sanıyordum, yeniledi:

"Büyüğü erkek mi, kız mı?"

"Kız!"

"Mektebe gidiyor mu?"

"Gidiyor!" dedim.

"Arkadaşları da vardır herhalde. Arkadaşlarını eve çağırır, değil mi?" diye sordu.

"Eee, çağırır ara sıra..."

"Olmadı!" diye çattı kaşlarını.

"Çağırır ama..." dedim, "Öyle sık değil!"

"Ortancası erkekti, değil mi?" diye sordu.

"Erkek!" dedim.

"Sünnet oldu mu, olmadı mı?"

"Yakında olacak!"

"Gördün mü ya!" diye yeniden çattı kaşlarını, "Olmaaaz!.."

"Neden olmasın?"

"Düğün ister, bu çocuk; sünnet düğünü!"

"Çocuk değil mi, ister ama... biz..."

"Olmadı işte" Eşi dostu çağıracaksın! Giren çıkan... Evin ne kapısı kalır ne penceresi... Dans eden, tepinen... Olmaz!"

"Canım, bizim yapacağımız sünnetten ne olacak, iki arkadaşı çağırırım, olur biter."

"Olmaz. Veremem! Zaten kızın da büyük, iki sene sonra birini takar peşine... Nişandı, düğündü..."

Adam düğünden korkuyordu herhalde. Güldüm:

"Canım, iyi ya!.." dedim, "El oğlu alır götürür, sen de kurtulursun, ben de!"

"Ya iç güveysi girerse!.. Olmaaaz! Sen başka eve bak! En küçük çocuk da kim bilir hangi şeytanın arka bacağıdır... Duvarları çizer, kapıların kolunu kırar, penerelerin rezelerini oynatır yerinden. Veremem!"

"Efendim, bizim çocuklar öyle sizin bildiğiniz çocuklardan değildir..." diyecek oldum, üzerime doğru yürüdü:

"Git işine be yahu!" diye gürledi, "veremem diyorum, laftan anlamaz mısın sen!"

Ev çoktu, paran olduktan sonra... Kaloriferlisinden tut, bahçelisine kadar... Yalnız ev sahibinin açtığı giriş sınavını atlatabilirsen! Başladım yeniden ev aramaya.

Yeni ev sahibim, alıştığımız soruların karşılığını aldıktan sonra hemen çocuklara geçti. Ben de hemen lafı tıkadım ağzına:

"Birinci çocuğum kız!" dedim, "daha evlenmesine çok var! İkinci çocuğum oğlan! Sünnetini yeni yaptırdım!"

"Canım!" dedi, "bana ne, çocuğunun sünnetinden!"

Sonra gözlerimin içine baka baka, en kazık sorusunu dayadı:

"Radyonuz var mı, radyonuz?"

Ne demem gerekirdi? Korka korka:

"Var efendim!" dedim, "Olmaz olur mu... Borç harç, taksit maksit bir tane edindik..."

"Gördün mü ya!" dedi, "olmadı işte!"

"Aman efendim, radyonun kime ne zararı olur!"

"Her radyonun bir anteni olmaz mı?"

Açık vermemek gerekirdi, bu kez:

"Şimdi radyonun anteni odanın içinde... Eskisi gibi saça çıkıp da kiremit kırmak yok!"

"Evet, doğru!" dedi, "Öyle antenler var ama... Açık hava anteni gibi olmuyor. Bir evde radyo oldu mu hem zırıltısı, hem dırıltısı eksik olmaz! düğmeyi imanına kadar açtın mı, seyreyle sen curcunayı! Öbür kiracılar, başlarını mı dinleyecek, senin zırıltını mı? Soluğu ev sahibinde aldılar. Gel sen çık işin içinden!"

"Haklısınız!" dedim, "Bazı saygısızlar..."

"Siz saygılı olmuşsunuz, çocuklar saygılı olmadıktan sonra... Açarlar dibine kadar..."

"Açmazlar efendim, ben açtırmam! Kırarım bileklerini."

"Verememem! Ben hem radyolu, hem çocuklu kiracıya ev vermem."

"Efendim, satarım radyoyu!"

"Olmaz dedim mi olmaz!.. Satarım dersin, satmazsın! Üç gün sonra getirir kurarsın!"

Gene aramaya devam!

Düştüm yeniden sokaklara... bu seferki ev, çalıştığım yere de yakındı. Öğle yemeklerini evde yiyeceğimi hesapladım, yüzelli lirasını düştüm kiradan. Çıktım ev sahibinin karşısına. Artık öğrenmiştim, bütün pürüzlü soruların sonlarına doğru çıktığını. Boş bulunmayacaktım. Ama adam ilk soruda çuvallattı beni.

"Nerelisin?" sorusuna, hiç düşünmeden:

"Buralı!"yı yapıştırdım. Hiç de buralı sayılmayabilirdim. Dayadı parmağını:

"Yaaa!.. Buralısın demek!" diye üsteledi.

"Ehh... Buralıyım!"

"Hısmın, akraban da çoktur..."

"Çok sayılmaz!"

"Amcan var mı?"
"Var!"
"Halan?"
"Var!"
"Teyzen? Dayın?"
"Teyzem yok, dayım var."
"Size gelip gidecekler elbet..."
Tehlikeyi, geç de olsa anlamıştım:
"Pek öyle sık sık gelip gitmezler!... Bayramdan bayrama!.."
"Yetmez mi!" dedi, "Senede iki dini bayram var, bir sürü de milli bayramlar... Halan... Amcan, teyzen, dayın hepsi de evlidirler, değil mi? İkişer üçer çocukları olsa, düşün bir kere... Ben neler gördüm, ev sahibi oldum olalı... Sabahtan gelirler, gece yarılarına kadar... Daha olmazsa gece yatısına da kalırlar... Bir evi, iki kişinin kullanması başka, bir düzine insanın kullanması gene başka... Kendi evlerinde sıcak su bulunmazmış gibi çocuk çocuk soyunup yıkanırlar. Olmaz arkadaş, sen başka bir eve bak... Benim evim topu topu iki odalı... Sen dokuz odalı bir konak tut da, hısmın akraban geldiklerinde rahat etsinler!"

Oturduğumuz evin sahibi, sıkıştırdıkça sıkıştırıyordu... Uzaklığına, yakınlığına ucuzuna pahalısına bakmadan, başımızı bir an önce yeni evimize sokmalıydık. Karşıma çıkacak ilk ev sahibine, hiç açık vermemeliydim.

Düştüm yollara. Aramakla ne bulunmaz ki...

İlk soru:

"Kaç kişisiniz?" oldu.

Hemen yapıştırdım:

"Bir köroğlu, bir ayvaz!"

Açılmıştı gözüm.

"Ya çocuklar?"

"Bizde kalmazlar!" dedim, "Anneanneleri bakar onlara!"

"Hısım akraba?"

"Yok!" dedim.

"Ya kayınpeder?"

"Eh, bir kayınpeder!"

"Kaynanan yok mu?"

Nasıl yok diyebilirdim, çocuklara kim bakıyordu! Yüzümü kızarttım:

"Var ama kavgalıyız!" dedim, "Hep bu çocuklar yüzünden!"

Başladım, sarsılan güvenimi pekiştirmek için deneylerime dayanarak edindiklerimi sıralamaya:

"Hem biz buralı değiliz... Bütün akrabalar dışarda... Çocuklara gelince, oğlan sünnetlidir. Kızım da öyle evlenecek yaşta değil! Radyomuzu sorarsan... Bir radyomuz vardı, sattık, sattık da çok iyi oldu, kafamız dinlendi! Ne İstanbul'u dinleyebildik ne Ankara'yı! Bir cayırtıdır gidiyordu. İkide bir teknik arıza ceryan kesilmesi... Sonra anten derdi. Saçağa çıkarsın kiremitler kırılır. Çıkmazsın parazit yapar... bu sefer komşular kırılır!"

Kafeslemiştim herifi, yüzü gülüyordu.

"Çok güzel!.." dedi, "Evin bildiğin gibi sekiz yüz liradır kirası! Bir senelik de peşin!"

"Tamam!" dedim, içimden, "Bu iş de burdan kopacak!"

"Ben memur adamım!" dedim, "Bir senelik peşin veremem!"

"Hiç olmazsa altı aylık!"

"Yok ki vereyim!"

"Canım, hava parası istemiyorum! Altı aylık da versen, vereceğin gene kira.."

"Haklısın ama... Bana aylığımın, altı aylığını birden vermiyorlar ki..."

"Sen bilirsin!"

"Bir gireni, bir çıkanı versem, yani iki aylığını?"

"Olmaz! Ben bir senelik istiyorum ya... Memursun diye..."

"Sen gene niyetini bozma! Bir yıllık değil, on yıllığını bile peşin verecekler var bu memlekette. Hadi eyvallah!"

Anladım, benim bu ev bolluğunda, başımızı sokacak bir ev bulmam biraz zor! Bilsem ki radyoyu satıp, çocuğu sünnet etmekle, soyumu sopumu toptan inkarla iş bitecek... Yatağı yorganı satar, verirdim altı aylık kirayı! Biliyorum bu sefer de başka pürüzler çıkacak. En iyisi, Kızılay'dan bir çadır uydurup, çoluk çocuk Kayış Dağı'nda kamp kurmak!

Not: Bu yazı, herhangi bir banka adına ev çekilişleri için ısmarlanmış bir yazı değildir. Yanlış anlaşılmasın, düpedüz bir öyküdür, başımızdan geçmiş...

Evden olduk, bir de yazarlık onurundan olmayalım!

Kaldırım Mühendisi

Gazeteyi eline alır almaz, Zekai Ergüder'in ilk işi altın fiyatlarını gözden geçirmek olurdu, her sabah. Fiyatları biraz daha yükselmiş gördükçe, karısına:

"Bak hanım!" diye seslenirdi, "Bir de beğenmezsin kocanı! İşte boyuna yükseliyor mübarek!"

Hadiye Hanım'a kalsa, bankaya yatıracaklardı, ellerinde, avuçlarında kalanları. Banka, verse, verse yüzde üçten, yüzde beşten çok faiz mi verecekti!

Gene bir sabah, gazeteleri inceledikten sonra:

"Vallaaa Hadiye!" dedi, "Şu apartımanı yaptırdığımdan bile memnun değilim! Üç yüz yirmi bin lirayı olduğu gibi altına yatırsaydık, çok daha iyi edecekmişiz!.. Yazık bilemedik!"

Karısı, böyle açıktan açığa yenilgiye katlanamazdı:

"Hadi hadi, deli olma! Altın yuvarlaktır, ne yana yuvarlanacağı belli olmaz ama, apartıman kalıcıdır!"

"Kalıcı mı dedin?" diye yüksek perdeden gürledi, "Sen istimlak nedir bilmiyorsun galiba!.. Beşiktaş'a doğru akşamları bir çık da, istimlakin ne demek olduğunu öğren!.."

Kızları Süheyla, saçlarını taramış, açık pencerenin önünde dikiliyordu. Elini ustaca saçlarına getirdi. Taşdibi Çıkmazındaki kahvenin önünde sabah, sabah tavla oynayan Taner'i selamladı böylece. Ama, anası yutmamıştı bunu.

"Kız!" dedi, "Çekil şurdan! Alırım ayağımın altına, nedir zorun sabah sabah"

"Plaj yok, ada yok, tenis yok! Hava almak için pencerenin önüne giderim, surat asarsın!"

Radyonun yanına oturdu, hem dinliyor, hem sokağı tarıyordu. Bir ara gözleri flamalarla karşıda duran işçilere takıldı:

"Sakın bunlar, yol mühendisleri olmasın!" dedi.

Annesi kalktı ayağa:

"Kimler?" diye sordu.

"Karşıda dikilenler!"

Zekai Ergüder, iğne üzerine oturmuş gibi fırladı yerinden:

"Nerde hani?"

"Nah! Karşıda!.."

"Hani kız?"

Gözlüğünü çıkardı. Uzağı gözlüksüz daha iyi görürdü. Sokaktaki işçi kılıklı adamlar, bir şerit metreyle yolu karşıdan karşıya ölçüyorlardı:

"Sakın istimlak girmesin mahalleye?"

Karısı alay eder gibi sordu:

"Ne olurmuş girerse?"

"Ne mi olur? Evi koydunsa bul! Zaten imar durumu berbat mı berbat!.."

"Yani yıkarlar demek istiyorsun! Kötü mü? Biz de aldığımız parayı altına yatırır, gazetelerden altın fiyatlarını inceleriz böyle her sabah!"

Süheyla hiç oralı değildi:

"Adaya taşınırız, biz de, istimlak gelirse!"

Zekai Bey, yarı beline kadar pencereden sarktı. Mühendisler tam kapının önündeydiler:

"Kolay gele!" diye seslendi, yukarıdan.

Sokaktakiler hiç oralı olmamışlardı.

"Hayrola, istimlak mı var yoksa?"

Amerikan pantolonlu, fermuarlı gömlekli mühendis, alaycı bir adama benziyordu. Başını kaldırdı yukarıya:

"İstimlak mı dediniz! Ona maliyeciler karışır. Biz sadece mühendisiz, yol mühendisi!.."

Korkusu dağılır gibi olmuştu, Zekai Ergüder'in!

"Yol mühendisi ha, çok güzel! Peki, bizim mahalenin yoluna ne olmuş ki?"

"Yolunuzda bir şey yok! Sapasağlam yol ama, biraz dar! Bize de genişletmek düşüyor! İşimiz bu!"

Zekai Ergüder'in kuşkusu yeniden artmıştı:

"Genişletecek misiniz? Nasıl olacak yani?"

"Çok kolay! Ya bu sıradan, ya da karşıdan bir iki apartmanı kaldırdık mı yol, ayna gibi açılıverir!"

"Aman etmeyin!"

Mühendis, şeritmetre'nin öbür ucundan yapışan yardımcısına:

"Uyuma!" diye çıkıştı, "Yürü, çeşmenin yalağına doğru!" Sonra cebinden çıkardığı tebeşirle, Ergüder Apartımanının duvarına bir halka çizdi. Tam ortasına da bir nokta koydu. Bu işaretler Zekai Ergüder'in derisine, kızgın demirle vurulmuştu, yılkı atının derisine vurulur gibi:

"Tamam!" dedi içinden, "apartıman gidiyor!"

Bu sırada, karşı apartımanın penceresinden bir baş göründü. İlyas Seçeci'nin başı! Sinsi sinsi gülüyor gibi geldi Zekai Ergüder'e:

"Hadiye!" diye seslendi. "Getir benim pantolonu hele! İş çatallaştı!"

Ayağına pantolonu çekmesiyle, kapının önüne çıkması bir oldu. Genç mühendis şeritmetreyi, son kertesine kadar çekmiş, çeşmeye doğru uzatıyordu. Elinde defter, ilerde dikilen yardımcısına:

"Yaz!" dedi, "Elli dört metre!.. Sinüs! Kosinüs!.. Alfa, Beta, seksen iki, seksen dört. Çifte kaplama!"

Zekai Ergüder, mühendis değildi ama, sinüsle, kosinüsün ne demek olduğunu bilen eski bir topçuydu.

"Vay anasını!" dedi içinden. "Çeşmeye kadar, elli dört metrelik ada gidiyor!"

Bitişikteki Nihat Subaşı'ya bir haber salsa nasıl olurdu? Mühendisin eline üç beş lira tutuştursalar, düzelmez miydi bu pürüzlü iş acaba! bu ada neden yıkılsındı, karşı sıra daha elverişli değil miydi yıkılmaya?

Genç mühendis, gömleğinin fermuarını, cırrt diye çekti. Kırmı-

zı bir tebeşir çıkardı. Biraz önce çizdiği dairenin üstüne, bir çarpı daha çizdi. Artık iş tamamdı. Ergüder:

"Her şey bitti!" diye mırıldandı, "Bu sefer tamam!"

Top sesine pabuç bırakayan Zekai Ergüder, ayakları titreyerek iki elini başına getirdi:

"Yandım!.."

Bu çarpı işareti cin gibi çarpmıştı onu. Durmanın, beklemenin zamanı mıydı?

"Oğlum!" diye seslendi, "Bir dakka!"

Mühendis arkadaşına:

"Yaz!" dedi, "Kırk iki!.. Kırk dört!... Kırk altı!.. Kırk sekiz!.. Elli!.. Elli iki!.. Anüle et bunları"

Bu sayılar çeşmeye kadar uzanan evlerin kapı numaralarıydı. Zekai Ergüder sordu:

"Demek istimlak kırk ikiden başlıyor!"

Mühendis ters, ters:

"Kırk ikiden başlıyor, yolun genişlemesi için, ne olmuş?" diye sordu.

"Yani bizim evden!"

"Evet, sizin evden!"

Kendini toparlamaya çalışarak:

"Ne yapalım!" dedi, "Şeriatın kestiği parmak acımaz! Memleket meselesi bu! Yerine göre mal gider, yerine göre de can!"

Mühendis, cebinden mendilini çıkarmış terlerini siliyordu:

"Herkes sizin gibi düşünmüyor Beyefendi!" dedi, "Hükümet keyif için açıyor bu yolları, sanıyorlar!"

"Düşüncesiz çoook memlekette!"

Mühendis konuyu değiştirmek istiyordu:

"Sıcak da adamakıllı bastırdı. Dün tam otuz dörttü gölgede!"

"Zor, sizin işleriniz de!"

Güzel bir fırsattı bu Zekai Ergüder için:

"Beyefendi oğlum!" diye sesini yumuşattı, "Soğuk suyumuz, şerbetimiz var! Buyurmaz mısınız bizim fakirhaneye? Kahvemiz de bulunur!"

Bu öneri, mühendisin hoşuna gitmişe benziyordu:

"Kahve mi dediniz, kahveye dayanamam! Yanında bir bardak da soğuk su bulunursa..."

Sonra arkadaşına döndü:

"Beş dakikada biter bu iş!" dedi, "Siz devam edin!"

Ergüder, önde, mühendis arkada, misafir odasına çıktılar. Zekai Bey iş bilir bir adam çalımıyla karısına seslendi:

"Bak, Hadiye! Bize iki kahve! Nasıl içersiniz bey oğlum? Orta olsun değil mi, orta şekerli?"

Hadiye Ergüder bir ev hanımı anlayışıyla kızına seslendi:

"Kız!" dedi, "hâlâ ne dikiliyorsun camın önünde!.. At, sırtından şu pis sabahlığı da, yeni diktirdiğin ketenliyi giy!"

Cezve sürülmüştü, Süheyla yeni robunu giydi. Ama, sırt da, göğüs de açıkta kalmıştı. Annesi gözden geçirdi kızını:

"Hah şöyle!" dedi, "Al şu kahve tepsisini eline, dökme sakın! Mahalle piçlerini bırak, biraz da tahsilli, terbiyeli adamların karşısına nasıl çıkılır öğren!"

Mühendisin ne göğüsten anladığı vardı, ne kalçadan. Bütün bildiği, kosinüsle sinüstü. Yirmi beş metrelik caddeden başka, hiç bir şey düşündüğü yoktu. Gözünün kuyruğu ile de bakmadı genç kıza. Kahveye, soğuk suya teşekkür etti, hepsi o kadar! Süheyla boşalan fincanları alıp çıkarken, mühendis:

"Çare yok Beyefendi!" dedi, "Ya sizin apartıman gidecek, ya karşıdaki apartıman!"

"Yani Keçeci'nin apartımanı?"

Mühendis, geometrinin kosinüsünü bir kenara bırakarak, hayat adamına yakışan ilk sözü söyledi:

"Evet Bey'im!" dedi, "Ya sizin apartımanınız, ya Keçeci'nin apartımanı..."

Ergüder, daha anlamlı bir görüş attı ortaya:

"Bu gün Reşat altını, tam yüz doksan altı lira elli kuruştan gidiyor!"

"Evet, doğru Beyefendi!"

"Bir köşede tam beş tane Reşat altınımız var!"

"Beş Reşat altını mı? Yani bin lira şöyle böyle, nasıl olur!"

"Beş tane de bizim hanımın var!"

"Çok az Beyefendi!"

"Beş de kızımızın!"

"Olmaz!"

"Yirmi yapalım da, fazla uzatmayalım, mühendis bey oğlum!"

"Bütün etüdlerim alt üst olacak! Düşünün bir kere, karşı sıranın yeniden etüdünü hazırlayacağım. Keçeci'nin apartımanı olduğu gibi gidecek. Sizin apartımanın, ayna gibi açılacak cephesi! Apartmanı kurtardığınız bir yana cephesi açılıp değerlenecek!"

Ergüder için evinin kurtulması kadar, Keçeci'nin apartımanın yıkılması da önemliydi. Birden ölçüsüz bir artırma yaptı coşkuyla:

"Otuz!"

"Evin şerefiyesini de düşünmüyor musunuz Beyefendi? Kırk yapın da, uzatmayalım!"

Süheyla ertesi gün, Taner'le, her zamanki gibi buluşmuştu durakta. Taner çok üzgündü:

"Sana çok kötü bir haberim var!" diye söze başladı.

"Söyle canım, neymiş bu kötü haber?"

"Kötü, çok kötü! Sizin apartıman yola gidiyor!"

Süheyla olanı biteni bildiği için, umursamıyordu hiç:

"Üzülme!" dedi, "Yok böyle bir şey! Bizim apartıman kalıyor yerli yerinde!"

"İlyas Keçeci, yirmi bin lira vermiş mühendislere!"

"Neee? Yirmi bin lira mı?"

"Tam yirmi bin lira!"

Zekai Ergüder, daha ertesi gün İmar Müdürlüğüne koştu. Genç mühendisi aradı. Öğrenmek istediği, hangi apartımanın yıkılacağıydı, Keçeci'nin apartımanının mı, yoksa kendi apartımanın mı? Yok, eğer hem kırk bin lira verip, hem kendi apartımanı yıkılacaksa, bunda büyük bir haksızlık olduğunu söyleyecekti genç mühendise. Aradı, sordu, soruşturdu, yalnız İmar Müdürlüğünde değil, bütün İsanbul'da böyle bir mühendis yoktu.

Bir hafta sonra, tanımlamaya uygun bir kişi bulunabildi ama, bunun da elinde bir mühendis diploması değil, ortaokuldan kovulma olduğunu bildiren bir belge olduğunu söylediler İkinci Şubede. Anlayacağınız, bir mühendis değildi yolları ölçüp biçen genç, sadece bir kaldırım mühendisiydi!

Sosyal Kadınlar Partisi

Kürsüdeki Bayan Avukat:

"... erkeğin baskısından kurtulmak için, parti kurmaktan başka çaremiz yok..." diye sözünü sürdürdü, "erkeklerin saldırılarına, erkeklerin taşkınlıklarına göğüs germekten göğüslerimizin hayrı kalmadı. Nedir çektiklerimiz! Daha bu sabah bizimkiyle saç saça baş başa geldik. Erkeğin bütün baskılarına son verme zamanı çoktan geldi!"

Samatya delegesi fırladı yerinden:

"Erkekler de kim oluyor. Erkeği doğuran, büyüten, yetiştirip adam eden kim?"

Bayan Avukat:

"Dur!" diye elini kaldırdı. "Ben daha sözümü bitirmedim! Biz tam otuz milyon değil miyiz!"

"Hayır, değiliz! Biz on beş milyonuz. Erkekleri de insandan mı sayıyorsun!"

"Evet on beş milyon!.. Bunun yarısı çocuk. Şu halde kuracağımız partinin tam yedi buçuk milyon tabii üyesi var demektir. Bu yedi buçuk milyon kadın, ergeç bize oy verecek! Soruyorum size, biz dururken ana muhalefet partisi diye bir parti olabilir mi?"

"Olamaaaz!.. Ana parti biziz, tüzüğümüzün hemen ana hatlarını çizerek, anayasada biz de yerimizi alalım. Teşkilatımızı Anado-

lu'da genişleterek anaların neler doğurduğunu gösterelim onlara!"

Beyoğlu delegesi Günseli, parmak kaldırdı:

"Partimizin adı ne olacak arkadaşlar?"

"Partimizin adı mı? Türkiye Kadınlar Partisi... Nasıl?"

"Eksik!.. Hiç modayı izlemiyorsunuz. Soruyorum size, bu yılın sonbahar modası ne?"

Şişli delegesi cevap verdi:

"Ekose biyeler çok moda... Grogren süsler de öyle... Siyah şapka üstüne beyaz kürk yakalar... Beyaz eldivenler... Siyah şapka üstüne beyaz tüller..."

"Daha?"

"İskarpinler yine sivri, ökçeler daha kısa... Beyaz, siyah podösüyetten..."

"Hayır, kadındaşlarım! Bu yılın modası sosyalleşmek!.."

"Doğru! Bravo!... (Biz de sosyalleşelim sesleri, alkışlar...)

"Nasıl sosyalleşelim!"

"Giyimde sosyal, yemede, içmede sosyal... Yaşamda sosyal..."

"Çalışmada sosyal!"

"Yoook, kadındaşlar!.. Biz onu erkeklere bırakacağız! Bu kadarcık özgürlüğü olsun çok görmeyelim onlara! Şu halde partimizin adı: Türkiye Sosyal Kadınlar Partisi... Nasıl?.."

"Çoook güzel!"

"Kabul mü?"

"Kabuuu!"

"Yaşasın Türkiye Sosyal Kadınlar Partisi!"

Üsküdar delegesi kalktı ayağa:

"Partimizin adını bulduk. Şimdi gelelim ayrağımıza... Sarı atlas üzerine..."

"Hayır, naylon olsun! Sarı naylon!"

"Niçin sarı oluyormuş. Siyah olsun! Bu sene sarı hiç moda değil."

"Hayır siyah da olmaz. Siyah renk kara çarşafı hatırlatıyor. Biz gerici değiliz. Gericilerin aramızda yeri yok! Erkeklerimizin bile gerici olmasına göz yumamayız!"

"Yeşil olsun!"

"Ben size bir şey diyeyim mi? Bu iş zevk meselesi!.. Herkes canının çektiği renkten yapsın bayrağını. İsteyen yeşil bayrak açsın, isteyen pembe bayrak! Canı beyazı çeken beyaz bayrak da açabilir!"

"Haaayır! Teslim olmak yok arkadaşlar!"

"Yani demek istiyorum ki... Renk serbest! Asıl mesele... Sembol olarak ne kullanacağız?"

"Yani maskot demek istiyorsun!.."

"Bir çift çarık!"

"Geeeç... Bu yılın modası çizmeyle bot!"

"Manalı bir şey olsun! Mesela bir çift terlik. Ya da maşa!"

"Oklava... Bayrağın ortasına çaprazlama bir çift oklava... Ha? Nasıl!"

"Çok alaturka! Cop koysak?"

"Hayır süpürge!.. Süpürge, tavan süpürgesi!"

"Canım bırakın bu dökuntü ev eşyalarını..."

"Buzdolabı olsun!"

"Çamaşır makinası!.."

"Bırakın diyorum bunları! Bir türlü mutfaktan kurtulamıyorsunuz. Bizim gayemiz, kadını evin dar çerçevesinden kurtarıp toplumun kucağına atmak!"

"Oooh!.. Evet.. Kucak isteriz!"

"Yani, demek istiyorum ki kadını sosyal alana atmalı!"

"Atmalı mı! Hele biraz yavaş ol!"

"Hâlâ mı yavaştan alacağız."

"En hızlı..."

"Öyleyse bir kadillak!"

"Bir de deniz motörü!"

"Kabul!"

"Sayın kadındaşlar! Şunu unutmayın ki en azdan beş milyon kadın bugün kara çarşaf içinde!"

"Bayrağımıza bir bikini ya da sutiyen!"

"Tamam! Sutiyen! Tüm başı bağlılara inat!"

"Oldu!"

"Şimdi gelelim sloganımıza!"

"Evet, gelelim sloganımıza! Baskıya paydos!.. Ezildiğimiz yeter!"

"Buldum!"

"Söyle!"

"Türk kadınları!"

"Devam!"

"Birleşiniz! Bu işte kocalarınızdan gayri kaybedeceğiniz bir şey yoktur!"

"Var!"

"Söyle!"

"Âşıklarımız!"

"Şimdi gelelim tüzüğümüze!"

"Biz tüzük müzük istemeyiz. İhtiyacımız yok!"

"Ondan da isteriz! Neden istemiyormuşuz!"

"İlk maddesi. Merkezimizin yeri!"

"Evet! Merkezimiz nerde olsun?"

"Beyoğlu!"

"Olmaz! Çok azınlık!"

"Taşlıtarla?.."

"Çok çoğunluk!"

"Şişli!"

"Çok sosyetik"

"Edirnekapı?"

"Çok kenar"

"Eyüp!"

"Çok geri!"

"Kumkapı!"

"Çok sapa!"

"Ahırkapı!"

"Erkeklerin olsun!"

"Adalar?"

"Çok uzak!"

"Karagümrük?"

"Olmaz! Karayı kapıdan sokmayacağız dedik! Ortalama bir yer olsun!"

"Ortaköy!"

"Olmaz!"

"Neden olmazmış... Köy kalkınmasından yana değil miyiz! Ortaköy olmazsa Kadıköy, Erenköy olsun!"

"Daha olmazsa Feriköy... Hasköy..."

"Bebek! Beşiktaş!"

"Bebek istemiyoruz! Doğumun kontrolünü istiyoruz! Ne beşik ne salıncak!"

"Harem!"

"Hâlâ mı Harem!"

"Kilyos olsun!"

"Kilyos'u isteyenler!"

Arabası olanlar ojeli parmaklarını kaldırdı. Olmayanlar atıldılar üzerlerine:

"İstemiyoruz. Kilyos'u istemiyoruz!"

Arka sıralardan kalkan arabasızlar ateş püskürüyorlardı:

"Sizi gidi kadillaklar sizi!.. Kilyos haaa!.. Vurun!"

Kavga kızışmıştı: "Erkekler!.. erkekler!" diye bağırmaya başladılar, altta kalanlar:

"Ne duruyorsunuz. Birbirimizi yiyoruz burda! Yetişin!"

"Can kurtaran yok muuu! Hiç mi erkek kalmadı memlekette!"

Salona dolan erkekler, sa saça, baş başa gelen particileri zor ayırdılar... Yaralıları, sinirleri bozulanları kollarının arasına aldılar. Saçlarını, başlarını okşaya okşaya yatak odalarına kadar götürüp yatırdılar.

Barış İçinde Bir Arada

Karagömlekli İtalyanlar'dan "telif ücreti" bile ödemeden aldığımız bir yasanın herhangi bir maddesine uydurularak işten çıkarıldığım gün, parmağımı dayadım şakağıma:

"Çocuk okutmaktan başka yapabileceğim iş olarak ilk aklıma gelen, avukat yazıhanelerini beklemek olmuştu. Çok arkadaşlarım vardı avukatlar arkasında çünkü.

"Avukat bey mahkemede!"

"Avukat bey, hacze gitti!"

"Avukat bey, tam saat on ikide gelecek!"

"İşiniz çok mu acele! Bekleyin telefon edeyim!"

Gelenlerin her birine cevap yetiştirmek, yer gösterip çay söylemek benim için yapılması zor bir iş değildi.

Şu halde, dedim, bir avukat yazıhanesini çevirebilirim. Baş vurdum bir arkadaşa. Uzun uzun düşündükten sonra:

"Ben kanun adamıyım!" dedi, "Geçimim bu yüzden... Ekmek yediğim şu Ceza Kanunu, seni tutmuş işinden atmış. Alamam seni, kusura bakma kardeşim!"

Şu halde kanunsuz iş gören, kanun dışı işlerde çalışanların yanlarına girebilirdim. Sıradan demir, çimento işi yapan, yağ depolayan araba alıp satan bütün tüccarları, ithalatçı ihracatçı dolaştım:

"Defterlerinizi tutayım!" dedim, "İşlerinizde yardımcınız olayım!"

Kimse başını çevirip yüzüme bile bakmadı.

Okur, biraz da yazarlığımın yüzü suyu hürmetine bir yakınımın

aracılığıyla bir depoya girebildim en sonunda. Haliç taraflarında bir depoydu bu... Sağlam temeller üzerine oturtulmuş, yangına bile boş veren kale gibi bir binaydı bu çalıştığım yer. Hâlâ üçüncü, dördüncü katlarında ustalar çalışıyordu.

Bir sabah bir şilep yanaştı kıyıya. İki yük işçisinin karşılıklı zor taşıdığı demirleri boşalttı. İşçiler katlanmış çuvalları omuzlarına yerleştirerek biri önde, biri arkada uygun adımlarla demirleri günlerce taşıdılar bizim depoya... Ben her seferinde ellerine birer fiş veriyor, akşam oldumu da, bu fişleri sayarak kimin ne kadar taşıdığını hesaplıyordum. Kalın bir anbar defterim de vardı. Ne girerse depoya yazıyor, kuş uçurtmuyordum.

Aradan bir hafta geçince bu kez de kamyonlar, buğday çuvalları çekmeye başladılar. Yeni bir sayfa açtım, başladım taşınanların kilolarını, tonlarını deftere geçirmeye.

Birinci kat demirle dolmuş, ikinci kat buğday çuvalları ile tıklım tıklım olmuştu.

Bu çuvallarla birlikte, bizim depoya yepyeni bir canlılık da gelmişti. Bütün Haliç'in deneyimli fareleri kokuyu almışlar, depoya yerleşmişlerdi. Kendi paramla eczanelerden fare zehirleri aldım. Çuvalların aralarına, pastırmalara bulayarak yerleştirdim. Gözümün önünde afiyetle yiyorlar, daha var mı gibilerden yüzüme bakıyorlardı.

"Hele durun siz!" dedim, "Bu iş kedisiz olmayacak!"

Mahalleden en azılı kedileri seçtim, getirdim... Bu pastırmaları farelere yedireceğime kedilere veriyordum. Ama bu yeni konuklar, bizim deponun farelerini görünce, kuyruklarını altlarına alıp çuvalların arasına gizleniverdiler! Bu işlerden anlayanlar:

"Mahalle kedisi az gelir bunlara!" dediler. "Balıkpazarından, bulacaksın kediyi!"

Bir kuyrukları vardı ki farelerin, kırbaç sanki! Yalnız bu kamçı kuyruklar yeterdi kedileri kaçırmaya.

O zaman Balıkpazarı daha yıkılmamıştı. Pastırma kangallarının arasından, bir arkadaşın aracılığıyla, öylesine bir kedi bulmuştum ki... Toramandı adı. Salıverdim üzerlerine Toramanı... Bir savaştır başladı. Daha ilk günden bizim Toraman bir gözünü yitirdi görevi

başında. Ama ne olursa olsun, toplamı on ikiye varan kedi çetesi, bir kolbaşı bulmuştu. Bir yüreklilik gelmişti üzerlerine... Ama, yine de çok geçmeden birer, ikişer gözlerini kaybederek emekliye ayrılmak zorunda kaldılar.

O günlerde depoyu denetlemeye gelen kurulun başı, bu kedileri görünce:

"Nasıl olur!" diye küplere bindi. "Yanlarından fareler geçiyor da kedilerin kılları bile kıpırdamıyor. Bir anlaşma mı var yoksa aralarında!"

"Hayır, Beyefendi!.." dedim, "Her şeye rağmen görevlerini yapacaklar ama... Görmüyorlar ki!"

"Ne demek görmüyorlar?"

"Fareler bu hale getirdiler onları!"

İri bir fare, belki de büyük babası Bizans devrini görmüş, adamcağızın ayakları arasından sürtünerek geçince, ister istemez kabul etti bu acıklı durumu:

"Atın bu kedileri!" dedi, "Yerlerine yenilerini bulun!"

"Bulalım ama, bunların sigortaları?"

"Ne sigortası!" dedi.

"Görevleri başında gözlerini kaybettikleri için..."

Adam ters ters yüzüme baktı.

"Efendim!" dedim, "Zaten biz atsak bile onlar kapıdan ayrılmazlar ki..."

Yürüdü gitti.

Deponun üçüncü katı da bitmişti. Bu kat, pastırma, sucuk, yağ, deri gibi, farelerin işine daha da elverişli maddelere ayrılmıştı. Buğday çuvallarını ikinci katta bırakan fareler, hemen ilk günde bir kat daha yükseliverdiler. Kediler aşağı katta kalmışlardı. Nasıl olsa işkembeleri ayaklarına geliyordu.

Yepyeni bir örgüt gerekirdi üçüncü kata. Depo Müdürünü yola getirerek kediler için büyük ödenekler çıkarttırdım. Fransızlar'ın paralı askerleri gibi, para ile kedi devşirmiş, sıkı bir kedi lejiyonu kurmuştum. Deponun alt katlarında fare yavruları üzerinde stajdan sonra, bir gün hepsini birden çıkardım üçüncü kata... Öylesine bir savaş başladı ki, kan gövdeyi götürüyordu! Beş altı tane fare cese-

dini, denklerin arasından çıkarıp attım denize. Kedilerden sadece beş ağır yaralı vardı, o kadar!

Savaştan sonra kedilere bir durgunluk gelmişti. Ortalarda fare görünmüyordu ama, miskinleşivermişti kediler, habire uyuyorlardı!

Korkmuşlar mıydı? Şurada burada tek tük gerilla savaşları oluyor, kısa bir patırtıdan sonra fare kaçıyor, kedi de peşinden üç beş adım kovalıyordu, o kadar. Sonra kıvrılıp bir dengin üzerinde uyuyordu. Hatta getirdiğim işkembelere, ciğerlere bile dönüp bakmıyorlardı. Ne olmuştu benim küçük kaplanlarıma?..

Aradan bir ay geçince fareler, gizlendikleri deliklerden birer ikişer çıktılar, ortalarda dolaşmaya başladılar. Bizim küçük kaplanlar, onları şöyle dost bakışlarla süzüyor, yavrusuyla oynayan bir mahalle köpeği gibi başlıyordu şakalaşmaya...

Pastırma toptancılarından birinin ihbarı beni kendime getirir gibi olmuştu. Depodan tam iki yüz kilo pastırmanın çalındığını iddia ediyordu. Tecrübeli müdürüm:

"Aç gözünü!" dedi, "Pastırmaları sıçanlar yiyor!"

Ben gözümü öylesine açmıştım ki, iki gün içinde pastırmaları, sucukları, yağları, hatta derileri sıçanlar kadar kedilerin de yediğini meydana çıkarıvermiştim!.. Ne yapmalıydım şimdi? Kedileri atsam, farelerle işbirliği etmiş duruma düşecektim. En doğrusu fareleri atmaktı ama, o güç de bende yoktu!

Müdür Bey, Denetim Kurulunun geleceğini bildirdi bir sabah. Depoları sildirttim, süpürttüm. Denkleri, çuvalları, peynir tenekelerini, yağ tenekelerini ip tutmaca sıraladım. Fareleri sopa ile kovaladım. Kedileri atamazdım. Ödenekle alındıkları için demirbaşa kayıtlı idiler. Tüylerini taradım, çapaklarını sildim.

Kurul, soluk soluğa merdivenleri çıkıp da, deponun düzgünlüğünü, temizliğini görünce, rahat bir soluk aldı.

"Güzel, güzel! Eline sağlık!" dedi, Başmüfettiş, "Getir bakalım şu ambar defterini!"

Sonra ilk sorusunu dayadı:

"Kaç ton pastırma var depoda!"

Baktı deftere, gene kendi verdi cevabını:

"Tam sekiz ton!" dedi, "Çağır yük işçilerini de tartalım!"

Baskülü çektik deponun ortasına. Yük işçileri indirdi, ben tarttım. Başmüfettiş de gözlüğünü takmış, ensemde gram sektirmiyordu. Tartı bitince bir toplam çıkardı:

"Altı ton, dört yüz kilogram!"

Yüzüme kuşkulu kuşkulu bakmaya başlamıştı:

"Nerde bu bin altıyüz kilo pastırma?"

Gözlüğünün içinde, fıldır fıldır dönüyordu gözbebekleri. Yüzümden ceketime, ceketimin ceplerine kaydı bakışları. Dolgun bir cüzdan aradı. Bulamayınca ayaklarıma, ayakkabılarıma kaydı gözleri. Altları pençeli, üstleri yamalı pabuçlarımı görünce, yüzü buruştu. Ayağımın dibinde kıvrılıp yatan kedilere gözü ilişti. Sonra denklerin üstünde yalanan fareleri gördü.

"Olmaz böyle şey!" diye bağırdı.

"Anlayamadım efendim!" dedim.

"Nihayet şu depoda farelerle kedileri barıştırıp uzlaştırdın ha!"

"Ben mi!.. Ben nasıl yaparım Müfettiş Bey!"

"Kedileri savaşmaz hale getiren sen değil misin?"

"Nasıl? Anlayamadım!"

"Farelerle kedileri kardeş yapan?"

"Eğer pastırmalar, sucuklar gelmeseydi depoya..."

"Hadeee! Bütün düzeni bozan sensin! Sen, 141'den, 142'den ilk işinden atılan..."

"Aynı ortamda ve aynı koşullar içinde yaşayan..." diye iri ıyım laflar edecektim ki, Başmüfettiş merdivenleri gösterdi:

"Zaten gözüm seni geçen sefer de tutmamıştı... Seni burada çalıştırdığımıza çok hata etmişiz, siciline bir göz atmadan! Buyur!"

Ben kös kös beton merdivenlerden inerken besili fareler, kediler, şakalaşıyorlardı, ayaklarımın dibinde.

Kalkancılar

Uzun süren karayellerden sonra, denizler kırılmıştı. Kerempe'den esen tatlı bir poyraz, iki balıkçı teknesini getirip bırakmıştı açıklarımıza... En son model balıkçı teknelerinden olduğu söyleniyordu, bu biçimli gemilerin. Yalı kahvesinde hep onlardan konuşuyorduk sabahtan beri...

"Radarı bile var bunların" diyordu Tekin Zülfü, "Dipteki kalkanları bile görüyorsun aynasına bakınca... Yanaştı da gördüm geçen gün, makina dairesi yumurta kabuğu gibi bembeyaz. Bir gecede sekiz ton kalkan tuttular. Bi kalkan da bana verdiler."

"Sen olmasaydın kediye atarlardı o kalkan yavrusunu. Gençler duman edecekler ağlarını" diye öfkesini belirtti Şekerci Hikmet.

"Neden? Ne suçları varmış bu kalkancıların?"

"Ne suçları olacak... Bizi adam yerine koyup bi tek balık sattıklarını gördünüz mü?"

"İstanbul'a götürüyorlar, dondurup da... Bize neden satsınlar."

"Bizim paramız para değil mi? Hani yeni gelen öğretmen Dündar var ya, balığın birazını tuttukları limana bırakmaya mecburdurlar, dedi. Parasıynan değil mi?.. Alıp götüremezlermiş balıklarımızı, bize payımızı vermeden çekip gidemezlermiş öyle. Yahu sen kitipyoz bi balıkçıyken, tutuğun mezgitlerin üçünü beşini atıyorsun kedilere. Balıkçılığın raconu böyle kurulmuş. Sandalın yanaştı mı, niçin koşar deniz kıyısına kediler? Bilirler bu işin raconunu. Vermedin mi, bi üzerine atlamadıkları kalır, kedilerin."

Sözün kuyruğu uzayınca, sesini biraz daha yükselterek konuşu-

yordu, "Yanık" oynayan yeni yetmelere duyurmak için:

"Delikanlı yok ki memlekette... Bizim zamanımızdaki uşaklar olacak ki, kıçını çevirip voltasını aldı mı, dağıtıversin bir kurşunda pervanesini..."

Kendini gençlerin ağabeyi sayan Aksoylar'ın Saim:

"Bir kurşunla pervane, iki kurşunla şaft dağıtacaksa gençler hazır. Herifler tam donatımlı diyorlar sana. Radarı olanın kendine göre başka bi hazırlığı da olmaz mı? Kalkıp gelmişler taa Giresunlar'dan!"

Kalkandan sonra barbunyalar da görülmeye başlamıştı kıyılarımızda. Akşamdan attıkları ağlarla, bol barbunya çekiyorlardı, Gideroslu kadınlar bile. Bizim delikanlılar aşağı kalmamak için geceleri sandallarına atlıyorlar, yattıkları löküslerle zargan balığı kepçeliyorlardı. Mübarek de bu yıl zebildi ne hikmetse.

Bir akşam Aksoylar'ın Saim de çıkmıştı gençleri toplayıp. Herkesin zargan kepçelediği yerlerde dolaşmak onun ağabeyliğine yakışmazdı. Balık kayasını dönmüş, sandalın başını Köseli altına çevirmişti.

Sandalın kıçında oturuyor, dümenin yekesini koltuğunun altına sıkıştırırken, önündeki lambayı daha yeni yeni yakıyordu.

Gaz yoktu memlekette, Kargacak altına kadar gazdan tutumlu olmalıydı. Oysa lambanın deposundaki gaz bütün gece yeter de artardı.

Gözleri uzun süre karanlığa alıştığından pompalandıkça gözleri kamaşıyordu sandaldakilerin. Bu bol ışıkta kürekleri bırakmışlar kepçelere sarılmışlardı.

Kargacak altında öyle yüz güldürecek zargan yoktu. Kepçesine gelen balıkları sandalın omurgasında biriken suyun içine silkeleyen Yavuz:

"Eğer köseli altı da böyleyse" dedi, "Boşuna çıkmış olacağız balığa!"

"Dur bakalım," dedi Saim, "Açıktaki zarganlar ışığı daha yeni gördü. Hele biraz sabırlı ol!"

Açıktaki balıkları gözleriyle arayan Nuri:

"Abi!" dedi, "Bak açıkta gene onlar... Giresunlular!"

"Kalkan yataklarını arıyorlar, ağlarını atmak için..."

Kürekçilerden herbiri balıkçılıktaki birikimini döküyordu ortaya.

"Bu yanda ne işleri var... Kalkan yatakları Gideros açıklarında değil mi?" diyordu Selim.

"Onlar kadar mı bileceksin bunu, radarları var onların. Denizin dibindeki kalkanın dişi mi erkek mi olduğunu anlarlar bir bakışta."

"Bu karanlıkta teknelerinin burnunu görsünler, yeter!"

Zifir karanlığı vardı bu gece. Balıkçı teknelerinin ışığı birkaç kez yandı söndü. Saim "Bize sinyal veriyorlar" dedi. "Ne demek istiyorlar acaba?"

"Söndürün lambanızı demek istiyorlar, başka ne diyecekler!"

"Neden söndürecekmişiz!" diye öfkesini belirtti, Selim:

"Ne hakları var bize karışmaya."

"Bak!.. Bak!.." dedi Selim, "Üç sefer yaktılar... Üç sefer söndürdüler... Bi sinyal bu... Biz biliriz bahriyede askerlik yapanlar sinyalin ne demek olduğunu."

"Herkes senin gibi bahriyeli mi abi... Kim anlayacak bu ışığın sinyal olduğunu, ilk önce..."

"Ulan" dedi, "Işık bu... Suyun dibindeki balıklar anlıyorlar da ışıktan yana koşuyorlar. Biz insanken neden anlamayalım. Söndürün lambanızı demek isterler bize. Başka ne diyebilirler!"

"İyi amma... Bizim ışığımızdan onlara ne... Biz zargan tutuyoruz, onlar kalkan..."

"Benim de aklım ona ermedi ya işte."

"Söndürmeyelim."

"Karışamazlar bize!"

Kepçeleri yerlerine uzatıp küreklere sarıldılar. Motoru çalıştırmayı doğru bulmamıştı Saim. Zarganları ürkütmenin bi anlamı yoktu. Az buçuk tutuyorlardı işte. Köseli, altında ocakları vardı bu zarganların, az sonra bol balık alırlardı. Hele şu burunu bi aşsınlar da koya bir girsinler...

Burnun öte yanı daha koyu bir karanlık içindeydi. En küçük bir esinti bile yoktu havada. Gündüzden sert poyrazlar esti mi deniz hep böyle olurdu. Süt limandı ortalık. Her zamanki gibi suların ka-

ralara değdiği o ince köpüklü şerit bile silinmişti. Neresi deniz, neresi kara belli olmuyordu.

Kıyılarda bir lambanın yanıp söndüğünü görür gibi oldular. Saim, tayfasından uyanık olduğunu açığa vurmak için...

"Söndü... Bi daha da yanmadı!" dedi, Nuri.

"Bize öyle geliyor" dedi Selim. "Gözümüz kamaşıyor kendi lambamızdan. Bu saatte kim var ki Köseli altında... Gaz mı var memlekette böyle fener yakacak... Herkes bizim gibi savurgan mı on kilo zargan için, hem motorda benzin, hem löküste gaz yakacak..."

Kepçeler dalıp çıkmaya başlamıştı yeniden. Üstlerine başlarına damlayan sularla sandalın içindeki havuza boyuna balık boşaltıyorlardı, kepçe kepçe. Ne kadar da boldu, buralarda balık... Tam ocağını bulmuşlardı zarganın.

"Yarın gece gene burdayız!" dedi, Salim. "Bu gidişle kırk elli kilo balık alırız gün ağarmadan..."

Bir motor patırtısı duyar gibi oldular, işlerinin en sıkışık olduğu sırada. Ne motoru, kimin motoru diye işin gevezeliğini yapamadan lambalarına iri iri taşların yağdığını gördüler. Motordakilerden biri sesleniyordu:

"Söndürecek misiniz yoksa kırıp parçalayalım mı lambanızı!"

"Heeey!" diye bağırdı, Saim, "Canınızı seviyorsanız alın voltanızı!"

İnandırmak için tabancasını çekip iki el de ateş etti havaya:

"Dur!" dedi karşı motordan biri, "Dur hemşerim bi dakka!"

"Durdum!" dedi, "Söyle zorunuz ne sizin be! Ne istiyorsunuz lambamızdan bizim?"

"Üç kilo zargan tutuyoruz diye tüm balıkları kaçıramazsınız. Ağzımızı poyraza mı açalım biz!"

"Ne karışıyorsunuz bizim işimize? Dağdan gelip bağdakini nasıl kovarsınız!.."

Motordaki dik sesli adam:

"Tabancana güvenip de kafa tutmaya kalkışırsan yandın demektir. Bizde o tabancanın ondörtlüsü var. Söndür şu lambanı da işimize engel olma!"

Lambayı söndürmek kolay... Yarın yalı kahvesinde, ne karşılık verecekti gençleri horlayanlara?

"Siz kendi işinize bakın!" dedi, "Biz de kendi işimize! Haydi uğurlar olsun!.."

Lambanın ışığında, önce uzayan bir kol gördü Saim... Sonra kendisine doğru irileşerek gelen bir kaya parçası... Bir şangırtı ile ortalık birden kararıverdi. Motordan alaylı bir ses duyuldu. Hemen arkasından:

"Haydi size de uğurlar olsun, hemşerim!"

Köseli altında yapılacak bir iş kalmamıştı. Makinanın ipini aradı karanlıkta. Buldu da... Bir çeşite ateşlemişti motoru. Silkinip atılmıştı ileri, altındaki tekne.

Ertesi gün yalı kahvesinde gençleri dört yanına alıp çayını içen Saim, ilk çıkışını yapmıştı. Köşeye sıkıştırılmış gibi oturan yaşlılara dönmüştü de, "Dedim onlara..." diye başladı, "Bir daha kıyılarımızda görünürseniz dedim, dumandır haliniz... İnanmazsanız alın işte. Bir... iki!.. Onlar da başladılar ateşe... Onlar bize, biz onlara!.. Adamların niyeti bizi öldürmek değil, lambamızı söndürmek, o kadar... Bir iki kurşunda söndürdüler de. Gelgelelim verdiğimiz zılgıt yeter onlara dedik, döndük!"

"Yaşlılar arasından, bütün bunlara inanmamış bir ses yükseldi. Haşim Efendi'ydi bu konuşan:

"Çocuklar!" dedi. "Köseli altına iki kamyon yanaşmış, diyorlar... Görmediniz mi siz?"

"Neee?.. İki kamyon mu?" diye sordu Saim kuşkuyla.

"İnebolu yolundan gelen iki kamyon..."

"Yoksa balık mı yüklemişler Köseli altından bu kamyona?"

Emeklilerden biri açıktan açığa gülüyordu:

"Hani yapışacaktınız yakasına kalkancıların... Tam iki kamyon bu be!"

"Evet..." dedi Selim, "Bir ara ışıklarını görmüştük kamyonların."

Daha da konuşacaktı ama tüfekli üç jandarmanın içeri girdiğini görünce sustu. Jandarmalardan biri yaklaşarak:

"Saim!" dedi. "Saim Aksoy, hanginiz?"

"Benim. Ne var?"

"Haydi karakola!.. Gece sandalda kaç kişi varsa hepinizi birden, Başefendi istiyor!"

"Ne yapacakmış bizi Başefendi?.."

"Ne yapacağı var mı?" dedi Haşim Efendi, "Kırılan camınızın parasını almış Giresunlular'dan da size verecekmiş!.."

Buna jandarmalar bile güldüler. Kendini toplamaya çalışan Onbaşı:

"Köseli altından yüklenen mermileri, soracak size!" dedi. "Hadi, kalkın. Bu işten kaç para aldığınızı öğrenecek... Yenidoğan'da enselenmişler kaçakçılarla da yüzleştirecek sizi!"

Haşim Efendi tasalı tasalı:

"Tamam!.." dedi, "Şimdi çıkın bakalım işin içinden!"

Takılmayı bırakmış, kara kara düşünüyordu gençlerin durumunu.

Neşe Doluyor İnsan!

(Cezaevindeki çocuklar, 23 Nisan günü çok eğlendiler... Bozuk düzen "MAPUSHANE ÇEŞMESİ"ni söylediler. Eroinle esrar üzerine şiirler okudular. Gardiyanların isteğiyle "vagonculuk" oynayan sübyanlar; güldüler, eğlendiler!)

Sübyanlar koğuşundaki 52 çocuk erkenden kaldırıldı. Tekme tokat koğuşlar sildirildi. Bu tekmeler ve tokatlar çocukları çok eğlendiriyordu. Başgardiyandan emir çıktı:

- Yeni elbiseler giyilecek!

Köşe bucak altüst edildi ama, elbiseler bulunamadı. Hatta bahçeye çıkacak kılıkta pek az çocuğa rastlandı. Çoğunun, ayıp yerlerini örtecek ne donu vardı, ne de gömleği...

Şurdan, burdan, şura bezi, bura bezi arayıp buluyoruz derken çocukların oraları buraları çıktı ortaya.

Kısım kapısının önünde ikişer oldular... Ellerine levhalar tutuşturuldu... Fakat, okur yazar olan bir iki çocuk, bu levhaları beğenmediği için şöyle değiştirdiler:

"Sigara isteriz!"

"Duman isteriz!"

"Toz isteriz!"

"Bulamazsanız hap isteriz."

Bir ikisinin ayağında pabuç vardı, eskiydi, yamalıydı ama gene ayakkabıydı. Başgardiyan çok kızdı:

"Ulan, çıkarın pabuçları!" dedi. "Böyle ayrılık, gayrılık olmaz. Hepiniz bir örnek olun!"

Bir örnek oldular. Bir emirle çocuklar:

"Mapushane çeşmesi,
Yandan akıyor, yandan..."

Türküsünü tutturdular. Bahçeye inerlerken koğuşların pencerelerindeki ağabeyleri, alkışlıyorlar, ıslıklıyorlardı.

Gürültüden şarkı duyulmaz olmuştu. Sesler o kadar çatlak çıkıyordu ki,

"Ben verem oldum,
Yar yar aman!.."

derken, büsbütün kesilivermişti... Başgardiyan:

"Ulan baştan alın!" diye emir verdi ama, kimsede baştan alacak hal kalmamıştı. Demir parmaklıklardan bakan ağabeyleri, çocukların onurları iki paralık olmasın diye esrardan, eroinden çatlayan sesleriyle şarkının sonunu getirdiler. Nedense gardiyanlar çok kızmıştı onlara:

- Size ne oluyor, diye bağırdılar, bu bayramda sizin ne hakkınız var; eşek kadar adamlarsınız!

Başgardiyanın bir işareti üzerine Çakır Ali, sıradan ayrıldı, ortadaki iskemleye çıktı:

"Değerli omuzdaşlarım!" diye söze başladı:

"Bugün bizim bayramımız varmış, biz kopillerin bayramı... Bahçeye başka türlü nasıl çıkardık... Başgardiyan bahçe saatini on beş dakikadan yirmi beş dakikaya çıkardı, bayram şerefine. Yaşasın büyüklerimiz... Başgardiyan başta olaraktan tüm başlarımız çok yaşasın!"

"Yaşasın!"

"Kim yaşasın yani?"

"Gardiyanlarımız yaşasın!"

"Bakın onların sayesinde façayı düzdük. Kıyak yaparlar da etli bir kayıntı da çıkarırlar akşama. Demli çayla afyonlarımız patladımı işimiz ayna! Barda işler kıyak... Dışarda ne var ki?.. Burası Kı-

lıçali hamamından daha rahat! Dışarda oldun mu, kendini tutamazsın, el korsun birinin çarığına... Piyastos oldun mu da bir araba mariz... Karakol, karakol gezdirirler. Yaşasın mapushane!.."

"Yaşasın!.."

- Şunun, şurasında haybeden yaşayıp gidiyoruz. Af var diye bir laf çıktı, ödümüz koptu. Sakın inanmayın böyle fasarya laflara. Ankara'dakiler bizi düşünürler de caydıklarını açıklarlar. Halimiz duman olur yoksa!"

"Çakır"ın daha edecek lafı vardı ama, Başgardiyan bir düdükle yarıda bıraktı.

"Sarı Sıçan", "Çakır"ın yerini aldı. Bir gece işinde ayağı incindiği için topallıyor, iskemlenin üstünde zor duruyordu.

Bugün 23 Nisan
Ulan, Yampiri İhsan,
Tophaneli Kel Hasan,
Gelin be işler kıyak!..
Yanaş be, Pinti Mazhar
Çifte kâğıtlıyı sar
İşte üç kabze esrar
Nerdesin be "Köstebek"
Çek mastor çek!..
Dolsun boşalsın kabak
Çek mastor çek! Dalgana bak!

Şiir çok hoşlarına gitmişti. Islıklar bahçeyi çınlatıyordu. Başgardiyan bir düdükle çocukları susturdu:

"Çocuklar!" dedi, Beş dakkamız kaldı. Oyun serbest!.. Hani sizin bir oyununuz vardı."

"Vagonculuk oyunu!.."

Çocuklar arka arkaya dizildiler. Oyun kızışmıştı ki, bir düdükle oyunun da, bayramın da bittiği ilan edildi.

Çocuklar bitkin bir halde koğuşlarına döndüler.

O gün öğle yayınında Çocuk Esirgeme Kurumu radyoda çocukların bayramını kelimesi kelimesine şöyle kutladı:

"Sevimli ve kıymetli yavrularım! Bu yılı da saadet ve bahtiyarlıkla geçirmenizi, yurdumuz ve ulusumuz için ünlü ve güçlü evlatlar olmanızı dileyen, sizleri daima sıcak ilgi ve sonsuz sevgilerle kucaklayan Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Merkezi, bu mutlu bayramınızı kutlar ve esenlikler diler."

Milli Eğitim Bakanı da şunları söyledi:

"Siz, Türk milletinin yeşeren, tomurcuklanan baharısınız! Güzel bir bahar günü olan bugün, sizin bayramınız olmaya layıktır. Atatürk istedi ki, böyle bir bahar gününde Türk çocukları süslensinler, neşeli bir gün geçirsinler..."

Ünlü Sultanahmet Tutukevi'nin çok daha ünü büyük Sübyan Koğuşu'nun, parmaklarının izlerine kadar albümlere geçmiş olan yavruları da büyüklerinin isteklerini, dileklerini harfi harfine yerine getirmek için olağanüstü çabalar gösterip böyle geçirdiler 23 Nisan'larını, böyle çılgınca eğlenerek günlerini gün ettiler ve cezalarından bir günü tavuk eti, gibi yediler.

Do haaaa?

"Kurt oğlu, kurt olur" diye bir atasözü kalmış kulağımda. Yalnız kulağımda kalan değil, elimde avucumda kalandan da faydalanmasını düşünen bir adamım. "Faydalanmasını düşünen" diyorum, "faydalanan" diye kestirip atamıyorum. Şunu da açıklamak zorundayım. Ben sadece her şeyi düşünen, düşünüp de yürürlüğe koyamayan, iki eliyle bir kurşunkalemi bile doğrulatmayan beceriksizlerdenim. Ama düşünmek de, var olmak için ilk şart olduğuna göre (Bu bakımdan biraz Descartes'çiyimdir) dünyaya sadece var olmak, daha doğrusu yoklamada "efendim!" demek için geldiğimin de farkındayım.

Bütün bu gevezelikler hep babamdan kalan kemanın başının altından çıkıyor. Babam, toprağı bol olsun, sıkı kemancıydı... Evkaftaki maaşına kalsaydık ben, değil okuyup yetişmek, bu boya bile (boy 1,55) yetişemezdim! Düğün demek çağırılırdı babam, yediği içtiği bir yana, bizim nafakayı da doğrulturdu. Ömrünün çengi cümbüş içinde geçmesi de cabası!

Ben geniş anlamlı muhafazakâr bir adamım. Kim bilir bu biraz da mesleğimden geliyor. (Tapuda evrak muhafızıyım) Elime ne geçse atarım bir kenara. Bizim pederden kalma kemanı da böyle yaptım. Tam on beş senedir kutusunda ikinci Sezorstrasin mumyası gibi beklettim. Nihayet bir gün dayanamadım. Haçan ki dedelerimiz kurt oğlu kurt olur buyurmuşlar, bir kemancının oğlu niçin kemancı olmasın, diye düşündüm!

Bir tabut kapağı açar gibi bu tavan arasında tozlanmış kutuyu

açtım. Keman yılların kat kat toz haline gelmiş örtüsü içindeydi. Elime aldığım zaman beş parmağımın izi kaldı üzerinde... Evirdim, çevirdim. O günlerde Anadolu'nun bilmem hangi kazasında bir Stradi Varius olamazdı ama, mesela ben bir Mozart olamaz mıydım? Bir Mozart, bir Bach, bir ne bileyim... Bir Artaki... Müzik ateşi yeni düşmüştü içime. Kimbilir bu isimlerin arasına bir gün Selami adı da karışmış olamaz mıydı?

Kemanın telleri gevşemiş, bir ikisi de kırılmıştı. Önce tozlarını sildim, yeniden tel taktırdım. Muhafazakâr bir adam olduğumu arzetmiştim. İşte on beş senedir el bile sürülmeden bir köşede muhafaza edilen kemandan daha güzel, zihniyetimi belirtecek misal mi olabilir! Bunu ya satmalı, ya da kullanmalıydım. Bir muhafazakâr, tacir bile olsa, ancak kendine maletmediği şeyleri satar. Malettiklerini de satar ama çok büyük para karşılığı... "Servet" de, muhafazakârın muhafazası ile mükellef olduğu, şeref gibi, asalet gibi büyük faziletlerden biri değil midir?

Bu keman Stradi Varius olsa satardım ama üzerinde "Ameli Rüstem Usta" yazılınca baba yadigârı olurdu. Şu halde satamazdım bu kemanı, yapsam yapsam kendim kullanabilirdim.

"Kurt oğlu, kurt olur" kaziyesi doğru ise benim de tazı olmamam gerekmez miydi? Babam kendi devinde "meşhur kemani" olur da ben neye "ünlü viyolonist" olamazdım? Eğer damarlarımda babamın asil kanı dolaşıyorsa tövbe tövbe ben de kemanı elime aldığım gün, hiç olmazsa bir "oğlan yaylı"yı çalabilmeliydim.

Denedim. Olmadı! Ne oğlanın yayını tutturabildim, ne kemanın yayını. Tellere yaydaki at kıllarını sürtecek yerde yayın tahtasını sürtüyordum. Parmaklarımın becerisi bir türlü, değil tellere, yayı tutmaya bile yetmiyordu. Kurt oğlu böyle mi kurt olurdu!

Bir hoca tutmadan olmayacaktı. Ucuzca bir şey buldum. Haftada iki ders, her dersi beş kâğıt... Ayda 40 lira... Altı ayda 240 lira... Babamın oğlu olduğumu hiç olmazsa 240 lira ile isbat etmeliydim. Aile şerefim bunu emrediyordu.

Beş tane çizgiden başladık işe... Bunların porte olduğunu hemen ilk derste öğrendim. Üzerine yedi notayı basamak basamak yazdık. Orta çizgide iş bitiyor, sonra yine "do" başlıyordu.

İkinci ders bana sesleri okuttu. Hocam çok sinir bir adamdı. Beni insafsızca paylıyor, sanki ders başına 5 kâğıdı o bana veriyormuş gibi, kabalaştıkça kabalaşıyordu. Kimbilir, belki bana öyle geliyordu, kırkından sonra saz çalmanın bu kadar olsun sıkıntısı olacaktı elbet!

Ben aldırmıyorum ama, hoca, sertleştikçe sertleşiyordu. Beceriksizliğimi kapatmak için babamın meşhur bir kemani, biraz da bir kanuni olduğundan sözettim.

"Mal meydanda!" dedi, "Oğluna bak, babasını al."

Beş lira verip babama sövdürecek değildim ya:

"Sizin mahdum bey de keman çalarlar mı?" dedim.

"Yooo!" dedi. "Neden sordun?"

"Kurt oğlu kurt olmaz mı?"

"O eskidendi. Şimdi kurttan mükemmel kurt köpekleri üretiyorlar!" diye lafı tıktı ağzıma.

Sonra geçtik nota okumaya. Önce kendisi okudu. Ben elimdeki deftere parmağımı basıp dinliyordum.

"Bir de sen oku bakalım!" dedi.

Yedi sesi mektup okur gibi bir çırpıda okudum. Çizgilere göre değil de alfabe okur gibi okumuştum. Üçüncü çizginin üstündeki notayı gösterdi. Öfkeyle:

"Oku!"

En kolayı buydu, bana kalırsa:

"Si!" dedim hemen!

Sonra bir altındakini sordu "Si"ye kadar aklımdan saydım. Bir eksiğini söyledim. "La!"

Sonra dördüncü çizginin üstündeki notayı gösterdi. Hemen yapıştırdım:

"Do!"

"İyi bak!" dedi gözlerini öfkeyle açarak.

Beni şaşırtmak için de söyleyebilirdi.

"Do!" diye yineledim.

"Ne."

"Do!"

"Do ha!"

"Do efendim!"

"İyi bak canım!" dedi dikleşerek.

Herifin suratı değişmiş, kıpkırmızı olmuştu. Ama ben artık dönemezdim.

"Do!" diye direttim.

"Do olur mu canım!"

"Do!"

"Do ha!.."

Herif ter içinde kalmıştı. Fırladı yerinden:

"Do ha!.."

"Do!"

"Do haaa!"

"Do, sayın hocam!"

"Oha! Oha! Ohaaa!.."

Şapkasını kaptığı gibi fırladı dışarı. Arkasına bakmadan, ders sonunda peşin vermem gereken beş kağıdı bile almadan koşar adım indi merdivenleri. Haklıydı hocam, do değildi gösterdiği nota. Ama neydi?.. Tam yirmi yıl daha geçti aradan, bunu hâlâ öğrenmiş değilim! Kurt oğlunun kurt olmasına gelince... Bundan hiç kuşkum yok. Bizim peder keman çalarmış ama, notayla değil pratik çalarmış. Biraz olsun babama çekmişim demek! Babam da notadan ancak, benim kadar anlarmış!

Köye Gelen Okul

Seçim için gelen adaylara:

"Yol isteriz!.." dedi. Nazif Kayalı. "Biz orman köylüsüyüz. Yolsuz yapamayız. Bunca tomruklar var, fabrikaya inecek..."

Köy yönetim kurulundan, Habip Zelve'nin okul yaşında iki çocuğu vardı:

"Yol iyi de..." dedi, "Gene de biz okul isteriz. tomruklarımızı öküzlerle, daha olmazsa kömüş (*) arabalarıyla bayır aşağı çekebiliyoruz. Bayır yukarı getireceklerimizi sırtımızda da taşıyabiliriz! Kentte ne kaldı ki araba araba getirecek! Okul isteriz köye en başta, okul!"

"İstediğiniz okul olsun" dedi. Ankara'dan gelen aday, "dinimizi dünyamızı öğrenmeye okul gerek! Çok doğru! Muhtar okuma yazma bilmese partimizin bildirilerini köylümüz nasıl öğrenecek! Seçerseniz beni, söz!.. Okulu gelmiş bilin köyünüze!.."

"Köye hizmet götürmek..." diyorlardı liderler ama köye okul nasıl gelirdi? Köylülerin bildiği, okulun, kendi köyüne köylü yapardı. Hükümet demir verir, çimento verirdi.

Ama Aptı Alnıgeniş seçilirse Mertmenli köyüne, demek okul yollayacaktı Ankara'dan. Yardım seven yabancı bir koca devlet, fabrikadan çıkma okul parçaları göndermişti tonlarca, okulun duvarlarını, kapılarını, döşemelerini, tavanlarını. Çatıları bile vardı bu takma okulun... Kapıları saymazsak tüm parçalar beşeryüz kiloluktu. Binlerce parçası gelmişti bu çatma okulların Ankara'ya... E-

(*) Kömüş: Manda, camıs.

ğer gene partisi kazanırsa bu okullardan birini Mertmenli köyüne yollamak işten bile değildi onun için.

"Evet!" dedi Apti Alnıgeniş, "Okulu gelmiş bilin köyünüze, Ankara'ya gider gitmez hemen planlarını göndereceğim. Siz yerini bulun, gerisine karışmayın! Yerini düzlemek sizden, plan geldi mi peşinden okul gelir. Elverir ki partiniz iş başında kalsın!"

Bu umut verici sözler karşısında kimse ağzını açıp da, "Şu kadar yıl başımızdasınız neden yol yaptırmadınız neden okul getirmediniz köyümüze?" diye sormadı hiç kimse.

Şaşılacak şeydi! Sanki Alnıgeniş, yılların bu eksikliğini bir haftada, on günde yerine getirecekmiş gibi, Ankara'ya gider gitmez okulun planını göndermişti, ilçe parti başkanı aracılığıyla. Kaymakam, köy muhtarlığından, temelden biraz anlayan birisini bulmasını istedi. Bir iki torba çimento nasıl olsa uydurulup kaydırılırdı. Hemen seçimlerden önce yer bulunmalı, temel kazılmalıydı.

Nazif Kayalı'yla, Habip Zelve, sanki yarışa çıkmışlardı, bu işte. Avaltından tapusuz bir otlağı ayırttılar köy yönetim kuruluna. Nazif arkasına taktığı yakınlarının ellerine kazma kürek tutuşturdu. Okulun yeri düzenlenirken, seçimler de oldu, bitti. Gene eski parti kazanmıştı. Nasıl kazanamazdı, Mertmenli Köyü silme, bu okul getirecek olan partiye vermişti oylarını. Apti Alnıgeniş, seçilenlerin başında geliyordu. Ortadan seçim patırtıları kalkınca kamyonlarla geldi İlköğretim Müdürlüğü'ne, duvarlar, çatılar, döşemeler, Ankara'dan. Kaymakam ilçeli partilerin arasında, ilk söylevini verdi, Mertmenli köyünün ileri gelenlerini çağırdı da:

"İşte okulunuz!" dedi, "Alın, götürün kurun! Ne usta ister, ne mühendis! İşte şunlar okulun duvarı, çatısı... Şunlar da döşemeler... Önce döşemelerden başlayın işe! İşte şunlar okulun duvarı, çatısı... Koyun arabanıza, hemen kaldırıp götürün!"

Elin iyilik sever devleti, okul değil Vidin Kalesi göndermişti parça parça. Demir çerçeveli, köşebentli beton blokları çenesinin ucuyla göstere göstere uzun bir konuşma yapan kaymakam:

"Kaç araba getirdiniz? diye sordu en sonunda:

"Şimdilik üç araba!" dediler.

"Durmayın, hemen yükleyin! Daha üç yüz araba ister!"

Uzaktan, kereste fabrikasının çıkardığı parkelere benzeyen bu bloklara şöyle bir yapışacak oldular. Herbiri kurşundan dökülmüştü sanki. Düz yolda, şosede birini bir manda arabası rahat götürürdü ama, köy yolu, şoseden ayrıldı mı mandalar apışır kalırlardı.

"Ne duruyorsunuz!" diye bağırdı, İlköğretim Müdürü, "Yüklesenize arabalarınıza!"

Mertmenliler'e, seyircilerden de üç beş kişi katılınca yarım tonluk demir karışımı beton blok yerden kaldırılıp en sağlam arabalardan birisine oturtuldu. Önlü arkalı iki çift tekerlek ortasında kalan ağırlık, önce iki çift tekerleği birbirine yaklaştırdı. Araba ortadan jiletle kesilir gibi bölününce blok yere küt diye oturuverdi. Sanki bir arabadan, iki Mantelli topu oluşmuş, iki ters yöne doğru kendiliğinden tıkır tıkır yürümeye başlamıştı. Nazif Kayalı:

"Arabalarla gitmez bu alamet şeyler!" dedi, "Kızak ister! Bizim sap çektiğimiz kızaklara yükleyelim!"

"Alın götürün de neyle götürürseniz götürün! Yağmurlarda açıkta kalmasın bunlar!"

Ortadan kırılan arabanın iki çift tekerinin üstüne en az yüz kiloluk bir kapıyı atıp iple bağladılar. Birer kapı da geri kalan iki arabaya... Tuttular köyün yolunu, Mertmenliler.

Ne de olsa bu üç kapı yıllardır özlemini çektikleri okulun önemli bölümleriydi, ikisi yanyana gelince iki kanatlı cümle kapısı oluyordu. Biri de arka kapı... Sevinçle karşıladılar bunları Mertmenliler. Kadın erkek kucaklayıp indirdiler arabalardan, temelin üzerine doğru uzattılar. İkisi yol üstüne, birini de arka bahçeye, duvar çizgisinin üstüne... Okula yazılacak yaşta olanlar gelip gelip ellediler kapının tutamaklarını. Ne kapıydı bunlar ya! Hiçbir evde böyle kapı yoktu, olamazdı da... Okulu bitirince bu kapıdan çıkacaklar, ilkokuldan da böylece çıkmış, diplomalarını almış olacaklardı. Şu arka kapıdan çıkanlar da ilerde açılacak yolda işleyecek minibüslerde, şoför olabilirlerdi ancak.

Ertesi sabah erkenden en sağlam kızaklara en diri kömüşleri koşup indiler İlköğretim Müdürlüğü'nün önüne. Kızaklara parçaları yükleyecek olan orman işçilerinin en dirilerini de, dizdiler kapıya. Yayla gibi kızaklardı. İşçiler, blokları kucakladıkları gibi oturt-

tular sekiz kızağa... Geriye daha iki yüz seksen parça kalıyordu, listeye göre. Koskocaman bir okul kuracaklardı, Mertmenli köyünün tepeden yontulma düzüne. Kızaklar törenle uğurlandı ilçeden. Yüklerini, caddede sürümelerine, ne Belediye laf etti, ne de Karayolları adına herhangi bir yetkili... Köylümüzün aydınlanması tüm yetkililerin candan, gönülden bir isteğiydi: Kızaklar şoseden köy yoluna sapınca iş zorlaştı. Yolun çamuru, bozukluğu dipdiri kömüşlerin canını çıkarıyordu. Derken köprüden sonra dayanıp kaldılar, ağızlarındaki köpüklerle.

Yeni muhtar, iki çift kömüşü boyunduruklarıyla arkadan çıkarıp en öne geçirdi. Arabanın okuna sağlam urganlarla bağladı. Üç çift diri hayvan, öğrendirelerin nudulu derilerine değer değmez, ipleri çatır çatır koparıp atıvermişti. Nazif Kayalı:

"Zincir ister!" dedi, "İp netsin bu beton duvarlara!"

"Buna gemi gedebotlarından halatlar ister!" dedi, Habip "İp haylamaz!"

İpleri düğümleyip katlarını da artırdılar. Kızak ancak ileri geri, çakıldığı çamurdan kurtulabilmişti. Yokuş, kale gibi yükseliyordu önlerinde. İkinci zorlayışta, ipler sicim gibi tarazlanıverdiler.

"Olmaz!" dedi, Habip, "Yarın zincirle gelelim!"

Hava güzeldi, kızakların daha doğrusu kömüşlerin sahipleri hayvanlarını çamların altına salıverdiler. Bir yere kaçacak halleri kalmamıştı.

Ertesi gün zincirlerle geldilerse de Nalkesen'in alt başında, yolu yokuşa sardırmadan paydos ettiler "Hadi üç parçayı, beş parçayı çıkardık diyelim, iki yüz seksen parça mal, nasıl çıkacak!" diye ileri geri söyleşip durdular.

Onlar okuldan çoktan vazgeçmişlerdi.

Vazgeçmişlerdi ama, çiçeği burnundaki milletvekili işin arkasını bırakmıyordu ki... Valiliğe tel çekmişti, valiyi de ildeki Milli Eğitim Müdürü'nü de okulun açılma törenine getireceğini yazıyordu telde. Eğer biçimine getirebilirse Bakan da törende bulunacaktı, kurdeleyi uğurlu elleriyle kesmek için.

Bu haberin hızıyla kömüşleri yeniden nudulladılar. Bir haftalık zorlamadan sonra iki duvarı ancak köydeki kapıların yanına uzata-

bildiler. İkiyi, belki dört de edebilirlerdi ya, Apti Alnıgeniş Vali'yi yanına alıp inmişti ilçeye. İlköğretim Müdürlüğü'nde Kaymakamı da karşılarına almışlar, parti başkanının böyle günler için sakladığı kahveyi içiyorlardı.

Kimse okulun bitip bitmediğini sormuyordu. Sapağa kadar arabalarla gidecekler, sapakta atlara binip Mertmenli'ye çıkacaklardı. Tomruklar kesilmiş ırmağın başına sofralar kurulmuştu. Zamlardan ürküp sinen kiloluk rakı şişeleri, Uludağ gazozu gibi kasalarda taşınıyordu kucak kucak... Açılış konuşmasını taaa merkezde yazıp aile sofrasında provasını yapan genç parti valisi, makasını getirmeyi bile unutmamıştı, kurdeleyi kesmek için.

Genç vali ciride çıkmış gibi duramıyordu, atının üzerinde. Seçim geçeli ne olmuştu şurda! İki ay, bilemedin üç ay... Daha yağmurlar bile başlamamıştı. Irmak güldür güldür akıyordu, içindeki alabalıklarla birlikte. Köyün alt başında su kıyısında bir mola verip durumu gözden geçirmeleri gerekiyordu. Ortada okul yoktu ama, oulun kurdela kesme töreni yapılıyordu.

Muhtar bir soluk alalım diye buyur etmişti, yeşilliğin üzerine dizilen masalara... Bütün umudunu kasa kasa taşınan rakılara bağlamıştı. Mübarek de hani gidiyordu böyle havalarda! Akan su desen pınardan çıktığı gibi duru mu duru... Hava dersen, tatlı serinlikte... Karşı dağlar mosmor... Vali herkesten çok içiyordu ama, yerinde duramıyordu. "Kurdelanın üstüne içilse daha iyi olmaz mıydı?" diye Apti Alnıgeniş'e sordu.

"Altına da içilir bu mübarek, üstüne de!" diyordu, Alnıgeniş. "Sen şu yayla havasına bak! Sana diyordum da inanmıyordun. Bu Mertmenli Köyü, orman köylerinin içinde bir tanedir, diye. Onlara kalsa okulu keresteyle yapmak istiyorlardı. Görsünler betondan demirden nasıl okul yapılırmış dağ başına! Kerestenin metre küpü otuz bin lira, Doğu'da."

Ahhaaa!.. Sofradan kalkıp yürüyorlardı işte! Bir iki döndüler... Okulun kurulacağı düzlüğe yöneldiler. Beşeryüz kiloluk iki duvar. Yüzer kiloluk, üç kapı. Ortada başka hiçbir şey yok! Yalnız iki duvar da dimdik ayakta. İki duvar arasında çift kanatlı bir kapı. Kapıya karşılıklı kurdela gerilmiş, yemyeşil. Tören kervanı

kapının önüne gelince Muhtar ürke, çekine:

"İşte burası!" dedi, "Muhterem Vali Bey!" Duvarların arkası görünmüyordu. Kapı da, kapıydı haaa!.. Kale kapısı gibi...

Pırıl pırıl da yağlı boya... Yeşil kordela da tam orman köyüne yakışır, bir koyulukta...

"Sayın Mertmenli köylüleri!" diye başladı. Vali, "Belki de son okulsuz köy, bugün okula kavuşuyor. Hükümetimiz'in amacı, her köye bir ilkokul değil, her köyde bir ortaokul da değil, her köyde bir lise!.."

Apti Alnıgeniş:

"Her köyde bir üniversite!" diye girdi araya, "Üniversiteleri şehirlerin kirliliğinden kurtaracağız!"

Vali, söyleyeceklerini evde ezberlerken böyle kesintileri hesaba katmamıştı. Ne yapacaktı şimdi, nerden girecekti söze?..

"Bu ırmağın bu kayalardan akan ırmağın kenarına nasıl da yakışır üniversite değil miii!.. Gençler boş günlerinde balık bile tutarlar! Dünyanın en güzel alabalıkları burda!"

Muhtar alınmıştı bu alabalık sözünden:

"Var, Vali Bey var, soframızda!" dedi, "Alabalık da tuttuk... Köyümüzün alabalıkları buyurduğunuz gibi... Balık değil, peynir!"

Oysa balıkları Nafiz değil, Habip Zelve tutmuştu, teker teker. Ayıklayan da oydu, kızartan da...

"En sona sakladık!" dedi, "Sıcak sıcak..."

"Evet!" dedi, Vali, "Her şey iyi düşünülmüş!.. Bu temiz havada genç de yetişir yaşlı da bu yaylada! Büyük kentlerde artık yaşanmaz oldu. Sarıçam da köknar da yetişir bu dağlarda... Kayın da yayın da!.. Kayabalığı da yetişir, Alabalık da... Soğutmayalım öyleyse!.. Kısa keselim de. Hepimize hayırlı olsun bu okul! Buyrun afiyet olsun!"

Kapıya doğru yürüdü. Cebinden çıkardığı tören makasını iki şalvarlı kızın getirdiği yeşil kurdelaya değdirir değdirmez, kurdelanın iki ucu, pırrt çocukların ayakabılarının burnuna çörekleniverdi. Parmağının ucuyla dayandı kapıya: Kilidin dili, yuvasına oturmamıştı ki açılsın!

Parti Adına

Parti Başkanı Kafaoğlu, ilköğretim müfettişini karşısına almış, partisinin görüşünü açıklıyor:

"Resmen şikâyetimiz vaaa öğretmen Yılmaz'dan. Neden mi şikayetimiz vaaa... Bu adam gumarcının biteği. Hem de oynadığı gumar Müslümanlığa yakışmayan ecnebilerin oynadığı bi kaat oyunu. Hani on kaadına iki beş, tavla oynasa yüreğim yanmaz. Bekâr adam derüz, hakkı vaa... Gumar oynamasın da gızımıza, gısrağımıza mı sataşsın. Herifçioğlu dutuyor sağına soluna, bi de karşusuna gendüsü gibi biri garı, ikisi erkek, öğretmenleri alıp onları da baştan çıkarıyooo... Şikatımız vaa bu Yılmaz denilen gumarcıdan! Pekiii sen diyeceksin ki öbürkülerden neden şikaatçı değisin de yalunuz bu Yılmaz'dan şikaatçısın? Neden mi ondan şikaatımız? Söyleyim zatınıza. Bu Yılmaz denilen delikanlı bozguncunun biri... Şehir gulübünde herkes yirmi bir çekerken, prafa, pastıra oynarken üç öğretmeni ayartıp pokere teşvik ediyooo!..."

Müfettiş sözünü kesecek oldu Kafaoğlu'nun.

"Amma Sayın Kafaoğlu, kendi aralarında, fasulyeyle oynadıklarını söylediler bana, sorduğum zaman!"

"Daha nesine oynasınlar Müfettiş Bey! Hem de fasulyesine haaa!... Töbe, töbe, günaha girdiklerini açık açık söyleyorlar da daha ne duruyorsun? Allah'ın nimetiyle gumar haaa!... Bugün fasulyesi-

ne, yarın nuhuduna, mercimeğine, öbür gün de parasına... Sana işin doğrusunu söyleyim mi Müfettiş Bey. Bu öğretmenlerin her ne vesileylen olursa olsun bir araya gelmeleri partimizce katiyyen doğru görülmüyor. Bir kerem üçü dördü bir araya gelip de vakıtlı, vakıtsız şurda burda kafa kafaya vermeye başladılar mı bunun önüne durulmaz. Biz parti olarak dört kişinin bir araya gelmesine göz yumarsak, ilerde hökümeti devirmek için toplantılar yapmaya başladılar mı, nasıl gontrol ederiz? Siz bu gece falan yerde toplandınız mı? Toplandık! Eeee?... Ne halt etmeye toplandınız? Poker oynamaya! Ayıkla pirincin taşını! Olmaz böyle şey Müfettiş Bey! İş karışır, Arap saçına döner, çıkamayız işin içinden!"

"İyi ama, bunlar aklı başında öğretmenler, plan defterleri, ders defterleri günü gününe yazılmışken... Ben tutar da Yılmaz Akarsu, poker oynadığı için burdan alınsın nasıl derim bizim müdüre..."

"Biz parti olarak... İktidar partisi olarak atılmasını istiyoruz. bu dörtlü poker oyunu bizim politikamıza aykırı... İstemiyoruz dört kişilik oyun! Ancak karşı karşıya tavla... Pastıra! Alafranga oyunlardan da bezik! Yani hep ikili oyunlar... Biz dış politikada bile üçlü, dörtlü oyunlara gelmeyiz. Anlaşmalarımız bile baştan aşağı ikili... Hep karşı karşıya!... Dörtlü oyun, politikamıza neden mi aykırı?... Karşısındaki oyuncu, dü şeş attı mı, işine gelmezse şeş beş diyebilirsin ikili oyunlarda!... Tanık yok çünkü... Dörtlü oyunlarda her zaman için, hır çıktı mı, iki tanık hazır! Büyüklerimiz ikili anlaşmaları neden yaptı? Zamanı geline su koyvermek için... Biri davacı biri davalı! Hani tanık! Yani demek istiyorum ki müfettiş Bey, bu poker oyunu da partimizin programına, tüzüğüne aykırı mı aykırı!..."

Bu haklı savunu karşısında dili tutulan müfettiş Recai Canyakan, defterini çıkartıp not almak zorunda kaldı. Çünkü o her şeyden önce bu partinin desteğiyle ayakta duran, köşekapmacalarda ortada kalmayan günün adamı iş bilir müfettişlerdendi. Yılmaz burdan alınırsa geriye kalan üç öğretmen kimsenin başını ağrıtıcı soydan değildi.

Denetlemesini yapıp da ilçeden ayrıldığı günün akşamı Parti Başkanı Kafaoğlu, Misakı Milli İlkokulunun Millî Eğitim Memur-

luğu odasına şöyle bir geçerken uğramak zorunda kalmıştı. Kahveler içildikten sonra öğretmen Yılmaz, okuttuğu birinci sınıftan, dersin tam ortasında çağrıldı.

Kapıyı vurup içeri girince karşısında Kafaoğlunu görmüştü. İkisine birden:

"Buyrun efendim!" dedi. "Beni istemişsiniz!"

Millî Eğitim memuru bu ilçeden yetişmiş değerli bir başöğretmendi. Bir süre genç arkadaşını beğeniyle süzdükten sonra:

"Buyrun oturun, Yılmaz Bey!" dedi.

Yılmaz, daha çok Kafaoğlu'ndan çekindiği için oturamıyordu:

"Aman efendim!"

"Otur rica ederim! Sayın Başkan diyor ki... Hele otur canım!"

İster istemez ilişti sandalyenin kenarına:

"Dinliyorum!"

"Poker oynuyormuşsunuz birkaç arkadaş bir araya gelip de..."

"Ben mi oynuyor muşum efendim?"

Kafaoğlu atıldı hemen:

"Canım saklama!" dedi, "Genç adamsın oynayacaksın tabii... Çoluk yok, çocuk yok!"

"Hayır oynamasına oynuyoruz ama, bizim oynadığımız da oyun mu... Fasulyeyle... Arada sırada bayramda seyranda kuruş kuruş..."

"Maksat nesine oynandığı değil... Ustaca oynandığı... Sordum arkadaşlarına... Bu oyunu senden daha güzel oynayan yokmuş... Bi deneymişsin burda. Eşin menendin yoğumuş! Hiçbir mamur eline su dökemezmiş pokerde. Pardon sana..."

Başöğretmen tutamadı kendini:

"Aferin be Yılmaz!" dedi, "Bravo!"

"Aman efendim iltifat ediyorsunuz!"

Kafaoğlu en yumuşak sesiyle getirdi gerisini:

"Senden iricamız, bu gece partimiz namına, Ankara'dan gelen misafirlerimizle aralarına karışıp oyun oynumak!.. Geçen sefer gelişlerinde mahcup olduk memleket namına bi dane poker oyuncusu çıkartamadık efendiden... Gravatlı bir oyuncu!"

"Efendim ben ancak ufak ufak kendi aramızda..."

"Büyük büyük oynayacaksın bu sefer! Onlardan mı korkacaksın!"

"İyi ama aldığımız aylık..."

"Bırak aylığını yıllığını be!.. Memleket namına, parti namına!"

"Ya içeri gidersem..."

"Sana memleket şerefi için oynayacaksın diyorum. Arkanda koskoca parti vaa! Elverir ki möhterem misafirlerimizin canları sıkılmasın. Sonaaa... Görsünler, bilsinler ki... Bizim ilçe merkezinden de kendileriyle bi masada oturup ister yuvarlak masa olsun, ister dört köşe masa... Boy ölçüşecek çok uyanık, çok kültürlü genç delikanlılarımız yetişmekte... Al şunları da, koy cüzdanına! Bol para oldu mu rahat oynarsın! Poker denilen oyun da particilik gibi... Cebin dolu oldu mu, salla sallayabildiğin kadar. Bu oyunun aslı esası palavra! Korkma salla boyuna!... Arkanda koskoca Parti Başkanı Kafaoğlu vaaa!... Yutarlar mı yutmazlar mı heç düşünme! Göster gendini büyüklerimize!"

Ağır Gelir Sana!

Memur aylıklarının yetersizliğinden, geçim koşullarının dayanılmazlığından hemen her gün baş köşede yana yakıla söz eden başyazarımızın, patronluğuna sığındım bir gün:

"Aldığım parayla geçinemiyorum!" dedim.

Gazetedeki görevim önemli bir iş sayılmazdı, düzeltmendim. En zor görülen bir görevdi bu ama, yine de bütün hor görülen insanlar gibi yaşamak, rahat soluk almak zorundaydım.

"Geçinemiyorsan..." dedi, "Kolayı var!"

Kaşlarına büyük adam çatıklığı vererek ekledi:

"Kendine daha uygun bir iş bulursun!"

"Bulamadım!" dedim, "Hiç olmazsa bu iki yüz elli lirayı, üç yüz yapamaz mıyız diye gelmiştim."

"Nasıl yaparız!" dedi. "Yapamayız! Seninkini üçyüz yapmamız için en azdan kırk kişinin daha aylığına bir şeyler eklemem gerekmez mi?"

"Sizin işinize karışmam!" dedim, "Arttırmak, arttırmamak sizin bileceğiniz iş!"

"Eğer benim bileceğim işse, olduğu gibi kalsın!"

Akşama düzelttiğim yazının konusu "Asgari Geçim Endeksi" idi. Makalede sayın patronumun salık verdiği aylık, altı yüz liradan başlıyordu. Göğsüm kabara kabara düzelttim yazıyı. Bununla birlikte altıyüz sayısını, iki yüz elli diye düzeltmem gerekirken kalemimin ucuyla bile dokunmadım. Ben bu düzeltmeyi yaparsam yazı tümüyle anlamını yitirir, patron da bana kapının yolunu gösterirdi.

Gazetemizin açtığı bu geçim savaşında, başyazarımızı kendi kişisel sorunlarımla yormamak için köşemde uslu uslu oturmaktan başka bir iş kalmıyordu bana. Üç yüz liralık bir gündüz işi bulup dengeyi tutturmalı, kendi sorunumu, kendim çözümlemeliydim.

Gazetedeki işin bulunmaz bir özelliği vardı, gece işi olması... Bütün gün boş kaldığım için, istediğim yerde çalışabilirdim, uykuya ayıracağım boş zamanlarımı değerlendirir, üç yüz liralık bir işe girebilirdim en azdan.

Çok geçmeden bir kitabevinde düzeltme işi açıldığını öğrendim. Gazetedeki görevimi sabaha doğru bitirip elimi yüzümü yıkadıktan sonra, doğru adam arayan kitabevinde aldım soluğu. İnsaflı birine benziyordu patron, bana başka bir işte çalışıp çalışmadığımı bile sormadı. Bir iki kolon yazıyı önüme sürerek hemen bir denemeden geçirdi beni. Bu işlerde elektronik bir yetenek edinmiştim yıllardan beri. Yazı dizenlerin yanlışlarını yakalayıp yüzgeri etme alışkanlığını kazanmış olmam benim için pek övünülecek işlerden sayılmazdı. Patron, eski harflerden yeni harflere bir aktarma yaptırdı. Yaşımın gerektirdiği tabldot bir bilgiyle onun da çıktım içinden. Dil öğreten okullarda birkaç yıl sürten kişilerin bilgiçliğiyle sordu:

"Fransızca bilir misin?"

"Bilirim!" dedim, "Bir işe yarar mı düzeltmenlikte?"

"Sen bil de gerisine karışma! Başka?"

"Biraz Arapça..."

"Başka!"

"Biraz da Accmce..."

"Güzel! Başka?"

"Eh İngilizce biraz da..."

"Nerden öğrendin bunları?"

"Pek azını okulda... Daha çoğunu kendi kendime..."

"Başka?"

"Bunlar yetmezse kurslara gider öğrenirim." dedim.

"Biz öbür kitabevleri gibi değiliz. Bilimsel kitaplar, değerli sanat eserleri basarız, kültür ister!"

"Çok haklısınız!"

"Yani demek istiyorum ki çok dikkatli olman gerekecek!"

"Elimden geldiğince çalışırım!"

"Sormamı hoş gör, bir diploman var mı?"

"Vardı, kayboldu!"

"Ya!.. Nerden almıştın?"

"Verdilerdi, Ankara'da bir yüksek okuldan!"

"Kayboldu demek diploman..."

"Pek işime yaramadığı için olacak, bırakmışım bir yerde. Lazım olursa çıkartayım yenisini."

"Sanmıyorum. Vereceğimiz aylık iki yüz elli lira..."

"Üçyüz yapsanız."

"Hele sen, işe bir başla, kolay!"

Sustuğumu görünce:

"Kaç lira alırdın, bundan önceki işlerde?" diye sordu.

Ufak şeyler için yalan söyleme alışkanlığım yoktu:

"İki yüz elli liraya kadar alırdım" dedim.

"Daha yukarısını da burda alırsın, bizi memnun edersen!"

Eh haksız da sayılmazdı. Şu kadar yıl çalıştığım yerden üç yüz lira yapmasını isteyince, bir kovulmadığım kalmıştı. Henüz emeğimin geçmediği yerden nasıl verirlerdi bu parayı.

"Peki!" dedim, "Siz bilirsiniz!"

Yeni işimize de başlamış olduk böylece. Gazetedeki işim, üçte dörtte bitiyordu, sabaha doğru... Sekize kadar masamın başında kestirdikten sonra kalkıyor, elimi yüzümü yıkayıp yeni işime koşuyordum.

Kitabevindeki görevim öğle patronun şişirdiği gibi önemli bir iş değildi. Dizimevinden ha babam kolonlar sayfalar akmıyordu, düzeltmek için. Geldikçe hemen düzeltiyor, gönderiyordum. Bu arada müşteri bastırıp benden bir kitap soran olursa, "Benim ne üstüme vazife" diye terslemiyordum. Kalkıp istediği kitabı buluyor, gerekirse paketleyip eline tutuşturuyordum. Bunları yapmam için mutlaka tezgâhtar olmam gerekmezdi ki. Depodan, hamalın sırtında gelen kitabı, adamı yükün altında tutmamak için kalkıp indirmem de işten mi sayılırdı... Ciltçiden gelen kitapları, hamalın sırtına yerleştirip depoya göndermek de öbür işin tersyüz edilmişiydi.

Böyle ufak tefek işlerin sürekli masa başında çalışanlara iyi gelen yararlı bir yanı da olmalıydı. Bu yararlanmayı daha da arttırmam için patron, elinden gelen çabayı göstermiyor değildi. Yük taşımada gösterdiğim başarı, onun kadar beni de sevindiriyordu.

O günlerde kitabevimizin basın bölümünde çalışmak için aylıklı bir yük işçisi aranıyordu. Patron sanki kızına damat seçiyormuş gibi ince eleyip sık dokuyor, sorgudan sınavdan sonra da hemen her gelene gösteriyordu kapıyı. Bir gün, boyu posu pek yük işçisine yakışmayan bir adam geldi, patronun karşısında dikildi. Necmettin Bey, öbürlerine uyguladığı sınava başlamıştı, hafiften bir el ense çekerek... İlk barajı başarıyla aşan adama:

"Hele otur şöyle!" dedi.

Adam, kendisini kapıda bir bekleyen varmış gibi oturmak istemiyordu.

"Canım otur hele!" diye üsteledi, "Çay mı içersin, kahve mi?"

"Sağol, bir şey içmem!"

"Canım, iç bir çay! Nerelisin sen?"

"Niğdeli!"

Patron, kahveciye gönderecek adam arıyordu bakışlarıyla. Çocuk postahaneye gitmişti. Kalktım, karşıdaki kahveciye çayını söyledim Niğdeli'nin. Döndüğümde patron verilecek işin tanımlamasını yapıyordu:

"Basımevine sekizde, bilemedim sekiz buçukta gelirsin! Akşam yediye kadar..."

"Peki!" diye kesti sözünü, "Öğlenleri yemek paydosu..."

"Eh, bir saat falan... Yemeğini hemen yer, gelirsin işinin başına!"

Niğdeli suratını ekşitti:

"Olmaaaz!" dedi, "Bir saat az!"

"Canım hadi bir buçuk saat olsun! Hiç dışarı işi yok... Müdür kahve çay söylemeye bile yollasa, gitmezsin!"

"Çırak yok mu bu işler için?"

"Var, olmaz olur mu?"

"Bu kadar mı?"

"Makineye kâğıt toplarını verir, basılınca da alırsın! Gelen so-

kak hamallarına yüklersin, yüklüyse indirirsin yükünü sırtından! Eh oraları derleyip, toplamak da senin işin!"

"Çıraklar ne güne duruyor!"

"Doğru! Çıraklar yapsın!"

"Yediye kadar orda kapalı kalmak... Ben dışarda..."

Necmettin Bey sözünü kesti:

"Dedim ya, dışarı işi yok! Kâğıtları verirsin makinelere, oturursun!"

"Sen aylıktan haber ver! Kaç lira aylık?"

"Şimdilik dört yüz lira..."

Niğdeli anasına sövülmüş gibi birden fırladı yerinden:

"Ne söylüyorsun sen!" dedi. "Dört yüz liraya adam çalışır mı, böyle günde!"

"Canım şimdilik!"

"Bu para benim boğazıma yetmez! İki ekmek yiyorum bir oturuşta!"

"Peki peki, ekmek parasını ayrıca. Dört yüz elli olsun!.."

"Hadi eyvallah! Bize gelmez!"

Adam çayını getiren kahvecinin terazisine çarparak basıp gitti. Ciltçiden kitap paketleri gelmişti, hamalın sırtından indiriyordum. İşim bitince utana sıkıla:

"Efendim!" diye sokuldum patronun masasına.

"Söyle!"

"Basımevindeki işe..."

"Eee?"

"Beni verseniz..."

"Ne yapacaksın basımevinde?"

"Kâğıt toplarını makineye vermek... Basılanları..."

Geniş geniş güldü Necmettin Bey:

"Yani..." dedi, "Yük işçiliği mi?"

Hamallık diyemiyordu.

"Evet!" dedim, "Yük işçiliği!"

Birden karıştı yüzü:

"Bırak şakayı da, geç işinin başına!"

"Gücüm, kuvvetim, çok şükür yerinde..."

"Yapamazsın sen!"

"Nesi varmış yapılmayacak! Bir top kâğıt, gelse gelse on kilo, oniki kilo gelir. Denedim burda ben, elli kiloya kadar, tuttuğum gibi..."

"Ne söylüyorsun! Yapamazsın diyorum sana!.."

"Neden yapamazmışım!"

"Yapamazsın! Ağır gelir sana!"

"Anlayamadım, nesi ağır gelir? Taşıdığım kâğıt topu mu?"

"İşin adı ağır gelir! Yapacağın iş düpedüz hamallık! Hamallık ağır gelir!"

"Ağır gelsin, onu da taşırım! Gecemi gündüzümü bileyim artık! Varsın hamal desinler. Akşam yatacağım yeri bileyim... Etmeyin, verin bu işi bana!"

"Yapamazsın! Efendi adamsın sen!.."

"Bıktım böyle efendilikten!"

Ben bıkmıştım ama, onlar beni efendi görmekten bıkmamışlardı. Çok gördüler bu insanca işi bana... Kurtulamadım efendilikten.

Sağlam Bir Aday

Her şeyi düşünürdüm de, eski yapıları alıp arsasına yeni apartmanlar oturtan bizim mühendis Nazmi'nin, milletvekilliğine özeneceğini hiç düşünmezdim! Azılı bir milletvekili heveslisi olup çıkıvermişti!

Seçim bölgesi olan Zonguldak'a taşınıp dururken: "Nasıl oldu da, bu sevdaya tutuldun?" diyecek olmuştum da, terslemişti beni:

"Halka hizmet etmek, sevdaya tutulmak mı?" diye yıkmıştı kaşlarını, "Kendisine hizmet edeni halk bulur çıkarır, baştacı eder."

"Yahu, senin baştacı olmaya hiç ihtiyacın yok! Aksaray'ı, Fındıkzade'yi ihya ettin! Her yurttaşa bir ev! Kaç kişiyi ev sahibi ettin! Hepsinden bir oy alsan..."

"Bir de Zonguldak'ı, Ereğli'yi, Bartın'ı, Amasra'yı dolaş bakalım, onlar kaçar oy veriyor!..."

"İstanbul'dan koysan adaylığını, nasıl olur?" diye sormuştum.

"İstanbul büyük yer!" demişti. "Kim tanır Mühendis Nazmi'yi! Sen git de Zonguldak bölgesinde sor beni!"

Dediği bölge, benim doğma büyüme memleketimdi. Memleketim olmasa bile altında arabası olanın Bartın'ı, Amasra'yı görmemesi büyük bir kayıptı. Fatih Sultan Mehmet, iyi şeyler duymasaydı kalkıp İstanbul'dan Bartın'ı, Amasra'yı zaptetmeye mi giderdi!

Bir Haziran günü Ankara asfaltından sapıp, Mengen'den geçtik... Girdik Devrek'ten Zonguldak bölgesine... Bu bölge, Zonguldak bölgesi değil, bizim Mühendis Nazmi'nin bölgesiydi. Daha yol kıyısındaki kahvede çayımızın kaşığına el atarken sordum.

"Siz Mühendis Nazmi'yi tanır mısınız?"

"Kim tanımaz ki Mühendis Nazmi'yi!" dediler, "Sen tanımıyor musun yoksa?"

"İstanbul'da aynı apartmanda oturuyoruz!" dedim.

"Bak oğlum, bey ne içiyor!"

"Teşekkür ederim!" dedim, "Çayım elimde!"

"Sen kulak asma o çaya! Yolcu işi o... Basri, hele sen taze bir çay demle! Bizim Nazmi Bey'in komşusuymuş bey!"

Biraz deşmek için.

"Demek tanırsın öyle mi?" diye üsteledim.

"Sen ne konuşuyorsun? Yedisinden yetmişine, kime sorsan tanır onu! Şu okul var ya... Adını Nazmi Dinçer Okulu koyacaktık da kendisi razı olmadı. Sor çocuklara bakalım, kim yaptırdı bu okulu de, onlara!"

"Kendi parasıyla mı yaptırdı?"

"Paranın ne ehemmiyeti var! Ha o vermiş, ha ben... İş, önayak olmayı bilmekte!"

"Yaaa!.. Böyle demek! Bizim Nazmi buralarda..."

"Bütün ilçelerde hep böyle... Şu çeşme var ya... Önünde arabaların durduğu çeşme..."

"O mu yaptırdı?"

"Bırak çeşmesini, suyunu bile o getirtti!"

"Yani parası da ondan çıktı, öyle mi?"

"Canım paranın ne ehemmiyeti olur... Milletin başına geçip..."

"Doğrusu ben bizim Nazmi'nin bu yanını hiç bilmezmişim! Mükemmel bir devlet adamı yeteneği varmış kendisinde... Demek bu seçimlerde yüzde yüz..."

"Ne yüzde yüzü, yüzde beş yüz!"

"Ama geçen seçim..." diyecek oldum, lafı ağzıma tıkadı:

"Daha tanımıyorduk ki onu!.."

"Ama bu seçim?.."

"Yüzde bin!"

Bartın'da Avukat Sakaoğlu'nun yazıhanesinde yorgunluk kahvesini içiyordum:

"Bizim Mühendis Nazmi..." diyecek oldum. Lafı tıktı ağzıma:

"Sizin mi? Nerden sizin oluyormuş? Siz İstanbullular'ın öyle mi?"

"Yok canım!" dedim. "O anlamda söylemedim. Aynı apartmanda oturuyoruz da..."

Yüzünün anlamı birden değişiverdi:

"Demek aynı apartmanda oturuyorsun ha!.."

"Onun yaptığı apartmanda!"

"Biz de aşağı yukarı, onun kurduğu şehirde oturuyoruz. Şu yollar, şu çeşmeler... Orduyeri köprüsü... Hükümetin önündeki havuz... Bir de sinema... İstanbul'da az bulunur böylesi... Yakında gelecek, Memurlar Kulübünün temelini atmak için..."

"Peki!" dedim, "Ya köyler?.. Köylü ile arası nasıl?"

"Sen köylünün yolunu yap da, bir yana duruver! Bakalım unutur mu seni! Yollar, nerdeyse bitmek üzere... Her köye bir okul diye tutturdu... Nazmi bu! Diline bir doladı mı, üstesinden gelmeden bırakmaz. Gene de bu memlekette Nazmi gibiler için yapılacak çok, çok işler var!"

"Bu seçimi mutlaka kazanacak şu halde."

"Valla!.." diye güldü Avukat Kemal, "Seçim işi bu! Hiç belli olmaz sandıktan kimin çıkacağı."

"Halk oyunu vermez mi demek istiyorsun? Halk bu kadar nankör olabilir mi?"

"Hiç de nankör değildir halkımız. Kendisine iyilik yapan kim olursa olsun, unutmaz. İster Halk Partisinin getirdiği vali olsun, ister AP'nin yolladığı kaymakam! Elverir ki kendisine bir yararı dokunsun. Buraya ne devrimci kaymakamlar geldi, arkasına baka baka uğurlandı Kokasu'dan!"

"Şu halde bizim Nazmi..."

"Hele seçimler gelsin... Kolay!"

Amasra'yı günlük güneşlik bir gününde buldum. Limanların büyüğü de, küçüğü de tıklım tıklımdı denize girenlerle. Bir yalı lokantasında kolyoslarla rakımızı içerken konuyu, döndüm dolaştırdım bizim Nazmi'ye getirdim:

"O da çok sever uskumruyla rakı içmesini!" dedim.

Bütün masadakiler:

"Bayılır!" dediler.

"Demek tanırsınız Nazmi'yi?" diye üsteledim.

"Onu kim tanımaz ki..." dedi Parti Başkanı.

"Demek sizden?" diye sordum çekine çekine.

"Bizden değil ama... Koysun bağımsız adaylığını, partinin bütün oylarını alsın götürsün!"

"Seviyor Amasralılar, öyle mi?"

"Adamın böylesini kim sevmez! Bir tel çekeyim yarın burdadır. Bir köye okul mu lazım, çağır, yapsın planını; Bir bucağa Belediye binasının temeli mi atılacak, bizim Başkanla karşılıklı kessin kurdeleyi. O, törene katıldı mı temel lafta kalmaz, yapının iki ay demeden çatısı çatılmış, bayrağı çekilmiştir."

"Demek bu seçim..."

"Tamam!.."

Yenikapı'da, denize açılan geniş balkonumuzda kadehlerimizi doldururken:

"Yaşa Nazmiciğim!" dedim, "Sevdirmişsin kendini! Köylerde, bucaklarda seni tanımayan yok! Ne yaptın da sevdirdin böyle?"

"Ne yapacağım, ev yaptım, yol yaptım, okul yaptım..."

"Çok para döktün demek bu işlere?"

"Ne parası be! Her şey parayla mı olur?.. Sen halka iş gösterdin de, çalışmadı mı? Almanya'ya izinsiz giren işçiye, vur emri çıktı da ne oldu? Halkımız yine akın akın giriyor sınırdan. Kurşunun üzerine gözünü kırpmadan yürüyor. Sen iş göster millete! İster paralı, ister parasız... Gönlünü alıp çalıştırmasını bil! İlerisi için bir umut kapısı arala, çekil bi yana!"

"Canım, üç beş, sen de harcıyorsundur elbet!"

"Üç beş değil, beş on! Ama o kadarını başkası da harcıyor canım! Halk, ona düşman, benimle dost. Biri kötü niyetle harcar, biri iyi niyetle!.."

"Demek bu seçimde..."

"Gittin gördün! Var mı bir kuşkun?"

"Yok!" dedim, "Yüzde yüz!"

"Öyle görünmüyor mu?"

"Öyle görünüyor!"

Nazmi seçim günlerine doğru kayboldu. Bağımsız adaylığını koymuş, seçim konuşmaları için köy köy dolaşmaya çıkmıştı. Mühendis olduğu için bütün teknik olanaklardan da yararlanmayı düşünmüştü. Konuşurken, akım kesilirse diye, dinamolar bile götürmüştü. İşittiğime göre gidebileceği köyleri harmanlamış, dağ köylerini atla dolaşmıştı.

Seçim günü geldi geçti. Aldığı oyları günü gününe, saati saatine öğrendim. Bu oylarla ancak mahalleye muhtar seçilebilirdi Nazmi. Nasıl olmuştu bu? Hiç aklını ermemişti bu yenilgiye!

Seçim bölgesinden dönüp geldiği zaman, ağzını bıçak açmıyordu Nazmi'nin:

"Namussuzluk bu kadar olur!" diyordu. "Nankörlük! değil, kalleşlik!"

"Sandıklar mı çalındı?" diyecek oldum.

"Hayır!" dedi, "Ah bir çalan çıksaydı da, halka bu adamları linç ettirseydim!"

"Parayla satın mı alındı seçmenler?"

"Benim seçmenlerime kimsenin parası geçmez!"

"AP mi ağır bastı?"

"Ağır bassa ne çıkar?"

"CHP mi yoksa?"

"Benim onlardan istediğim bir tek koltuktu! Gerisini aralarında paylaştılar zaten!"

"Peki, ne oldu öyleyse?"

"Ah bilsem ne olduğunu!.."

Bunu ben öğrenebilirdim. Havaların ısınmasını bekledim. Avukat Kemal Sakaoğlu'nun Hükümet caddesindeki yazıhanesinin önüne çektim arabamı. Soluk soluğa çıktım merdivenleri:

"Yahu!" dedim, "Siz ne yaptınız bu Nazmi'ye!"

Masanın üstündeki dilekçeyi katlayıp zarfa sokarken:

"Ne yapmışız?" dedi.

"Oy vermemişsiniz, daha ne yapacaksınız!"

"Öyle oldu!" dedi.

"Demek bu halk seviyormuş Nazmi'yi!"

"Onu nerden çıkardın!"

"Ortada işte! Halk sevseydi, mebus yapar, Ankara'ya gönderirdi."

Zarfı kapadıktan sonra:

"Ne dedin?" dedi, "anlamadım!"

"Yani halk sevseydi dedim..."

Sinsi sinsi güldü:

"Yani..." dedi, "Halk sevdiği adamı, işine yarayan adamı tutup Ankara'ya gönderecek, öyle mi?"

"Değil mi?" dedim.

"Halkı sen ne sanıyorsun be!" dedi, "Halk bu kadar aptal mı, işine yarayan adamı memleketten uzaklaştırsın! Halkın gözü çoktan açıldı azizim! Şimdiye kadar yolladıklarından hiç hayır gelmedi. Nazmi'yi de milletvekili yapıp gönderecek de, köyler okulsuz, çeşmesiz, yolsuz mu kalacak! Hele bir iki seçim daha geçsin aradan, yaşlansın biraz, atlayıp sıçrayacak hali kalmasın, onu da yollarız!"

Doktor Korkusu

Anladım, bende mutlaka bir kalp hastalığı var. Ara sıra içimde bir sıkıntı, bir darlık başlıyor... Gırtlağım sıkılır gibi oluyor. Soluk alamıyorum. Nabızlarım, daha doğrusu kalbim küt küt atıyor.

Biliyorum, doktora görünmek gerekir ama, ben doktordan çok korkarım. Ya "sende kalp yetersizliği var!" derse, büsbütün keyfimi, uykumu, iştahımı kaçırırsa...

Şöyle iki kat, üç kat merdiven çıksam, merdivenin üst başına yığılacak gibi oluyorum. Odam da, aksi gibi, apartmanın çatı katında. Asansör de yok, çık çık bitmiyor. Her katta küçük molalar veriyorum. Üçüncü kata gelince çıkarıyorum gazeteyi cebimden, tırabzanlara dayanıp başlıyorum okumaya. Bu çarpıntının üstüne her yazı da okunmuyor ki... Cinayet, yaralama, kız kaçırma haberleri tehlikelidir. Hele kalp sektesinden ölüm vakaları hiç gelmez bana. Ölüm ilanlarına babam da olsa göz atmam. Daha doğrusu bu üçüncü kattaki büyük molada okuyacak tek bir satır bulunmaz bizim gazetelerde...

Biraz soluğumu aldıktan, yatışıp, ferahlar gibi olduktan sonra:

"Devam!" emrini veririm, altıncı kattaki odama çıkınca, halsiz uzanırım yatağa. Biraz kolonya çekerim burnuma, limon kolonyası.

Geçenlerde korka korka bir arkadaşa:

"Herkesin kalbi de benimki gibi mi atar?" diye sordum.

"Seninki nasıl atıyor ki?.." dedi.

"Hele merdiven çıkmıyor muyum... Duracak gibi oluyor."

Bu arkadaş zaten herkesin nabzına göre şerbet verenlerdendir. Partinin yüksek kademelerinde... İnanmadım yatıştırıcı sözlerine.

Bir başka arkadaşa sordum:

"Sen" dedi, "düz ayak bir ev bul... Bırak yüksekleri. Senin merdiven neyine!"

Bu da etliye sütlüye karışmayan miskinin biridir, onun sözüne de kulak asmadım.

En iyisi doktora gitmek dedim ama işime gelmedi nedense. Paramla dert alamazdım ya başıma. En iyisi nabız yoklamaya çıkan milletvekillerinden birini bulmaktı. Ben de öyle yaptım. İlk sözü:

"İktidardan memnun musun?" oldu.

"Ben kendimden memnun değilim ki..." dedim.

"Sen her şeyden önce karamsarsın!" diye tersledi beni.

"Karamsar mı, akımsar mı bilmiyorum ama kalbimden şikâyetçiyim!"

Nabzımı aldı eline, saatini de çıkardı. Dinledi saydı, saydı dinledi:

"Tam 68... Normal!" dedi.

"Demek 68 olunca normal olur?"

"Tabiii... Hiç merak etme!..."

İşimin başına rahat bir kalple gitmiştim. Bir ara saatimi koydum masanın üstüne. Sağ elimle sol nabzıma yapıştım. Saydım, tam 80... Normali 68 olduğuna göre demek bu atış anormaldi... Zaten içimde de bir sıkıntı başlamıştı. Göğsümden gırtlağıma doğru bir darlık geliyor gibi oluyordu. Yakamı çözdüm, pencereyi açtım. Biraz dinlendikten sonra tekrar el attım nabzıma. Gözüm saatimin saniyesinde... En küçük yanlışlık yapmamaya dikkat ederek (Çünkü bu çok yaşamsal bir sorundu. Hiç gelmezdi şakaya!) saydım. Tam 82, evet tam 82'ydi. Durumum çok kötüydü. Dinlenmeye, açık havaya ihtiyacım vardı.

Yakamı ilikledim, boyunbağımı düzelttim. Doğru Müdür'ün odasına koştum: Bir evrakı imzalıyordu. İçeriye telaşla girdiğimi görünce başını kaldırdı: "Ne var Dilaver Bey" dedi, sonra yüzüme

ifadesi bozuk bir evrak inceler gibi gözlerini dikerek:

"Hasta mısın yoksa? Sapsarı olmuş yüzün!" dedi.

"Onu arz etmeye gelmiştim efendim. İzin istiyorum. Kalbim çok fena!"

"Kalbin mi, hım! İhmale gelmez, doğru evine... Bir taksiye atla, çabuk!"

Bir taksiye atladım, tuttum evin yolunu. Merdivenleri küçük mola... Büyük mola tam yarım saatte çıktım. Boylu boyunca uzandım yatağıma. Kendimi yatıştırmak için gazetemi açtım birinci sayfa İnönü'yle, Ecevit'le tıklım tıklım doluydu. İkinciyi çevirdim: İlk haber: "Kalp sektesinden bir ölüm!" altında "Sıcaktan ölenler." onun altında: "Kalp ameliyatından kurtulamayan bir kalp uzmanı". Sonra ölüm ilanları...

Gazeteyi fırlattım. Nabızlarımın gürültüsü, kulaklarıma geliyordu. Saatimi çıkardım kolumdan. Başladım nabızlarımı saymaya:

"Bir... İki... Üç"

Hay Allah elim titriyordu. Yeniden başladım:

"Bir... İki... Üç!" gözüm kararıyor, başım dönüyordu:

"...Seksen bir... Seksen iki... Seksen üç... Aman etme! Seksen dört... Eyvah! Tam seksen dört!"

Bak felakete. Demek gidiyorum. Yakamı çözdüm, pencereyi açtım, başımı uzattım. Alt katın balkonunda bir bayan çamaşır asıyordu. "Hanım! Yetiş ölüyorum!" diye bağırdım.

Apartmanda ne kadar insan varsa toplandı başıma. Ben boğazımı açacak durumda değildim. Boğazımı sanki görünmeyen bir el sıkıyordu. Bir kadın:

"Yazık!" dedi "intihar etmiş!"

Bir genç kız:

"Zehir içmiş olacak!" dedi.

Bir tüccar:

"İflas etmiş zavallı!"

Bir subay:

"Emekliye çıkarıldı demek!"

Apartman sahibi:

"İstimlakten..."

Tulumlu biri:

"İşsizlikten!" dedi.

Bir memur:

"Pahalılıktan!"

En korkunç uyarıyı kapıcı yaptı:

"Bir doktor çağırmalı!" diye fırlayacaktı ki:

"Dur gitme!" dedim. Ne kadar kötülükler varsa bana hep doktorlardan gelmişti. İmtihanı kazandığım halde beni yatılıya aldırmayan, bir kulübe tam 20 bin liraya transfer olurken kalbime büyük diyen, tam milletvekili olacağım sırada politikayı bırakmamı söyleyen, beni evlendirmeyen, güneşte gezdirmeyen, denize sokmayan, Uludağ'a bile çıkarmayan, heyecanlanırsın diye maçı, tiyatroyu, nutuk dinlemeyi yasak eden, hep bu doktorlar değil miydi!"

"Merak etmeyin!" dedim. "İntihar etmedim. Ben dar gelirli bir memurum o kadar, intihar benim neyime!"

Saatimi koydum karşıma nabzıma yapıştım.

"Bir... İki... Üç... Beş... On... Tam 68 yani normal!"

Oh bir şeyim kalmamıştı. Doktorun kendisi değil ama, korkusu bile yetmişti bana. Başka şeydi şu tıp!

Kurtar Beni

Arkadaşlar geçende taksitle pardesü almaya giderken:

"Gel, birbirimize kefil oluruz, sen de alırsın. İtalya'dan yeni gelmiş!" dediler. On senelik emektar pardesüm büsbütün gözümden düştü. Onu elimden çıkarmaktan başka çare yok. Bu öfkeyle, gözümü kırpmadan attım eskicinin kucağına.

"Senin mi bu?" dedi.

"Niye sordun?" dedim.

"Nerde kirlettin bu kadar? Kömürcü müsün yoksa?"

"Canım sana ne?"

"Haklısın, ne üstüme vazife benim! İster kömürcü ol, ister ateşçi. Alacak olsam neyse..."

"Canım kızma! Ben matbaalarda çalışırım. Aynı kapıya çıkar."

"Yaramaz! On kalıp sabun ister temizlemeye!"

Yatak kılıfından torbasını yüklenip giderken:

"Bir lira ver de köprüden atıvereyim!" dedi.

Hani haksız da değildi. Pardesü kirden kapkara olmuştu. Tanıdığım temizleyicilerden birine götürdüm, içini dışını bir güzel inceledikten sonra:

"Kırk gün kaynatsam temizlenmez, boyamalı!..." dedi.

"Kaça boyarsın?"

"Yirmi liranı alırım!"

"Yirmi lira mı? Sen yirmi lira ver de pardesüyü sana vereyim!"

"Ben parayı yolda bulmadım kardeşim, eskicilere bir göster!..."

Geri getirmektense bıraktım dükkânda:

"Bildiğin gibi yap!" dedim.

Geçen günkü yağmurda aklıma geldi, bir uğrayım, dedim. Dükkânın demir kepenkleri çekilmişti. Komşusuna sordum:

"Yangın çıktı" dedi, "Ütü yaparken benzin parlamış. Zavallının eli kolu da yandı bütün. Hastaneye kaldırdılar."

"Ya dükkândaki gömlekler, ceketler?..."

"Yandı!"

"Pardesüler falan?"

"Canım pardesü kalır mı, ceketler yanar da..."

"Yandı demek!..."

Rahat bir nefes almıştım. Kurtulmuştum artık. Taksitle de olsa, gider, yenisini alırım. Tam on yıldır neler çekmiştim bu müsibet pardesüden...

Yolda giderken içime bir hüzün çöktü. Yok hayır, haksızlık ediyordum, o benden daha fazla çekmişti. Yağmurda, çamurda canına okumuştum biçarenin!

Beni ısıtacak kadar sıcaklığı yoktu ama, yine de kötü gözlerden korunurdum sayesinde.

"Karaköy'de dolaştıktan sonra Tünelbaşı'ndan Taksim'e kadar yürüdüm. Teker teker pardesü vitrinlerini dolaştım. Kafamın içinde birini giydim, birini çıkardım.

Bir hafta sonra temizleyici dükkanının önünden geçerken adamı içerde görmeyeyim mi? Eli kolu sarılıydı:

"Geçmiş olsun!" dedim.

Teşekkür etti. Dükkân beton olduğu için içerde gömlek, ceket namına ne varsa yanmış, döşeme, tavan, cascavlak kalmıştı. Yerlere yanık gömlekler, pantolonlar atılmıştı. Hala cıvık cıvık bir yanık kokusu geliyordu burnuma. Dükkânın ortasında yanık elleri böğründe dikilip duran temizleyiciye:

"Üzülme, hepsi gelir yerine!.." dedim.

"Üzüldüğüm yok!.. Sağ olsun müşteriler, kimse yanan şeylerin ödenmesini istemedi."

"Kaza bu, bile bile yakmadın ya..."

"Dinler mi malın sahibi? Kirlisini verip temizini istemeyi bilir."

Tam dükkândan çıkarken:

"Haaa, sizin pardesü!..." dedi, "Çarşambaya uğrayıp alabilirsiniz!"

"Ne, yanmadı mı?"

"Yooo! Boyahanedeydi, şansınız varmış!"

"Yanmadı demek, iyi biliyor musunuz?"

"Nasıl bilmem, çiçek gibi boyandı, ütü yapılacak, Çarşambaya tamam!"

Çarşambaya ister istemez uğradım. Yağmurlar işi azıtmıştı çünkü.

Pardesü çiçek gibi değildi ama, ot gibi, yonca gibi yemyeşil olmuştu. En sevmediğim renk, ördekbaşı yeşili, hayır daha açık, Mekke yeşili...

Boya kazanında kırk gün değilse de kırk saat kaynamışa benziyordu. Yatak çarşafı gibi incelmiş, etekleri, ol uçları püskül püskül olmuştu.

Gözümü kapayıp yirmi lira boya parasını uzattım. İlk işim pardesüyü ayna karşısında giyip boyumu bosumu gözden geçirmek oldu. Dallanmış, budaklanmış yeni yaprak açmış bir ağaca dönmüştüm.

Giyemezdim bu pardesüyü. Bir iki gün kolumda gezdirdim. Hava kararınca giyiyordum. Ne de olsa renk biraz koyulaşıyordu güneş battıktan sonra. Klorofil meselesi...

Geçenlerde bir yağmur yedim. Büzüldü, çekti, buruştu, büsbütün gözümden düştü. Şu boya parasının acısı içimden çıksa, çoktan atacağım denize. Yirmi lirayı vermişken giymek gerek. Öyle anlaşılıyor ki bu yıl da taşıtacak kendini bana. Biliyorum bir tek çare var kurtulmam için: Çalınması! Hayır, çalınması biraz ağır bir kelime oldu. Çalınmak gerçekten bu pardesü için hiç yerinde değil. Yani götürülmesi, sırf benim iyiliğim, rahatım için... Başka türlü bırakmayacak yakamı.

Yok mu bir hayır sahibi? Beni kurtarmak isteyen iyi yürekli bir yurttaş? Gündüzleri Neşe'de, Cavit'te otururum. Geceleri Aksaray'da Acem Hüseyin'deyim. Pardesüm kapıya en yakın çengele asılıdır.

Ne karakola giderim, ne kahveciye kafa tutarım. Zaten duvarlarında da ilan asılı;

"Kaybolan eşyadan sorumlu değiliz!" diye. Hele ben hiç sorumlu değilim!

İster giyin, ister enayi bulursanız satın, daha olmazsa denize atın! Alın götürün şunu, kurtarın beni!"

Abbas Yola Giden

Abbas'ın sürekli yolculuğu, sürekli muhalifliğinin en doğal bir sonucudur. Serbest Fırka yeni kurulmuştu, o günlerde... Abbas bu Fırkaya giremezdi ama, Arif Oruç'un "Yarın" gazetesini de mi okuyamazdı! Öğretmenliğe başladığı gün, Yarın'ın da gizli okuyucularından oldu. Adapazarı'na işleyen şoförlere getirtir, köşede bucakta okurdu.

Bu gazeteyi saklı, gizli okurdu ama, görüşlerini açıkça söylerdi. Belediye Reisi Mithat Bey'in kendi kapısının önüne yaptırdığı kaldırımın resmi, bu gazeteye geçince kıyamet de koptu. Bu resmi gönderse gönderse Abbas göndermiş olacaktı.

"Benim ne makinem var, ne de fotoğraf çekmesini bilirim!" dediyse de kimseye dinletemedi. Bir Belediye Reisi evinin önüne kaldırım yaptırıp, kapısının önüne iki de fener astıramaz mıydı. Nasıl ters görüş, ne biçim "menfi" düşünüştü bu! Bir öğretmen... Hem de hükümetin (milletin değil) parasıyla okumuş zavallı bir ilkokul öğretmeni, nasıl olurdu da "muhalefet" yapabilirdi.

Abbas'ın ilk yolculuğu böyle başladı işte. Ters görüşlü, menfi öğretmenin Gerede'de işi yoktu artık! Mudurnu kazası, sanki hudutların ötesindeymiş gibi, tuttular Abbas'ı Mudurnu'ya yolcu ettiler. Abbas her ders senesi bir ilçe değiştiriyordu. Deniz havasının muhalif bir kafaya iyi geleceğini düşünen tecrübeli idareciler, en sonunda onu Bolu'nun tek sahil kazası olan Akçakoca'ya yolladılar.

Halk Partisine karşı ilk isyan bayrağını çekenlerden biri Akçakoca kaymakamıydı o zamanlar. Tam ocağına düşmüştü bizim Ab-

bas. Onunla birlikte Demokrat olan Abbas, her şey olup bittikten sonra, sırf muhbirlik ilkelerine sadık kalmak için yine muhalif partilerden birine geçti.

Halk Partisi zamanında ilçe değiştiren Abbas, bu sefer büyük yolculuklara çıkmak zorunda kaldı. Artık ilçeler bitmiş, iller başlamıştı. Kastamonu, Kırşehir, Yozgat, Sivas, Erzincan derken Van'ı boyladı. Daha da öteye sürülmeye sınır müsaade etmediği için emekliye ayırıverdiler.

Bir gün İkbal kahvesinde oturuyordum ki, bizim Abbas çıkageldi:

"Hayır ola!" dedim.

Daha okullar kapanmamıştı çünkü...

"Bilfiil 25 sene öğretmenlik yaptım. Emekliye ayırdılar!"

"Bir yanlışlık olacak!" dedim. "Sen bilfiil öğretmenlik değil, bilfiil muhaliflik yaptın!"

"Daha iyi ya!"

"Anlaşıldı, otur iç bir kahve!"

"Ne kahvesi be!.. Memlekette kahve mi var?"

"Çay iç!"

"Memlekette çay mı var?"

"Canım memlekette ne varsa ondan iç, hele otur önce!.."

"Oturmam azizim! Geçen gün mahalle kahvesinde açtım ağzımı, yumdum gözümü... Böyle idare mi olur, böyle iktidar mı olur... Yakında gazete çıkaracağım. Bizde ne basın var, ne yazar... Hepsi kâğıt... mürekkep tüccarı..."

Ne sürülmeler, ne emekliye çıkarılmalar bizim Abbas'ı yola getirememişti. Aksine bütün bu olanlar bitenler onu zıvanadan çıkarmış, belalı, gözünü budaktan esirgemez bir iktidar partisi düşmanı yapmıştı. İki kişiyi bir arada gördü mü ne yürüyüş kanunu dinliyordu, ne oturuş... Hemen katılıyordu aralarına.

Bütün keskin sirkelerin zararı küpüne olduğu gibi, Abbas'ın sert muhalifliği de kalbine vurdu. Bir genel kurul toplantısında birinci krizi atlattı. Yönetim kurulu toplantısında ikinci kriz bindirdi. Toplantının hızına paralel olan kriz Abbas'ı Merkez Efendi'ye kadar yolladı. Artık her şey bitti. Ne Abbas kaldı, ne yolculuk diyorduk, meğer ne kadar yanılmışız!

Kimbilir Merkez Efendi'yi Merkezi İdare sanan Abbas, herhalde toplantıda iktidara fazla yüklenmiş olacak ki, mezarına işaret kazıkları çakıldı. Onu ziyarete gittiğimiz bir gün memurlar:

"Cenazenizi kaldırın burdan!" dediler.

"Bir taşkınlık mı yapıyor gene!"

"Yola gidiyor!"

"Yapmayın!" dedik. "Bizim Abbas sağlığında gideceği kadar yola gitti. Bırakın da biraz dinlensin mezarında!"

"Olmaz!" dediler, "İmar var!"

"Peki nereye kaldıralım?"

"Eğrikapı'ya!"

"Abbas bütün hayatında kapıların eğrileri için çarpıştı. Duramaz orda!"

Eğrikapı'da münasip bir yer aradık ister istemez. Birde yeni kazılan mezarları gördük ki, yarısına kadar su. Zaten bizim Abbas iktidardan çektiği kadar romatizmadan da çekmişti. Gönlümüz razı olmadı. Ona öyle havadar, öyle rahat bir yer bulmalıydık ki, şikayete, daha doğrusu muhalifliğe fırsat bulamasın. Abbas'a, Maltepe'nin otuz metre ilerisinde tam bir sayfiye yaşamı sürdürecek, havadar bir yer bulduk. Mezarlıklar Müdürlüğünün de müsaadesini alarak ikinci bir cenaze töreniyle kaldırdık yeni dinlenme yerine...

Abbas'ın yeni mezarının, o kadar güzel görüntüsü vardı ki, fırsat buldukça ziyarete gidiyor, temiz bir kır havası almış oluyorduk.

Geçenlerde yaptığımız ziyarette bizi mezarın başında gören memurlar:

"Yahu biz de sizi arıyoruz, neredesiniz?" dediler.

"Hayır ola!" dedik, "Gene Abbas'tan bir şikâyet mi var?"

"Hani Rami'den gelen 25 metre genişliğinde bir asfalt yol var ya..."

"Mutlaka bu asfalt yol bizi ve Abbas'ı alıp götürecektir..."

"Maalesef öyle!"

"Canım mezarı buraya naklederken Mezarlıklar Müdürü bilmiyor muydu bunu?"

"Nerden bilsin... Müdür, yol mühendisi değil ki... Hem artık bu işlerden yol mühendisleri de anlamaz oldu!"

"Şimdi ne olacak?"

"Alıp cenazenizi münasip bir yere kaldıracaksınız!"

"Nerenin münasip bir yer olduğunu nasıl bileceğiz dostum, sen onu söyle!"

"Şimdilik yol geçmeyen bir yer gösteririz size, o kadar..."

"Peki, bizi bulamasaydınız ne olacaktı?"

"Mezarları numaralayıp askeri kamyonlarla kaldıracaktık."

"Olmaz, karışır!.."

"Canım karışırsa ne zararınız olur bundan?"

"Doğum koğuşu mu burası be? Hiç olmazsa insan ölüsüne sahip çıkabilmeli!"

"Alın, siz kaldırın öyleyse! Önce bir tabut yaptıracaksınız..."

"Sonra?"

"Tabutu kurşunlatacaksınız."

"Kurşunu nereden bulacağız?"

"Belediyeden. Ama biraz bekleyeceksiniz. O kadar çok nakil işleri oluyor ki kurşun yetişmiyor."

"Hadi tabutu kurşunladık. Sonra ne olacak?"

"Doktor muayenesi."

"Cenazeyi mi muayene edecek?"

"Hem tabutu, hem cenazeyi."

"Uzun iş."

"Adamları var bu işin. Pazarlık edin, gerisine karışmayın!"

Ne ise bütün işleri kitabına uydurduk. Çok uzağa da götürmeye gerek kalmadı, 500 lira masrafla mezarı 100 metre geriye alıyorduk. Abbas'ın en kısa yolculuğu da bu olmuştu. Bütün bu olanlardan, bitenlerden Abbas'ın şikâyetçi olduğunu hiç sanmıyordum. Bir muhalif için ölümlerin en tehlikelisi bir kenarda unutulup kalmak, yani bir "siyasi mevta" olmaktır. Bizim Abbas'ın öldükten sonra bile sapına kadar bir muhalif olduğuna artık kimsenin bir kuşkusu kalmamıştı.

İçindekiler

Satılmışlar 7
Biz Eski Denizciler 10
Açlık Ekmeğin Katığı 15
Keş 20
Kefil Olur musun? 27
Şevket Ustanın Kedisi 33
Kafa Var Herifte 40
Bir Kabak Tatlısı Millisi Bol Olsun 42
Yatırım mı Kaldırın mı? 46
"Yoldan Bi Yaaa!.." 49
Beş 52
Canına Değsin 57
Al Sana Yazı! 64
Hastanecileeeer! 70
Hava Dolmuşu 76
Saçlarım Dökülüyor 80
Ver Şu Emanetleri 83
Sokakta Kaldık 87
Kaldırım Mühendisi 94
Sosyal Kadınlar Partisi 100
Barış İçinde Bir Arada 105
Kalkancılar 110
Neşe Doluyor İnsan! 116
Do haaaa? 120
Köye Gelen Okul 124
Parti Adına 130
Ağır Gelir Sana! 134
Sağlam Bir Aday 140
Doktor Korkusu 146
Kurtar Beni 150
Abbas Yola Giden 154

Bu kitapta, birinci sınıf bir mizah yazarının, ölümünden önce bizzat kendisinin seçtiği ve Türk edebiyatının en özgün mizah örneklerini oluşturan hikâyelerini bulacaksınız.

Edebiyata şiirle başlayan Rıfat Ilgaz (1911-1993) toplumcu kuşağın gücünü artıran şiir kitaplarının ardından yayımladığı mizah hikâyeleriyle de geniş bir okur kitlesine ulaştı. Ilgaz'ın mizah alanında verdiği ürünlerden özellikle "Hababam Sınıfı"nı, kendi türünde bir başyapıt olarak nitelemek sanırız yanlış olmaz.

Rıfat Ilgaz'ın yarım yüzyılı aşan yazarlık serüveni boyunca üst üste yeni basımları yapılan ve kuşaktan kuşağa okunagelen mizah kitaplarının özünü, balını sunuyoruz sizlere bu seçkide. Bununla hem bir mizah ustasının kendi yazdıkları arasından seçtiği örneklerin tadına varacak; hem de, okullardan Babıali kaldırımlarına, hapisanelerden sanatoryumlara uzanan çileli bir yaşamın izini süreceksiniz.

AD Yayıncılık, Aziz Nesin'le başlattığı "kendi seçtikleri" dizisinin bu ikinci yapıtını da gururla sunmaktadır.

0 097532 511814

ISBN 975-325-118-1

AD Yayıncılık

AYDA BİR YAYINLANIR • AYLIK KİTAPLAR DİZİSİ